

חק לישראל

פרשת קרח

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

נוסח על חמש מגילות שיד פירושם חלשים
לחלוא אשר לא בא עוד כבושם הזה מלקטם מגדולי
מפרשים וחקורא בו תענע סוד, ולפי מ"י העברי
החקקו גם מ"י ע"ש (יעדער וואס וועט ליענען
וועט גרויס פערנענעק האבן).

(א) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה.

(ב) על ספר רות נקוב. בשם יוחס דוד.

(ג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה.

(ד) על ספר קהלת נקוב בשם הכלי העולם.

(ה) על ספר אסתר נקוב בשם מור ותרס.

(ו) לקטנים יקרים על ח"ם מגדולים אנשי שם.

(ז) משלים ערבים ונעמים על כל הח"י.

(ח) תרגום שני על מגילת אסתר.

(ט) פתשגן הכתב על תרגום שני בחקן גמלא.

(י) תעקף ע"ש מהתרגום שני בחוספות וחקונים.

(יא) גרם בסוף כל סדר פיר התגלה וכו'.

(יב) גם חוספות קטורי התרגום הנכבדים לחפלה.

(יג) נביאים עם פרש"י ומצורת דוד.

(יד) כתובים עם פרש"י ומצורת דוד.

(טו) המשניות עם ברסורא וקיקי מורים בגרסא.

(טז) ספר עם חוספות החקונים.

(יז) גמרא עם פרש"י ותעקף ע"ש ועם איוה רבני.

(יח) חוספות.

(יט) הדלכה פסוקה עם העקפה ע"ש.

(כ) המסר עם העקפה ע"ש.

(כא) להוריות ללמוד בכל יום דתרינג מצות כאשר.

(כב) חקני הקדושים.

(כג) אהרות חיים סהר"ש ולי'.

(כד) האהרות חיים ולי' נקח גם ללשן ע"ש.

(כה) אהרת הרמב"ן ולי' נקח גם אהר"ל ע"ש.

(א) תורה נרשמה בשלמות עם המפרות וחמש מגילות.

(ב) תרגום על התורה.

(ג) מ"י רש"י בשלמות ועם מ"י רש"י יסן.

(ד) מ"י שפתי חכמים הנוקד ללמודי תורה.

(ה) מ"י הרש"ש ולי' גבר רש"י ולי'.

(ו) מ"י בעל המורים סריטנו בעל ארבעה פורים.

(ז) מ"י דעת זקנים סבכ"ל החוספות ולי'.

(ח) תולדות אדון סרואה סקס כל פסוק בש"ס.

(ט) מצין המצות לסה"ס חסדיו ולי' נרשמו בגמ'.

(י) חומש ע"ש חוספות.

(יא) מעמי הקרבנות בדרך חרש ונפלא נאספו.

(יב) מגדולי המפרשים ולי'.

(יג) דיני הקרבנות בקצרה.

(יד) הדפמרות עם לקושים ומשלים.

(טו) עניני הסדרה פורים עם סקטו אשר גם הוא.

(טז) נאמן מגדולי המפרשים בסוב טעם ודעת.

(יז) ענין הסדרה על ע"ש לפני כל פירה.

(יח) גמ' ע"ש על תורתו הוא כמעט העקפה ודעה.

(יט) סקס וכן בהתפירה.

(כ) ליקוטסיקרים ע"ש סהר"ש חקונים בשמותם.

(כא) למסח (יותר מחמשים במסר).

(כב) משלי חכמים נעיסים מושכנים לב הקורא למסר.

(כג) ולרואה ח' על התורה והמפרות.

(כד) ספר פירא"א עם ספר וישי יתרו נקח על ע"ש.

(כה) יעידו ואל ויסקן האם עם איו גיטק פון וועלט.

(כז) בעש"אמגן כיו חיינס.

(כח) מצות השם על תרי"ג מצות (אין ע"ש) יעידו.

(כט) סענבאס ואל ויסקן די מצות ואפגאס האם גיבאט.

(ל) חמש מגילות עם פרש"י (בפח כל כיר מותקנס).

(לא) גרסא הסגלה חשיבה לכך (הוא). וולת זה.

מיט אלע מפרשים אויף עברי נייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה,
איבערזעצט אויף א לייכטע אריזשע שפראך, מיט שיינע לויטגיגע אותיות
און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 388'8812

מוסר עמד. וזלזל חמור סן סכול וקיס מה סמלחם : ררד גזיוה בכך ואין ררד גפוזבכך ואין ררד סויה בכך :

דוא וועסט דיא נאך גיט טאהן, נאכדעס אז דוא וועסט ווערן דוא קענטסט דיא נאך טאהן זאלקסטו חרטה האבין פון דעם גיין און זאלקסט טאהן דיא נאך. וועסט דאס ניין שוין פאר דיר, אבער אז דוא וועסט צו זאגן דעם סכר צו טאהן די נאך וואס ער דעם בייא דיר, און נאכדעס וועסטו חרטה האבין און וועסט גיט טאהן. וועסט גיט שוין ניין בי לאי אחר הן סנטה פאר ווארום זאגן גיין נאכדעס וויא מען האט גיזאגט יא איז ווער מיאוס זאכער סאמר הן אז דוא האסט איין מאהל גיזאגט יא סכול וקיס מה סמלחם זאלקסט ליידין און זאלקסט סקנים ניין וואס דוא האסט גיזאגט :

אמוסר מען זאל טאהן טובות איינער דעם אנדערין

והצנע לכת עם אלוך און ער זאל בהאלטין זיינע מעשים טובים, ער זאל גיט טאהן טובות וועגן דעם וואס מענטשן זאלן איהם לויבן, ער זאל נאר טאהן די טובות ווייל גאט האט ליב דיא מענטשן זאלן טאהן טובות איינער מיט דעם אנדערין, נאך דער פערלאנגט הקב"ה פון דעם מענטש אז איינער נעהט ויין סכר דארף האבן אהילף, און ער קען איהם גיט העלפן. דהיינו ער נעהט אפענשט אז קראנק און ער קען אים גיט היילן, ער איז קיין דאקטאר, אדער דער מענטש דארף איין אנדער היילע און ער קען אים גיט העלפן. מוז ער ווייניגסטנס טאהן די אייגענע נאך ער זאל מתפלל ויין צו הקב"ה פון זיינעט וועגן הקב"ה זאל איהם העלפן, און ביי הקב"ה איז אזוי ליב די הפלה וואס איין מענטש דעם פאר ויין סכר, אויב דער מענטש דארף אויך די זעלביגע היילע ווערט ער פריער גענעסערט, ודהיינו שמעון איז קראנק און ראובן האט געזען פאר שמעון'ס וועגן הקב"ה זאל איהם געזונד מאכן, און ראובן אליין איז אויך קראנק, און ראובן האט פאר ויך נאר גיט געגעבן. העלפט הקב"ה פריער צו ראובן און מאכט איהם געזונד נאכדעם מאכט ער געזונד צו שמעון און דער מענטש וואס איז אצוריק און ער קען מתפלל ניין פאר אלע ידידים וועגן און ער איז גיט מתפלל ווערט ער געשטראפט, ווי מיר געפינען אדון אין דער תורה אז איינער האט געהרגט אפענשט איבערערין זאל ער אנשולדיגן אין איין שטאט פון די עבי מקלט ווי עס שטייט אין די סדרה סקעו און ער זאל דארט זיצען ביז דער פלן גרול וועט שטארבן. פארשטייען מיר אז אלע רוצחים האבן געזען אויך דעם פלן גרול ער זאל געשווינקט

יבית קרובו ויחיד וכו', פון דער פרשה לערנען מיר אמוסר אז יעדער מענטש דארף וזוכין צו אהן טובות צו אנדערע מענטשן און דאס איז געווען אז ער דארף ויך היטען ער זאל קיינעם קיין שאדן טאהן, ווארום גאט פזאהלט יעדער מענטש אזוי ווי ער מוהט צו אנדערע מענטשן. דריבער אז ער וועט טאהן טובות צו מענטשן, וועט גאט איהם אויך טאהן טובות, און אז ער וועט טאהן שלעכטס צו מענטשן וועט גאט אים אויך קאן שלעכטס, דאס הייסט גאט וועט אויך איהם בריינגען אזעלכע מענטשן וואס וועלן איהם שלעכטס טאהן, וויא דער פלן זאגט אין דער משנה איינער האט געזעהן אקאפ שווייט אין וואסער, דאס ער גיזאגט צו דיא קאפ פאר וואס גיטו גישטראפט גיזאגט דוא זאלקסט דערטרוגקען ווערן, געווען טייל דוא האסט אקאהל איין אנדערין דערטרוגקען, דריבער ביזטו דערטרוגקען גיזאגט, און דער סוף וועט ויין די וואס האבן דיך דערטרוגקען וועלן אויך דערטרוגקען ווערן, און אזוי ווייטער און ווייטער, ווי דער גביא מביה האט גיזאגט (מכא ו) תניד לך אדם מה טוב, האט דיר אקאהל אפענשט געזאגט וואס גוט איז, ויפת ה' דודס ספק און וואס גאט פארזאגט פון דיר בי אס עשות משפט גאט פארזאגט נאר יעדער מענטש זאל טאהן צו ויין סכר ווי דער משפט וואס גאט האט געפסקט. דאס מיינט מען ער זאל קיינעם קיין שאדן טאן און אויב ער האט אויבערין גענעם גימאן אשארין זאל ער איהם פזאהלן ווי עס שטייט אין דיא סדרה משפטים, און עס איז גיט גענוג וואס ער וועט גענעם קיין שאדן טאהן נאר ווארפט סכר ער זאל ליב האבן צו טאהן טובות וצו מענטשן.

שטארבן. פרענט די גמרא וואס איז דער פלן גדול שולדיג וואס די תורה האט אנגעהאנגען דאס בעפרייהונג פון רוצח און דאס שטארבן פון פלן גדול. נאנט די גמרא ווייל דער פלן גדול האט געדארפט בעסטן ביי הקב"ה אז אין ווין צייט זאל קיין רציחה פרעסן. און ווין תפלה וואלט געוויס אנגענומען גיטארין, און אז ער האט גיט גיבעטן ווערט, ער גישטראכט קען זאל בעסטן אויף ווין מוים. און שמואל הנביא האט אויך גיטארט צו די יודין אז אויך וועל גיט בעסטן ביי הקב"ה פון איינערנוועגן וועל אויך ווין ווערן צו גאט. דוד המלך האט אויך גיטארט אז אויך האב גיטען קענטשן וועגן קראנק האב אויך אנגיטאן אויף מיר אונז און אויך האב געפאסט, און הלואי זאל קומען אויף מיר די תפלה וואס אויך האב גיבעטן אויף ווין. אבער פארקערט דער קענטש וואס וואלט נאר גערין פרייגען שלעכטס אויף אנדערע קענטשן וועט די שלעכטס קומען אויף איהם אליין. און דער קענטש וואס וועט צו טאהן שלעכטס צו אנדערע קענטשן ווייל ער פארנוקערט ווין אויף ווין ריינקייט, וועט ער אריין פאלן אין די זעלביגע שלעכטס וואס ער וויל זענעם טאהן און ווין ריינקייט וועט איהם נאר גיט העלפן. אבער ווייל ער פארנוקערט ווין אויף ווין ריינקייט און דריבער מוט ער שלעכטס צו אנדערע קענטשן. ווייל די ריינקייט איז די סבה פון דעם שלעכטס טאהן, דריבער וועט הקב"ה די ריינקייט ביי איהם אוועק נעמען. צוויי רייע קענטשן וועגן גיטען וואס ווער ריינקייט האט אויף ווין גיבריינגט ווער אוינגליק ווייל וויא האבן גיטארט אוינגליק מאכין אנדערע קענטשן, דאס איז קרח און הקן, קרח איז גיטען ביי אויף משה און האט גיטארט אונז גליקליך מאכין די יודין, הקן איז גיטען ביי אויף מרדכי און האט גיטארט אוינגליקליך מאכין די יודין. ווארום דער עיקר מיינונג פון קרח איז גיטען איין צו ברידן די יודין אז די תורה איז נאר גיט גיבעטן גיטארין פון גאט נאר משה אליין האט גיבעטן אזוי אהערן מיט ווין אייגענעם ווילען, און אלע גיט וועגן נאר גיט גיטען גיט פון גאט נאר משה אליין האט געקענט טאהן אנעלכע זאכן, און ער האט צו געצויגן צו דעם מיינונג צוויי וואס ווערעם מיט פופצין קענטשן די געקענט פון יודין, וואס וויא זאלן בעוואוסט מאכין דעם מיינונג צווישען אלע יודין, דריבער האט משה גיטארט צו קרח און צו ווייניג קענטשן אלע יודין זאלן הערן, אויב איהר וועט שטארבן וויא אלע קענטשן שטארבן, איהר וועט קראנק

ווערן און איהר וועט ליגען אויף איינער בעסטן. קען וועט קומען צו אויך כבד חולה ווין. וועט איהר קענען זאגן אז גיט גאט האט מיר געשיקט, נאר אויך אליין האב דאס אלץ אויסגעטראכט פון מיין הארץ. אבער אז עס וועט בעשאפן ווערן אנניע בעשאפונג וואס עס איז נאך ביי קאהל גיטען, די ערד וועט עפענען אסאך, און גיט קרח וועט שלעפן אריין פאלן נאר דיא ערד וועט אריין שלעפן און אריין ציהען קרח מיט דען און אביהם אין דעם גרוב, וויא דער מדרש זאגט די גרוב האט אלץ אריין געצויגן אין ווין די קענטשן מיט ווייניג פארקענען, און דיא גרוב וועט גלייבן אפן נאר וויא וועט ווין אליין פארמאכט און קען וועט נאר גיט דעקענען דעם ארץ וואס איז גיטען אפן. און קרח מיט דען און אביהם וועלן גיט צו קענטשן ווערן אין די ערד ווען די גרוב וועט ווין פאר מאכין, נאר וויא וועלן דורך פאלן ווין דיא גאנצע גרוב פון דיא ערד ביי און אביהם, ווייל דיא גרוב וועט ווין אפן אין די גאנצע גרוב פון דיא ערד, דאקאלס וועט איהר וויסען אז מיט דיא רייד פון גאט האב אויך גיטארט אלץ וואס אויך האב גיטארט פון מצרים ביי היינט און אויך אליין קען נאר גיט טאהן אויך ביי נאר געשיקט פון גאט, און וויא משה האט נאר געקריגט צו ברידן דיא ווערשער איז די ערד פאלד געפענט גיטארין, און קרח מיט ווין נאך פארקענען וועגן אריין אין דיא ערד און אלץ איז גיטען וויא משה האט גיטארט, נאך איין זאך דער ציילט אונז די תורה ווען די יודין האבן געקריגט אויף משה און עס איז גיטארט אסאך צווישען די יודין האט משה גיטארט צו אהרן ער זאל נעמען קסדרת און זאל געשווינד גיין מיט די קסדרת צוויי שטען דעם פאלק וועט אויפגעהאלטן ווערן דיא מנשה, דער ווער זאגט רבי אחא איז אסאך געקומען אין דעם דארף טראש איז ער אריין געקומען אין אסאךס הויז, האבן דיא קענטשן פון דארף גיטארט אהרן'סער צדיק איז געקומען צו אהרן אין דארף וועלן מיר גיין און איהם, וויא וויא וועגן געקומען צו רבי אחא האבן וויא גיטארט צו איהם זאל דער רבי געפן זאגן וואס מיר ווערן פאר לארן, האט רבי אחא גיטארט צו וויא מיט וואס ווערט איהר פארלארן, האבן וויא גיטארט עס איז שוין וועגן מען ווי קענטשן האבן אנגעהויבן ביי אונז צו שטארבן און אלע קאג שטארקט ווין די מנשה און עס הערט נאר גיט אויף די מנשה, האט רבי אחא גיטארט צו די קענטשן מיר וועלן גיין אין שוהל און מיר וועלן בעסטן ביי הקב"ה, איידער וויא וועגן גיטארט און שוהל איז קען גיטען

נאָנט צום שטאַרבין און וויא האבין דאָרפֿין גיאָנט
דיא פֿסוקים פון וואָס משה ביו וואָס נאָנט געציה.
דרייא מאָהל מיט אַשטאַרקע שטיקעס, און דיא
מנהג האט אויפֿגעהערט. נאָכדעם האבין וויא
גיהערט וויא אַשטיקע נאָנט דאָ קענען שוין דיא
קענטשין גיט גישיכטאָס ווערין, דערנאָך וויא
אָמא שוואַך גיטאָרין און אַז אַנטשלאָפֿן גיטאָרין
האט דאָ אָמא גיהערט וויא קען נאָנט צוא איהם
אָדו האָסט דאָס גיטאָרין מוה דאָס אויף, נאָנט וויא
וויא זאלין מאָהן השוּבה, וואָס ווי גענען וינדג
האט דאָ אָמא צוא וויא גיאָנט וויא זאלין מאָהן
השוּבה און וויא האבין גיטאָרין השוּבה. און האבין
אויף ויך גענומען וויא זאלין גיט אויפֿגעהערן פון
הוּרָה לערנען, און דיא שטאַט האט קען גירופֿין
אָניעם נאָמען דיא שטאַט חסדיא, פון די מעשה
דאָרף גענער מענטשן גען צוא גענען אַבסורד
זאָל אַלע מאָג פֿריה און אַבסורד נאָנט דיא פֿסוקים
פון קרבנות, פון פֿמיר און ער זאל נאָנט דיא
פֿסוקים פון קרבנות, ווי עס שטייט אין דיא קרובים
וועט געדורש ברור וואָס העלפֿן קען זאָל אָפֿגעהיט
ווערין פון אַמנאָה רחיקא ליגלן :

גיקוקען און קען האט גיאָנט צו וויא דער מענטש
אין גיטאָרין און דער מענטש אין גיטאָרין,
און דער מענטש און דער מענטש נעמען נאָנט
צום שטאַרבין ווען האט גירופֿין דיא מענטשין
מיט דיא געמען האט דאָ אָמא גיאָנט צוא דיא
קענטשין עס אין גיטאָרין צייט דא צוא שטיין
וויא די צייט אין שלעכט, קענט פון איהר פערציג
קענטשין וועלכע איהר ווייטט וויא גענען דיא
פֿרומקעס און צו מיינל וויא אויף פיר מיינל, צוא
זעהן קענטשין אַמא, און איהר וועל אויף וויא מיט
אייך, גענערע זעהן קענטשין זאלין וויא אין איין
אָנער ווינקל פון שטאַט, און וויא זאלין נאָנט
מיט גרויס פֿונג די פֿסוקים פון קרבנות וואס משה
האט דאָ געטייט צוא אָהן ופון וואָס משה אָל
אָהן קח אָת המקהה ביו וואָס נאָנט געציה האבין
די פֿערציג קענטשין אָווי גיטאָרין. ווי האבין ויך
געמיינל אין פיר מיינל אין גענער ווינקל פון
שטאַט האבין ויך גיטאָרין זעהן קענטשין, און
האבין גיאָנט צוא דרייא מאָהל דיא פֿסוקים ופון
וואָס משה ביו וואָס נאָנט געציה, נאָכדעם האט
דאָ אָמא גיאָנט צוא דיא פֿערציג קענטשין מיר
וועלן גיין צוא דיא מענטשין וואס גענען גינען

קרח יום א תורה

אונקלום

לחש"ק מתי' ה'א יהודה נפשי י'ה יהו יהודה רח ויד הא ואר הא נשמת יהודה חיה יחידה ו דמלי וי"ד אל שם ב"ן
שבעשה בניקוד חולום:

מז * ואתפלג קרח בר
זו * ויקח קרח בן-יצהר בן-קהת
בן-לוי ודתו ואבירם בני
לוי ודתו ואבירם בני

ת"א ויקח קרח בן יצחק. פסדדין קט :

רשבים

(א) ויקח קרח. ככו ויקח את שרה אשתו ואת לוט,
אף כאן ויקח קרח : ודתו ואבירם. אנשים
הרבה עד שקמו עמהם לפני משה חסדים ומאמים :

שפתי חכמים

א דק"ל לזה אביר בן ויקח. ולפי פסוקי בתי כהנים ואפי לא
באפי לפרש רק פסוקי זה עכ"ל וזה פ"ס סמדרס, נאך מי
כפי"ל כון פרשט זי יסד דערשט כ"י שטוט קרוב לפשוטו, נאך

ענין מחלוקת קרח

(ב) ויקח קרח בן יצחק בן קסם וכו'. סנה פיקר מחלוקת
של קרח סיס של משה וסלרס מחמת גדולתו. שני אחרים
לקחו גדולם לפלגט, וס מלך וס כסן גדול. ומחמת שלט סיס
יכול לפשוט מחלוקת של משה וסלרס מחמתו ולומר לכל
ישלאל שיקמו אופו ואלאך בעקום משה, כי מי ישמע לו, כי יאמרו לו
ליהוים על התורה

(א) ויקח קרח בן יצחק וכו'. דער פֿירשט מחלוקת נאָנט ווען
נאָנט האט גיאָנט צוא משה ער זאל הייליגען דיא
לויים און ער זאל אָפֿ זאלין די האר פון וויינער זייב און פֿונקאָס
און די באָרד. אין גיטען קרב דער ערשטער וואס קען האט
איהר העלפֿין קריגען אין ווער אין דער קרב נאָנט

בעל המורים

(ג) ויקח קרח. ספך מחלוקת קרח לפיכך לויים, שטל עיני
לויים חזק על משה : ויקח קרח. כג"מ : זס בעקת רע.
עושר שמור נעמלי לרפשו, כג"מ : שטלו של קרח לרעמו סיס לו :

רש"י

(ג) ויקח קרח. פרשה זו ופה נדרשת א במדרש רבי
נתחומא : ויקח קרח. לקח את עצמו ללד אל להיות

דעת זקנים סבעלי התוספות

(ג) ויקח קרח. איהם כחלק ויקח אחר ריש לקיש שלקח עמו
רע לעצמו. קרח שטעט קרסם נישלאל. ל"א קרח עולם
כג"מ : שד"ר שטעט וזה שמו מלחמה של סב"ס : בן יצחק.
שטעטס אס סעטל כהנים : בן קסם. שטיקס שני מולדיו :
בן לוי. שטעטס לויים. וסלרס וולדוס גמי בן יצחק בן

פירוש לתורת אלהים

(א) ויקח קרח און קרח האט גינאָמען קלוקער ער האט
וויך גינאָמען אויף אָוויס צו וויין אָפֿ גימיינל
פון דער עדה, ער זאל קריגען אויף דר קהונה, נאָה
אָפֿשט אין ויקח קרח קרח האט איין גענומען דיא
עלזשע פון די סנהדרין מיט נוסע ביידי ווי זאלין

החקיים וזמן מרובה בלחץ כמחזור: אם לקטו העניים את עליו לקטו. דעלי הלוק יס לכן כיעור ועיקר אין לו כיעור, כדחק לקמן בפ"ו, הלכך חס לקטו העניים את עליו כשיעית לקטו ואס לאו ונכנסו לשמינית וגדלו העליו נמאלו גדולי כשיעית ושמינית מעורבים יחד: יעשו חשבון. וישער כמה גדל מהן כשיעית ויתן לעניו דר"א סכר כר"י דלחר לקמן עניים אוכלים אחר כיעור ולא עשירים: רבי יהושע אומר אין לעניים עמו חשבון.

שעבריה עליו שביעית ר"א אס לקטו העניים את עליו לקטו ואס לאו יעשה חשבון עם העניים. רבי יהושע אומר אס לקטו העניים את עליו לקטו ואס לאו אין לעניים עליו חשבון: ד' לוף של ערב שביעית שנכנס לשביעית וכן בצלים הקיצונים. וכן פואה של עירית בשר"א עוקרין אותו במארופות של עץ ובה"א בקדרומות של מתכות ומודים בפואה של צלעות שעוקרין אותה בקדרומות של מתכות: ה מאימתי מותר ארס ליקח לוף במוציא שביעית רבי יהודה אומר מיר

וא"כ כלי לוף דפקרין בשמינית א"ן עליו מירס כשיעית, ויתרן דמתינתין אייבי עטקיהו עם עליו סוף שביעית וטקיהו כמארופות כדתי בשנים דלקמן והניחובו כמקומו וסוד ונשגס וסופין גדוליו כשמינית ולספין לרין לעשות משנת עם הפניים סכ"ס: (6) וכשעוקר בשמינית לא יתכן שפסיד מל"ס כפרי, ולענין לקמן (פ"ו) דכל כספיהם סמיוס כליה לא

נקר, וי"מ מיוחדות לרין סכן יבשות מאל: פואה של עירית. הגדילה בשדה עמיה: פואה. כבד ארוס שקרין רי"א כלי"ט: במארופות של עץ. כמרה משופרים בו את הקרקע: של עץ. ולא של כרזל שלא יראה כעובד את הארץ: בקדרומות שר מתכות. ולא חיישין דלמא מחזי כעבודה: בפואה של צלעות. כמו סלעות כמ"ך פואה הגדלה בין הסלעים כיון דלרין דרך לזרוע סס לא מיתוי כעובד את הארץ. ס"א כלשו' כמו וללגת המסין כלומר לזי הסדה שזין דרך לזרוע סס: ה"ר אומר מיר. ואל"כ דכשאר ירקות מודה ר"י דלחכור עד שזעה

וואס איז צייטג גינארין ערב שביעית אונ איז גיבליגען שמיין אין פעלר בוי אין שביעית וכן גדלים הקיצונים אונ וזקער גיבליגע וכן פואה של עירית אונ פואה וואס איז איין מין פרי צום פארבין וואס האט גינאקסין אין אפעקע פערל אויב די גדלים הקיצונים אונ דיא פואה זענען צייטג גינארין ערב שביעית אונ זענען געבליגען שמיין אין פעלר אונ שביעית בות שקאי זאגין שקרין אותן כמארופות של יז מן רייסט דאס אויס אונ שביעית מיט הילצערנע רידלען ווארום מיט איינערנע זעהט אויס וויא ער אקערט וביית הלל אומרים בקדרומות של פתכות אונ ב"ה זאגין מיט איינערנע העק קענ קען וויא אויך אויסרייסן ופודים בפואה של צלעות שגוקרין אותה בקדרומות של פתכות אונ דאס זענען אלע מורה די פואה וואס וואקסט ביי דער זייט פון פעלר כענ קען ווי אויסרייסן מיט איינערנע העק אונ שביעית ווארום דארטן איז ניש דער שמייער צום זיען. וועט קען איהם ניש חושד זיין אז ער מיינט צוא אקערן די פעלר: ה פסימתי מיר ארס ליקח לוף במוציא שביעית ר"י אומר מיר פון ווען אן כענ אפעקעש קויפן לוף אין מוצאי שביעית, דעם ערשטן יאהר נאך שמיטה, רבי יהודה זאגט כאלך נאך שביעית, ווייל לוף קאר קען ניש אויס רייסן פון פעלר אונ שביעית ווי קען רייסן זיי אויס אלע יאהר נאך קען מו אנדערש אויס רייסן דהיינו מיט הילצערנע פלים אדער מיט העק מו קען דאס אויס רייסן, דריבער רייסט קיין מענטש ניש אויס אזוי פיל לוף אונ שביעית אז ער זאל דער פון בהאלטן אויף נאך שביעית דריבער די לוף וואס ווערט פארקויפט נאך שביעית זענען וויא געוויס אויס געריסן גינארין פון פעלר פאר

וואס קענשטין קרעטין, פרי עס זאל ניש וואקסין: ב' לוף שעברת עליו שביעית לוף וואס האט גינאקסין פון ויגעטין יאהר אין אקטין. זאגט רבי אליעזר אס קעט קרעטין את עליו ואיז די ארעקע לייט האבין אפ געקליבען לייט דאס פלעקער אונ שביעית איז גוט ואס לאו יעשה חשבון עם העניים ווען ניש זאל ער מאכין מיט דיא ארעקע לייט א רעכענונג ווי גרויס די פלעקער זענען גינארין אין סוף ויגעטין יאהר אונ וויא פיל עס איז צו גינאקסין אין דעם אקטין יאהר, דיא שטיקער פלעקער וואס האבין גינאקסין אין ויגעטין יאהר זאל ער געבין דיא ארעקע לייט אונ די שטיקער פלעקער וואס האבין גינאקסין אין אקטין יאהר נעמט דער בעל הבית פאר זיך, ווארום רבי אליעזר האלט אזוי ווי רבי יהודה וואס ער זאגט אין פרק מ' משנה ח' נאך דעם ויגעטין יאהר קעגין נאר ארעקע לייט עסין די פירות פון ויגעטין יאהר אבער רייכע קענשטין קארין ווי ניש עסין, דריבער מו ער האבין אקטין מיט די ארעקע לייט וויפיל לוף עס האט גינאקסין אין ויגעטין יאהר. רבי יהושע זאגט אס קעט העניים את עליו לקטו אויב די ארעקע לייט האבין אפ געקליבען די פלעקער אונ שביעית איז גוט ואס לאו אין געניים פלי חשבון אונ אויב די ארעקע לייט האבין ניש אפ געקליבן די פלעקער אונ שביעית האבין זיין ניש קיין חשבון מיט דעם בעל הבית, ווארום רבי יהושע האלט ווי רבי יוסי וואס ער זאגט אויב ער האט מסקין גינארין די פירות דעם ויגעטין יאהר אונ ווי זענען גיבליגען אין פעלר בוי דעם סוף פון ויגעטין יאהר, קענ דער בעל הבית אריין געמען דיא פירות פון פעלר אונ זיין האלטן פאר זיך, דריבער קענ דער בעל הבית עסין די גאנצע לוף ווען תחת: ד' לוף של ערב שביעית שנכנס לשביעית לוף

יחזור העכו"ם ויסמכנו לישראל החסוד: ולישראל בח"ל. ולא חיישין שמא יוליכס בדרך ח"ל שמא יכנסו לחובן יין ושמן של שביעית שהביא מא"י. דלא חתמינו חכמים כ"כ: דן שהוא יוכל לשחמה. ובכל דהוא דמזין למחלי תלין (ו) וב"ש סברי דלין דרך כלל לשחוט פרס העומדת למריסה: אפילו בשעת הורע. ולא חתמינו ודלי וזריעה הוא לוקח דתלין לאכלה הוא דוזה: שיש לו גורן. ולא חיישין שמא מודד להכניס לאחורו דאיכא למיתלי דלמסינה הוא מודד: ופורש לו

מעות. מחליף לו מעות כספיות: א"ע"פ שהוא יורע שיש לו פועלים. ומלא מסייע ירי עובדי עבירה דחמרינן שמא לשאר לרכיו הוא נדך: וכלן. אס פירש שלדבר חסור אס פירש חסור: (י) רוצה חותם חסור: אכל לא תבור ולא תמחון עמה. אשת חבר

השביעית. לאלול פירות שביעית אחר הנישור בלא ניסור: נפה. שאלו אומר בלא ניסור בה מעות היא לוקחת: כברה. שאלו אומר לכבוד בה את החול: רחיים. דשמה לטחון בנן ממנין: הנגור. שמא לייכס בה חוץ של פסח:

קריב איילי אונ מער ווי פופצעהן קריב וויין ויטרי לעט"ס באיין אונ אייר קען פאר קויפן צו איין עובר פוקבים אין ארץ ישראל פלים ווי פיל קען וויל אונ וועלכע קען וויל, אונ קען האט גיט מורא סאקער נועט דער עב"ס פאר קויפן די פלים צו אישקאל וואס גר איז אין חשד אויף שביעית נועט דר ישראל טאהן מיט די פלים אום שביעית אזוי אקלאקע נוס קען טאר גיט טאן אום שביעית נועט דאך דר ישראל דר פארקויפן איהם האבין גיהאלפן צו דער עבירה ולישראל בח"ל ארץ אונ אייר קען פארקויפן אלע ערליי פלים וועלכע גר וויל אונ ווי פיל, ער וויל צו אישקאל וואס וואהנט אין חוץ לארץ וואס דארטן איז גיטא דער דין פון שביעית אונ קען האט גיט מורא סאקער נועט דער יוד ווי פירן אין ארץ ישראל אונ גר נועט ווי דאכט פאר קויפן צו אישקאל וואס גר איז אין חשד אויף שביעית: דן בית שמוא נאגין לא יסור לו פרה חרשת בשביעית אייר טאר גיט פאר קויפן אום שביעית (צו אייר וואס איז אין חשד עובר צו ויין אויף שביעית) אקיה וואס אקערט, ווארום גר העלפט איהם עובר צו ויין איין עבירה, אונ בית הלל נעגן מתיר קען קען פאר קויפן מנין שהוא יכול לשחטה ווארום עס קען ויין אז ער מיינט צו שעקמין די קוה אונ גיט צו אקערן מיט איהר אום שביעית מוכר לו פירות בשבת מוכר אייר קען פאר קויפן פירות נוס נעגן נענואקסין אום שביעית צו דעם יוד וואס איז אין חשד אויף שביעית, אפילו אין דער צייט וואס קען פאר וועט דר פעלדער, אונ קען האט גיט מורא סאקער קויפט גר דאס צו פאר ניען ואונ פירות שביעית טאר קען גיט פאר וויינען נאר עסין נאר קען נאנט גר קויפט נענוים די פירות צום עסן ויטשאל לו סאטא אף על פי שהוא יורע שיש לו נין אונ גר קען איהם בארגן אכאם צו מעקמין תבואה, אפילו ער האט אשניער ואשפיקלער

קרח יום א

עיקר תרי"ט

להלכה מעשה הסוהין וסוף כמו כבוד כלל כבוד סוף
למטה וסוף סוף לקחם סר"ע: [ט] ויכרתו כו' וסוף דלל
מני הסור וכחיים פסוק דשפטינן לס מכללה דבורה וסוחת
פסוק וי' נמי גיד פלוי ריטו, כדאמרי' בס' לא יחפור, סר"ס:
ועיין בחסד' סוף פרק ס' גביסין, ס"ח: [י] ומקדח כו'.
מסוס דכפי למימין אלל
משפיל מים קפני סכא
מקדח ספ"ג דכרסל לא קפני
לכיל דריקוד, סר"ס:
[ט] וספדיו משפיל ספס
זו סחנללל ספ"ג דלל
מחילל כחלל סד ספסללל,
סוס' גיטין, וסיין כחיל'ס
כחילוכ: [כ] וכולן כו'.

כירושלמי מפסד דלל קלי סך
דמשללל לכל כללה דלילי סוף לא קלי ומשנ"ס ס' סכילסלי
וכפ"ס סר"ב דכנס חילין וכסוד כו' אלל חילין סיסס לטחיס
וכן כלל וכלל ס' סכיל וכסוס דחילין כחילין דלילי סכר
אלל דכנס חילין כילוס לס סכילס: ס' סכיל לטחיל כס
לא סכיללל לכל כללה דלילי סוף לא קלי ומשנ"ס ס' סכילסלי
וכפ"ס סר"ב דכנס חילין וכסוד כו' אלל חילין סיסס לטחיס
וכן כלל וכלל ס' סכיל וכסוס דחילין כחילין דלילי סכר
אלל דכנס חילין כילוס לס סכילס: ס' סכיל לטחיל כס

ולא תמחון עמה. שאסור לסייע ידי עובדי עברה:
ובוררת וסוחתת עמה. ולא אסרו הכא בלשון ע"ה
החשודה על המעשרות כדאסרו בחשודה על הכביעות
מסור דרוב ע"ה מעשרין הן: אבל משתמיל המים.

בטיסה לא חנע עמה לפי
שמחנללה הסנלה לחלה
(ת) וקא מיכחל מחמת
כליס מלחיס שהרי הוכשרה
לקבל סומלח וזו מסייעתה
לגלגל ואסור לגרוס סומלח
לחלה: וכולן לא אמרו.

לא תמחון להאלין כליל ולסייען בלל שעת עברה: י"ח
אלל מסוס דרכי שלום: מחוויקין ידי עבו"ה. אבנ גררל
דדרכי שלום חלל ליה הכא, ומסורס לעיל כפ"ד:

וסכן חלויות לא סיו גמורס ככסוס דלילי ולי ללו מפני ד"ס
כל כך לסכר לסייע ידי פ"ע סהול כללל לפני סור כו' ודוקא ככני דכנס וסכרס מפיל ד"ס
סיין ספי ד"ס (דלשכח) ככחילוכ דף ע"ה, סר"ס:

גיןאסין ונאסער אין די קעהל צום קנעמין איז שוין
דיא סייג חגיב גינוארין צו געבין פון איהר חלה.
אוי די סייג ווערס סכא פון איירע פליס און אויב
זיא העלפט סייג קנעמין העלפט זיא דאך אז דיא
חלה פון דער סייג זאל ווערן סכא און קען סאר
גיס סכא איין יין חלה, העלפט זיא דאך עברך צו יוין
אין עבירה ויזל לא אסור אלל מפני דרכי שלום און די
אלע זאכן וואס קען האט מחיר גיווען צו בארגין
און צו העלפן ווען עס איז קיין עבירה האט קען
דאס גאר מחיר גיווען פון שלום ווענין קען זאל
גיס האבן אשנאז איינער אויף דעם אנדערן
יחזיקין די גביר בשביעות אכל לא ידי ישראל ושואלין בשוואבן
ספי דכפי שלום פון ומחויקין ביו דעם סוף פרק שטייט
שוין דער פשט אין פרק ד' משנה ב':

מפקדי גיווען און גיס העלפן סאחילין דיא תבואה
פון שביעית וואס קען האט י"י גיס מפקדי גיווען
ניארוס קען סאר גיס העלפן אפגעשניין צוא
אעבירה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נזה וקברה
ובוררת וסוחתת ומרקחת עמה אנוייב פון אחרב ואלקדון
וואס ער גיס תרומות ומעשרות און היט יזל פון
אמורקא קען פאר גארגין צו אנוייב פון אעם הארץ
וואס ער איז חשוד אויף תרומות ומעשרות אויב
פון קעהל און פון תבואה, און זיא קען איהר
העלפן קלויבין די תבואה און סאחילין און יופען,
נוייל דער רוב דאס קעהרספע עמי הארצים געבין
תרומות ומעשרות נעמט קען און פון די תבואה
האט קען אויף גיגעפן תרומות ומעשרות איז דאך
שוין קיין עבירה אכל משתמיל המים לא חנע אגלה שאין
סחיילן יי עברי עבירה אפער וויא זיא האט אריין

גמרא תרבות דף לר ע"א

הלכה ס' כלל כלי סחיילן דכנס דמלכות דכילס אלל לומר

אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים
כל לא נתנבאו אלא למשיח בתי לתלמיד
חכם ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמנהיג תלמודי
אלהים וזולתך יעשה למחכה לו וא"ר חייא בר אבא
א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו
אלא לימות המשיח אבל לעוה"ב

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן רבי חייא בר אבא
האט גיואגט פון רבי יוחנן'ס ווענין כל הנביאים
כל לא נתנבאו אלא למשיח בתי לתלמיד חכם אלע סוכות
וואס דיא גביאים האבן גיואגט אין ווייערע ספרים
האבן וי"א גאר גיואגט וואס גאט וועט געבין צו
די קענטשין וואס מאכן חתונה ווייערע קעכער
מיט תלמידי חכמים וילעשה פרקמטיא לתלמידי חכמים
און צו די קענטשין וואס מאכן אהאנדל צוא די
תלמידי חכמים וי"א ואלין האבן פרקנס און ואלין
קענען לערנען תורה ולקבליה בלילי חכמים סוכין
און צו די קענטשין וואס ווערן די תלמידי חכמים

זאלין הנאז האבן פון ווייער פארקענין אכל סחיילי
חכמים ענפן עין לא ראתה אלהים וולתך יעשה למחכה לו
אפער וואס גאט וועט געבין צו תלמידי חכמים
אליין דאס האט גאך קיין אויג גיווען, גאר גאט
אליין ווייסט וואס ער וועט געבין צו די קענטשין
וואס האפן צו איהם ואפער רבי חייא בר אבא אמר רבי
יוחנן גאך האט גיואגט רבי חייא בר אבא פון רבי
יוחנן'ס ווענין כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח
אלע סוכות וואס דיא גביאים האבן גיואגט אין
ווייערע ספרים וואס וועט גאט געבין אין די צייט
וואס קייט וועט קימען אכל לעולם תבא עין לא ראתה

נחית ולא נגלית לשון נכח: רחוק. שהיה רחוק כל ימיו
מן העבירה דהיינו לדיק מעיקרו:

הארץ וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל
צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים וולתך ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי
תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדין שנא' שלום לרחוק ולקרוב לשנא' לרחוק ברישא
והדר לקרוב ור' יוחנן אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק, מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה
קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנה השתא מאי עין לא ראתה אריב"ל זה יין המשומר בענבים
כוששת ימי בראשית ר' שמואל בר נחמני אמר זה ערן שלא שלטה בו עין כל בריה שמא תאמר
אדם הראשון היכן היה בנן ושמא תאמר הוא גן הוא ערן

איהם וילקח אבדע וואס גאט וועט געבין צו עולם
הבא דאס האט נאך קיין אויג גיזעהן נאר גאט
אליין ווייס וואס ער וועט געבין צו עולם הבא צו
די מענטשן וואס ווארמין אויף עולם דא פליגא
דשמואל און רבי יוחנן קריגט אויף שמואל דאס
שמואל ווארום שמואל האט גיזאגט און צוויי העילס היה
לימות המשיח אלא שבעד כליות בלד פון דיא צייט
וואס איצט איז בוי צו דיא צייט וואס קשיח וועט
קומען איז נאר אאונטער שידד וועגן דעם גלות.
אז קשיח וועט קומען וועט קיין גלות ניין שטאנד
כי לא יחל אבין פאך הארץ ווארום עס שטייט אין
פסוק עס וועט גיט אויפהערן צו ניין ארעקע
לייט אין לאנד, אפילו משיח וועט קומען און יודין
וועלן צוריק ניין אין ארץ ישראל, פון דעם
וועגן וועלן ניין ארעקע לייט, זעהן מיר אז די
אלע מובות וואס דיא נביאים האבן גיזאגט דאס
וועט ניין צו עולם הבא וואס וועט ניין נאך
שפעטער וויא די צייט פון משיח וואס רבי חייא בר
אבא אפר רבי יוחנן נאך האט גיזאגט רבי חייא בר
אבא אפר רבי יוחנן וועגן כל הנביאים כולן לא נתנבאו
אלא לבעלי תשובה אלע מובות וואס די נביאים האבן
גיזאגט, דאס וועט גאט געבין צו דיא מענטשן
וואס האבן געזינדיגט און האבן גיטאן תשובה
אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים וולתך אבדע וואס
גאט וועט געבין צו אמתה צדיקים דאס האט נאך
קיין אויג גיזעהן, דאס ווייסט נאר גאט אליין
ופליגא דרבי אבהו און רבי יוחנן קריגט אויף רבי
אבהו דאס רבי אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים
גמורים אינם עומדין ווארום רבי אבהו האט גיזאגט
אויף דעם ארט וואס בעלי תשובה שטייען אין גן
עדן קענען גיט אמתה צדיקים שטיין אין גן עדן.
ווארום בעלי תשובה זענען גרעסער פון אמתה
צדיקים שטאנד שלום שלום לרחוק ולקרוב ווארום עס
שטייט אין פסוק גאט וואגט איך וועל געבין פריה
רען צו דיא מענטשן וואס זענען גיזעהן ווייט פון
מיר וניאס האבן געזינדיגט און האבן יוד דער
געקעקט צו מיר זיי האבן גיטאן תשובה. און
איך וועל געבין פרידען צו דיא מענטשן וואס
זענען נאנט צו מיר פון אייביג וניאס האבן קיין

בכול רם ערבית לפי שאין תשל"ת ערבית חובה לפיכך לא יבדק ברכות לבטלה שאין כאן אדם שנתחייב בהם כדי להוציא ידו חובתו: (ב) בלילי שבתות חזר ש"צ אחר שמתלל כלחש עם הצבור ומתפלל בקול רם. אבל אינו מתפלל שבע אלא ברכה אחת מינין שבע כו' ואומר קריש ונפסרין כל העם: (ג) ולמה תקנו חכמים זה כפני שרוב העם באין להתפלל ערבית בלילי שבתות ויהיה שם מי שנתאחר לבא ולא תזליש תשלחו: וישרא לבדו כבהכ"ע ויבא לידו סכנה. לפיכך חזר ש"ץ ומתפלל כדי שיתעכבו כל העם עד שיזליש המתאחר ויצא עיניהם: (ד) לפיכך יו"ט שחל להיות בשבת או יום הכפורים או ראש חודש אין ש"צ היודר ערבית לפני החיבה מוזר ענין היום בברכה זו, אבל חותם בה מקדש השבת לבד לפי שלא נחתים היום בברכה זו:

שמונה עשרה ואנחנו דער חזן קריש והם נפסרין
אונ אלע גיגען אהיים ואיט חזר להתפלל בקול רם
ערבית צו מעריב ואנחנו גיט דער חזן נאך אפמאהל
שמונה עשרה ואנחנו ווי צו סנהלד לפי שאין תפלת
ערבית זינה נוויל די שמונה עשרה פון מעריב איז
גיט נעניט צו ראונגען דערפאר לא יבדק ברכות לבטלה
דריקער זאל גיט ואנחנו דער חזן אומקוםעס ברכות
שאין כאן אדם שנתחייב בהם כדי להוציא ידו חובתו נוויל
דא איז גיטא איין מענטש וואס ער זאל מונין
ראונגען די שמונה עשרה, וואס דער חזן זאל
דארפן ראונגען פון זיגעטונענין ער זאל איהם
מוציא ווין: (ב) בלילי שבתות שבת ביים נאכט חזר
שליח צבור אחר שמתפלל כלחש עם הצבור ומתפלל בקול
רם נאכדעם ווי אלע מענטשן אונ דער חזן האבן
שוין אפגראונגן שמונה עשרה אין דערשטיל,
זאל דער חזן ואנחנו מיט אהויבען שטימקע אהפלה
אבל איט מתפלל שבע ער דארף גיט ואנחנו דיא ויגען
ברכות שמונה עשרה אלא ברכה אחת מינין שבע נאר
ער ואנחנו איין ברכה וואס אין איר איז געשטענעם
פון אלע זיגן ברכות וואס איז מגן אבות אומר
קריש ונפסרין כל העם דער חזן ואנחנו קריש נאכדעם
גיגען אלע אהיים: (ג) ולמה תקנו חכמים זה פאר וואס
האבן די חכמים געהייסן ואנחנו מגן אבות ספני
שרוב העם באין להתפלל ערבית בלילי שבתות נוויל שבת
ביי נאכט קומען דאס מעקסעס מענטשן אין
שוהל ראונגען מעריב ויהיה שם מי שנתאחר לבוא
סאמער נועם ווין אין שוהל איין מענטש וואס

איז שפעט געקומען ולא תשלים תפלתו אונ, ער האט
גיט געגרינגט ווין ראונגען, אונ אלע מענטשן
וועלן שוין האבן אפגראונגן אונ וועלן אונער
גיין וישאר לבדו בבית הנכנס ויבוא ליד ספני אונ ער
נועם בלייבן אליין אין שוהל ביי ער נועם ענגדיגן
ווין ראונגען קען ער קומען צו אספנה נוויל
זיגערע שוהלען נעמען גיגען אומסער די שטאט
אין פערלדן לפיכך חזר שליח צבור ומתפלל דריקער זאל
דער חזן ואנחנו מגן אבות כדי שיתעכבו כל העם עד
שילשם המתאחר ויצא נכחם וועלן אלע מענטשן
נאך פערבלייבן אין שוהל, דערנוויל נועם דער
איינער וואס האט פארשפעטיגט אפגראונגען אונ
נועם ארויס גיין פון שוהל מיט אלע מענטשן צו
נאמען: (ד) לפיכך יום טוב שחל להיות בשבת או יום
הכפורים או ראש חודש דריקער אז עס געפאלט יום
טוב אום שבת, אדער יום כפור געפאלט אום
שבת, אדער ראש חודש געפאלט אום שבת איז
שליח צבור תיחד ערבית לפני החיבה ספני ענין היום בברכה
זי דער חזן וואס דאונגן מעריב אונ ואנחנו מגן
אבות זאל גיט דערקאנען איין העם מגן אבות גיט
יום טוב יום כפור גיט ראש חודש אבל חותם
בה מקדש השבת לבד ער ואנחנו נאר מקדש השבת
לפי שלא נחתים היום בברכה זו נוויל דער קאנ אונדאך
גיט מחויב גינארין די ברכה, עס איז נאר אספנה
פאר דעם וואס נועם קומען שפעט אין שוהל
דריקער איז נענג קען זאל נאר דערקאנען
שבת אליין:

קרת יום ב תורה

אונקלום

לחמישך מתל"ד דיא יהודה נפשי ית יהוה יהודה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה ויהיה ד' דמלוי וי"ד אל שם ב"ן
שבעשים בניקוד חולם:

ו ויהו ביהו אשתא ו ותנו בתן אש ושימו עליהן ו
קמרת לפני יהוה מחר ויהיה האיש
אשר יבחר יהוה הוא הקדוש רב

דעת וקנים מבעלי התוספות

(י) ויהי היום אשר יבחר ה' וי' אינם יודעים וז' אלף כך נכתבין נדב ומיטוה וכל מי שיתחיל סב"ס מנס סוף סקודם פירוש לתורת אלהים

(ו) ויהי ביהו אש אונ גיט אין וי"א פיינער וישיי עליהם קדור קאנדין ויהי אונ עס נועם ווין האיש דער מענטש וואס נעמט נועם איהם אום דער וויילען

הוא

מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב
אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה
לְשִׁרְתָּם: וַיִּקְרַב אֶתְהוֹאֵת כִּדְאֲחִיק
בְּנֵי־לֵוִי אֹתָהּ וּבִקְשָׁתָם גַּם־כִּהְנֶה:

אלהא דישראל יתבון
מבנשתא דישראל
לקריבא יתבון לקדמיה
למפלח ית פולחן
משכנא בני ולמיקם
קדם פגשתא
לשמשתוהון: ויקריב
יתיה וית כל אחד בני
לוי עמדה ובען אתון בען
אף כהנתא רבתא:

בעל המורים

בגלות כשכנסו ותגלו אז ובקשם גם כהונה שהיא בעלת זכס
כ"ו שאלם בגלות:

(י) ובקשם. ג' ובקשם גם כהונה, ובקשם משם חס' ח'
ללהיך, ובקשם מותי וגו' ידעם על בגלות. כשחזרו מלכות

שפתי חכמים

ולעיל הוא לוקחם כי שהכרם שנתקו היה ען המון, לכן פ' נכס
למעמם: ב לא ויקרב אומר אליו שכבר אמר להקריב אתכם אליו:
לחזות שירות שהרחיק ממנו שאר ב עדת ישראל:

עורף אמר עד שלא ישתתפו שאר השבטים ויאכדו עמו
אדבר גם אל כולם התחיל לזרז בהם שמעו לא בני לוי:
(ט) ולעמוד לפני העדה. לשיר על הכוכב: (י) ויקרב אתה:

דעת זקנים מעלי התוספות

למעלה, ו"ה' די להיות למעלה מעלה, ולא עוד אלא שנאמר
ולא בני סילכר וכי יום כנים לשמן מלא מלא חסד וחסד נמשחו
בשמן המעשה חסד נעל כהונה וידו נעל מלכות ומה אלו מלא
נמשחו אלא בשמן כלכד נעל כהונה ועלבות אלו שמי כן בשמן
לוי דין שמיים ככן גדול לו מן מן מיד חסד על שמי:

כלומר יא ח' וכלכם אודים ואפי' הכי קבלו עליכם מהרסא
ויקריבו. וחס' הסתמים הלאם כנסתוכם שכבר הכרם בהם.
וה' קרם שפתיים הים מכ רחל לעשות שמוס, אלא מינו
כעממו שאלם שלשלת גדולה ויולא ממנו כהנש' ו"ל כו'.
ועוד דבר אלו כן יסכ, כד"ל פירושך וילכך, פירוש זס סייך,
יאה זס השמן. וכל המעקן כשמן כס שמן ששמן מולס

משלי חכמים

דינים אונ ער איז דער הייליגסטער פון אלע יודין, דריבער האב
אייך געפיינט א דוא ווילסם זיין אכטן גדול ווייל דוא ווילסם
זיין הייליגער פון אלע יודין. איצט אז איך האב געהערט פון
דיר דו זאגסט בי כל תעדה כלם קדושים, אז אלע יודין זענען
גלייך הייליג, עס איז בייא דיר קיין אונטערשייד וועלכער יוד
עס איז, צו וואס ווילסטו זיין אכטן אדער אפילו אכטן גדול,
אז אכטן גדול איז גיט הייליגער פון אלע אנדערע יודין, דו
זאגסט העמט מכם וגו' ויקרב אתה וגו' ובקשם גם כהונה,
אז דיר איז ווייניג וואס דוא מיט דיין שבט נעמען נאר לויים
נאר איהר ווילסם זיין כהנים, וואס איז דען דער אונטערשייד
צווישען כהנים לויים ישראלים, אז איר אליין זאגט עס איז
גיטא קיין אפטייליגן אין די הייליגקייט נאר אלע יודין האבן
אנלייכע הייליגקייט וואס איז דער אונטערשייד וואס איהר
זענט כהנים אדער לויים אדער ישראלים:

פירוש לתורת אלהים

האם גינעהן עס העלפם גיט האם משה מורא
גיהאם סאקער נועט דער נאנצער שבט זיך
בהעקטין מיט איהם אונ וועלן אויך קריגען האם
אים באקן גיטאן זיי זאלין אלע פארלארן ווערן
האם ער אן גייהויבן צו ברידן צום נאנצין שבט
אונ האם גיזאגט שטיי נא העקט צו איהר קינדער
פון לוי: (ט) הכעם מכם איז דען וואס נוייניג פאר
אייך דעם כבוד וואס איהר האם וואס גאט האם
אייך צו גטיילט כי הברל און דער גאט פון ישראל
האם אייך אפ גישייד פון דער עדה פון ישראל
להקריב אתכם צו גינעהקען אייך אלי צו עקל לעבד צו
דינען את עבדתי דיא בעדינגט פון דעם משכן פון
גאט ולעמוד אונ איהר נאלם שפיין פאר דער עדה
דעם שיר פאר גאט: (י) ויקרב אתה אונ ער האם
ריינע ברידער בני לוי די קינדער פון לוי איהר מיט
דער בעדינגט נאר דיר מיט ריינע ברידער האם ער גינעהקט דער צו
ויבקשם ווילסם איהר נאך
האבין דיא כהונה אז איהר זאלם זיין כהנים:

נביאים שכוואל א יב

תרנום

להמשיך כנ"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהודה נשמה נדצח אדני נשמה דהוד יהודה חיה
יחידה נדצח יהודה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבע עשרה:

וַיֹּאמֶר לָהֹן סְהִיד מִיִּסְרָא א וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יִהְיֶה בָכֶם וְעַד מִשְׁחֹל הַיּוֹם הַזֶּה

מצורת דוד

(6) ער ה' יידיהם לעד זכס משיחו ימים לעד אשר לא מלאתם

רש"י ויאמר. ער. כת קול יולאת ואומרת עד:

דין כבון וסדור קשיחיה
 וקא דין אבי לא אשכחון
 בגדי מדעם ואמר סהיד:
 ב ואמר שמואל לעמא יי
 דעבר גבורן על ידי משה
 ואהרן ודאסיק נח אבהתבון
 מארעא דמצרים: ג וקען
 אתעקרו ואחנפח עמבון
 קדם יי נח קל נקחא דיי
 דעבר עמבון ועם אבהתבון:
 ד פד על יעקב למצרים
 ויעקו אבהתבון קדם יי

כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד: ג ויאמר
 שמואל אליהם יהוה אשר עשה את משה ואת
 אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מצרים:
 ג ועתה התיצבו ואשפמה אתכם לפני יהוה את
 כל צדקות יהוה אשר עשה אתכם ואת אבותיכם:
 י באשר בא יעקב מצרים ויעקו אבותיכם אל--
 יהוה וישלח יהוה את משה ואת אהרן ויוציאו
 את אבותיכם ממצרים וישבו במקום הזה:

ושלח יי נח משה ונת אהרן ואפיקו נח אבהתבון ממצרים ואהרן ונת אהרן:

מצורת דוד

צדי שים דכח שאינו הנון: ויאמר עד. כ"ל כ"ל חגד כן
 סדכר ה' יחיס פד וכן משיח יחיס פד, לו שאל לנד אמר לני
 סחיס עד: (ג) ויאמר שמואל: חמח שחמור שלח מלאו כידו
 מלומה חזר לדבר דבריו להיחוס: ה' אשח עמם. כ"ל סלח כלכם
 שעשה ע' ופעמם: ויאמר סעלס וגו'. ע' סעלסות ססס סעלס סעלס:
 פל כל נדקות ס' וגו' כ"ל נלחון סויכות יחיס פס סלדקות: (ד) כלסר כח. כ"ל חס סויכות ססס סלדקות ססס ססס כלסר
 כל יעקב לפלסרס סיס סוס ססכר סוסקו אבותיכם אל ה' מקושי ססעבוד וסלח סח עסס כ' ולס סיס ססס סח עק' ללחוס סלחמסס:

כתובים תהלים טב

לחמשוך מוסר ומלכות דודא שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסוד אור אור
 אורן אורני נפש אורני רוח אורף דלת נון יוד נשמה דמלכות יד דוד ונ דוד חית יחידה דיסוד ירנה חית יחידה דמלכות
 אל שם כ"ן שבעשה:

א יומם ויצוה יהוה וחסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל
 חיי: ג אומרה ואל לאל סלעי למה שכחתי למהדקר אלף
 בלחץ אויב: ג ברצח ופעצמתי חרפוני צוררי באמרם אלי
 כל-היום איה אלהיך: ד מה-תשתוחחי ונפשי ומה-תתקמי
 עלי תותילי לאלהים ביעוד אודנו ישועת פני נאלהי:

דמחפרין יתי מעיקי פד אמרין לי כל יקא אן הוא אלהך: ד מה תתמכרין נפשי ומה תתנשי עלי
 איורי לאלהא ארום אשבחנה בפורקניה דמן קרמי די הוא אלהי:

מצורת דוד

רש"י

(6) יומם ויצוה יהוה וחסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל
 חיי: ג אומרה ואל לאל סלעי למה שכחתי למהדקר אלף
 בלחץ אויב: ג ברצח ופעצמתי חרפוני צוררי באמרם אלי
 כל-היום איה אלהיך: ד מה-תשתוחחי ונפשי ומה-תתקמי
 עלי תותילי לאלהים ביעוד אודנו ישועת פני נאלהי:

פירוש עברי מיימש

א) יומם ויצוה יי חסדו ביי טאג נאל נאט שאפין ויין
 חסד דאס הייסט אנאנצין טאג בין איה
 פארפראגין אין מיין פרנסה אין נוארט אויף דעם
 חסד פון השם ותקרה איה ואל פערדיגען אונ ואל
 קענען ספרגס ויין מיין בגי בית ובלילה שירה עמי
 גאער ביי גאבט האב איה צייט געס איה מיר צו
 גיזאנג פסלה לאל חיי אגן מיט דעם גיזאנג בעט איה
 צו מיין קעפערדיגען פשעפער: (ב) אומרה ואל סלעי
 נואם נאג איה צו מיין נאט דעם שטארקין למה

ד"ס ועוד אור"י דל"ט ש"ך מחנקהם כפירות דלמתינן
עמקום שכלו כלו, חו"ס: (ג) כלומר דל"ט דש"י ח"ס
משום שהמין שכלו כלו משום מין שלל כלל דש"י ח"ס
בשניות וקל"ל ר"י דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט
יחזיקו דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט דל"ט

לו צא והבא לך אף אתה: ג מקום שנהגו למכור
בהמה דקה לבחור מוכרין. מקום שנהגו שלא
למכור אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להם
בהמה גסה עגלים וסוויחים שלימים ושבורין: רבי
יהודה מתיר בשבורה. בן בתירא מתיר בסוס:
ד מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלין.
מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין. מקום שנהגו
להדליק את הנר בלילי יוה"כ מדליקין. מקום

לך אף אתה. פלוגתא דר"י ות"ק בכוכב ג' מיני ירק
בחומץ או בציר להתקיים ושנים מהם כלו לחיה מן השדה
והשלישי לא כלה תנא קמא סבר אכול מאותן שכלו על סמך
אחוז שלל כלל הואיל והן נבכית ח' (ג). והכי משתמע

למילתיה ממקום שלל כלו
למקום שכלו לגמרי חייבין
לכער אכל כל כלו כולן
אלה מקחין אכול אף ממין
הכלה כ"י שלל כלו כולן
לדאכלין על סמך האחרון,
ור"י חומר חומרים לו לא
והכל לך אף אתה מלאו
המין שכלה כמו שהביא

זה האיש ולא תמלא (ד) הלכך אינו אכול אלל
וממין שלל כלל דל"ט אכולין מהמין שכלו על סמך המין
שלל כלל חייב לכער המין שכלו, והכלה כ"י יהודה
דקאי בשעתייה דר"ש שהלכה כמותן במסכת שביעית פרק
הפיגס: ג מקום שנהגו שלא למכור. והתמירו על
שמן דלמא אחי למכור גסה: ובכ"מ אין מוכרים להם
בהמה גסה. דגורו רבנן שמה יסאיל או יסכיר (ה)
בהמתו לכותי ואדם מלאוה על שניות בהמתו ח"ל פעמים
לפי הקנה והיא מכרת קולו והולכת מחמתו ומלאה מחמת
דלאו בני מלאכה נהו מחלמי מכירת דגולים וסבורים מחלמי
בת מלאכה לעולם (ו). אכל בעגלים וסוויחים מודה כיון דל"ט גדלי
מתיר בסוס. הואיל ולרכיבה עומד (ח) והוא נושא ח"ע,
לכותי כוונן שאין הכפלים מתיין שם בעת המכירה דליכא למיחש
מחמת קולו ומלאה מחמת להא נמי ליכא למיחש שאינה מכרת חת קולו:
כאכול פסחים כח"ל (ט): ביהודה דוקא חסם, ועמ"ס: (ס) ל רש"י כאלול פסח בחת

שמעמר אחר העיכוס כדו שלל ירלם הפסח"ס לחזור
בו ולהכי אף שמעמר אינו חייב אלל בשעויה מיטם כ"ס
אל נקם משום שניות בהמתו, וכ"מ דכ"מ, ועיין מתירא:
(י) והלכך מסתמא לנחיסה זכנה ולא משום לה ולא חזי
לה יסאיל ביד עכו"ם דחוסין חורכנה מיניה לזכוי שניה,
רש"י: (ה) כס", ובס"ק דע"י סי' ס"ב דערכיכס ל"ט דש"י
כ"ס במימור למוטות דכ"ב סי' ס"ב דכל כפ"ח חושא ח"ע, וזכנן
סכרי דוקא חסם, ועמ"ס: (ס) ל רש"י כאלול פסח בחת

אקאהל ויין דער יוד וועט פארבארגן אדער פאר
רינגען ויין ב'הקח צו אגוי, און דער גוי וועט מיט
די ב'הקח טאהן אקלאקה אום שבת. מוהר"ם דאך
דעם יודינג ב'הקח אקלאקה אום שבת און נאם
האט גיבאמין דעם יודינג ב'הקח זאל רוהען שבת
און אפירי קעלפער און יונגע איינליין וואס וויי
מוהען נאך גיין ארבעט טאר קען אויך גיט.
ווארום עס קען ויין וויי וועלן פארבלייבן בייא
דעם גוי אזוי לאנג ביי זיי וועלן נרויס ווערן און
ער וועט מיט וויי טאהן אקלאקה שבת רבי יהודה
מתיר בשבירה רבי יהודה נאם קען קעג פארקויפן
צו אגוי צו בראקענע בהמות ואז ווי האט אצור
בראקענע פוסן בן בתירא מתיר בסוס בן בתירא נאם
אפערד קעג פארקויפן צו אגוי ואז דער דין
איז גיט אזוי אפערד טאר קען אויך גיט פארקויפן
צו אגוי און דורך אפערד קעג קען אלע בהמות
פארקויפן צו אגוי: ד מקום שנהגו לאכול צלי בלילי
פסחים וואו דער מנהג איז צו עסין גיבאמטענע
פלויש די ערשטע נעכט פסח אוכלין קען עסין
פסחים שנהגו שלא לאכול וואו דער מנהג איז קען זאל
גיט עסין גיבאמטענע פלויש דא ערשטע נעכט
פסח אין אוכלין טאר קען גיט עסין פסחים שנהגו להדליק
את הנר בלילי יום הפסחים וואו דער מנהג איז קען
ברענט אליקל יום כפור בייא נאכט אין דעם חדר

אוקרים לו צא והבא לך אף אתה קען נאָם צו איהם גיי
בריינגע דא אויך. רבי יהודה קיט דעם ערשטן
טנא קריגין ווען איינער האט איין גיילינג אין
אסאם עסיג דריי ערליי מינים ירק צו נאמען און
צוויי פון דיא מינים איז שוין נישא אין פעלד,
נאר פון דריטן מין איז נאך דא אין פעלד, האלט
דער ערשטער טנא ווייל דיא דרייא מינים געבין
אטעם איינס אין דאם אנדערע, קעג ער עסין פון
די צווייא מינים וואס נענען שוין נישא אין פעלד
ווייל פון דריטן מין איז נאך דא אין פעלד, און
רבי יהודה נאָם קען נאָם צו איהם גיי בריינגען
די צווייא מינים פאר און ווי דא בריינגעט
פון דריטן מין, געשיקטס גיט, ווייל דו געשיקטס
גיט. מוזט אים ראמען די צוויי מינים פון שטוב
אין פעלד אריין: ג מקום שנהגו למכור בהמה דקה
לבכר אויף דעם אָרט וואו דער מנהג איז קען פאר
קויפט יונגע בהמות ושעפסין צו אגוי מוכרין קעג
קען פאר קויפן פסח שנהגו שלא למכור וואו קען איז
זיך נהג קען פאר קויפט גיט יונגע בהמות צוא
אגוי אין מוכרין טאר קען גיט פאר קויפט ויבכל מקום
און אין אלע ערשטע אין מוכרין טאר קען גיט
פארקויפן צו גוים בהמה גסה נרויסע בהמות ואקסין
קיהו גלים קעלפער ופיחין יונגע איינליין שלמין
נאנצע שטיין און צו בראקענע ווארום אז דער
יוד וועט האנדלען מיט דעם גוי מיט בהמות קען

לא יאמר, שאמר לאדם לשמש ממנו לאור הבר: שנהגו שלא ל: דליק. שמה יראה אשמו ותש: חן בעיניו ויש: טעם: מדליקין בבתי כנסיות. ובכל מקום שחיו חסד ואמת מתייחדים שם: ה"ה במלכים. ממלכתם כל אותו

היום כדי שלא יסווה דעתם מחבולות: לעולם יעשה אדם עצמו כח"ה. ולא מיקויו כיורה אשורא אוחו בטל אומר חיו לו מלאכה לעשות ולא מפני שנהגו בו איסור (י): וחכ"ה ביהודה ב'. חכמים סבורא להו דעשיית מלאכה בערבי פסחים לאו כמיהא תלית מלתא אלא ביהודה היו מתירים ובגליל חכמים איסור גמור ולא מכא: והלילה. ליל י"ד לאנשי גליל שאסורים לעשות

דזה שבי: פסחים בכל הסוד ולא בכל הארץ: (י) והא דכפס"ב דביה: לענין חסד ופירש שפסחים ליה מתוך כבודו דהבנן שביה הכא כיון דכ"ט עבדי מלאכה ואם לא עבדי מתו: כיורה אשורא הכא כיון דכ"ט קרו ויורה נמי קרי לא וכפס"ג ככא הכא דכפס"ב כוונתו אכן סבור דלא מלי כוונת דעמי עמי כיורה אכל סכא דלמרינן מלאכה הוה דליק ליה פוק חיו כסם כעלי אכילא בשוקא ויורה שורא אכילא דלמרינן פסחים: (י) ולמרינן ככא דכ"ט פירש ונ"ל דכפס"ב דהלכות סוף משום שחיתא הפסח וקאמרי כ"ט דכיון דמשום שחיתא הפסח הוה כ"ט הוה הקרינן והפסחית שוין דכפס"ב ג' כ"ט ונ"ל שפסחים: (ג) כ"ד. דכיון שחיתא הפסח דלן דכ"ט עבדי מלאכה ויורה אשורא לנורא פסחא ויורה מלאכה ומלאכה ויורה מלאכה

מלאכה ערבי פסחים: ב"ש אומרים. להם כל שאל ימים טובים שאסורים בעשיית מלאכה והלילה מותר (יח): ו כל מלאכה. שהיא לנורא המועד והתחיל בה קודם י"ד: גומרה ב"ד. ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אכל מלאכה שחיתא לנורא המועד במקום שנהגו לעשות מלאכה עושין ומקום שנהגו שלא לעשות אפילו התחיל בה קודם י"ד אינו מותר: חכמים. שרי ב"ד כפ"מ שכן מצינו בהן דכש"מ קולא יותר משאר אומות שנהגו עשויה שחיתא אומן כהן חופר כדרכו הלכך ב"ד דקול מהה"מ אפי' אומן נמי שרי: והספרים והכובסים שכן הכא ממדינת כהן והיואל מביא האסור: מספרי ומכבסים בחול המועד וכיון דאשכחן כהן גל היתר כהה"מ ב"ד דקול שרי לכ"ע: אף הרצונים. שכן עולי רגלים מתקנין מנעולות כהה"מ, וחכמים סברי חיו למדין תחלת מלאכה לענין שטחן מנעולים חדשים תחלת מנעול מלאכה חיוקן מנעולים של עולי רגלים, והל' כחכמים: (י) כושריבין שובבים.

וואו און ווייב שלאפין פילגין דאךר קען פקענען אליקט פקס שנהגו שלא להדליק וואו דער מנהג איז קען נאל גיט פקענען אליקט יום כפוד ביי נאכט אין דעם חדר וואו קאן און ווייב שלאפין אין פילגין פקענען קען גיט וידליקן בבתי כנסיות קען צוקומען אן ליקט אויף יום כפוד בייא נאכט אין די שוועלען ודבתי פדרשות און אין דיא בית המדרשין ובמבואות החפלים און אין דיא פינספערע נאסין ועל גבי החולים און בייא דיא קראנקע: ח סקס שנהגו לעשות מלאכה בחשעה ב"ה וואו דער מנהג איז קען מוהם אפלאקה אום השעה באב עישין קעג קען שוהן קקס שנהגו שלא לעשות מלאכה און וואו דער מנהג איז קען נאל גיט קאן אפלאקה השעה באב אין עושין קאר קען גיט קאנהן בכל סקס מלכדין חקמים פסחים און הלכמים מוויין ניין לדידין אין אלע ערשער גיט צו קאנהן אפלאקה השעה באב, רבן שמעון בן גמליאל נאגט לעולם יעשה אדם עצמו מלכדי חקס יעדער קענטיש נאל יוד האלמין פאר אפלימדי חקס גיט צו קאנהן אפלאקה אום השעה באב וחכמים אומרים און די חקמים נאגין ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות אין די מדינה והורה ארבעט קען ערב פסח ביו האלפין קאן ובגליל לא חיו עושין כל עקר און אין דיא מדינה גליל ארבעט קען קאר גיט ערב פסח והלילה און די נאכט וואס פאר ערב פסח אין גליל בית שמי אומין בית שמי

נאגין ווי קארינן גיט קאנהן אפלאקה וביית הלל פסחין עד תנח חפסה און בית הלל נאגין קען קעג קאנהן אפלאקה דיא נאגנע נאכט צו ערב פסח ביו דיא וורה גייט אויף אין דער פריא ערב פסח: וי רבי קאיר נאגט כל מלאכה שהתחיל בה קידם בארבעה עשר אלע מלאכות וואס עד האם אנגיהובין צו קאנהן פאר דעם פערצענטין קאן ופאר ערב פסחא און קען דאךר די מלאכה אויף יום טוב נאגה בארבעה עשר קעג עד די מלאכה ענדיגין דעם פערצענטין קאן (ערב פסח) ביו האלפין קאן. אפילו אין דעם ארץ וואס דער מנהג איז גיט צו קאנהן אפלאקה אנאנצין קאן ערב פסח קעג קען אויף די מלאכה ענדיגין אכל לא יתחיל בה כחלה בארבעה עשר אכער עד קאר גיט אנהיבין אפלאקה דעם פערצענטין קאן אערב פסחא אף על פי שכולל לטובה אפילו עד יומם אידר קענען ענדיגין ערב פסח ביו האלפין קאן וחכמים אומרים און די חקמים נאגין שלש אומניות דריי ערליי בעלי מלאכות עושין מלאכה בערב פסח עד חצות קענען קאן אפלאקה ערב פסח ביו האלפין קאן ואלו הן און דאס ונענען די דריי ערליי בעלי מלאכות שניידער והפסחים שערער והבבסין נועשין. רבי יוחי כרבי יהודה נאגט אף הרצונים שובבים ופסחים אומין עין בש"מ משיבין שובבין והרגלים בארבעה עשר קען קעג דעם פערצענטין קאן ערב פסחא וענדין מוויבן

וואו און ווייב שלאפין פילגין דאךר קען פקענען אליקט פקס שנהגו שלא להדליק וואו דער מנהג איז קען נאל גיט פקענען אליקט יום כפוד ביי נאכט אין דעם חדר וואו קאן און ווייב שלאפין אין פילגין פקענען קען גיט וידליקן בבתי כנסיות קען צוקומען אן ליקט אויף יום כפוד בייא נאכט אין די שוועלען ודבתי פדרשות און אין דיא בית המדרשין ובמבואות החפלים און אין דיא פינספערע נאסין ועל גבי החולים און בייא דיא קראנקע: ח סקס שנהגו לעשות מלאכה בחשעה ב"ה וואו דער מנהג איז קען מוהם אפלאקה אום השעה באב עישין קעג קען שוהן קקס שנהגו שלא לעשות מלאכה און וואו דער מנהג איז קען נאל גיט קאן אפלאקה השעה באב אין עושין קאר קען גיט קאנהן בכל סקס מלכדין חקמים פסחים און הלכמים מוויין ניין לדידין אין אלע ערשער גיט צו קאנהן אפלאקה השעה באב, רבן שמעון בן גמליאל נאגט לעולם יעשה אדם עצמו מלכדי חקס יעדער קענטיש נאל יוד האלמין פאר אפלימדי חקס גיט צו קאנהן אפלאקה אום השעה באב וחכמים אומרים און די חקמים נאגין ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות אין די מדינה והורה ארבעט קען ערב פסח ביו האלפין קאן ובגליל לא חיו עושין כל עקר און אין דיא מדינה גליל ארבעט קען קאר גיט ערב פסח והלילה און די נאכט וואס פאר ערב פסח אין גליל בית שמי אומין בית שמי

מורכבין ומביאין כלים מבית האומן: צ"ד וחק על פי שאינו לנזק המועד: ח עשו אנשי יריחו. הוה נחגיג לעשות אנשי יריחו: מרכיבים בקידר: עקף רך על דקל אינה עשה מירות: כל היום. כלומר קידר: וכוברכין אף ועד בקריאת שמע. פ"א שלא היו מפסיקין בין אחד לואהבה אחרים: וקוצרין וגורשין. עושין דגים מן החדש לפני העו כל האשה לזכרים שעשו כלם שלא כרצון חכמים עושין אלנה לאכול גמזיות של הקדש. נידולים שגדלו חזילין על חלונות דגנים מהורין כלומר חוששים וכורחים ענפי חילנות של בשבת וי"ט פירות שנמלאו תחת החזילין ולא נודע אם נשכו

אונ היבער אויף איינער זיי נאלען אויס זיצן זינגען
 טייבעלאך און הינדללאך ווערנעלט שפּרעט און אהן
 נואס איז אנשלאפען (חול המועד) פון דא איינער
 נואס זיא איז אויף זיי גינעסען שוין דריי טאג
 יחידיון איהם לטקוב קערט מען איר אום צוריק אויף
 איר ארט מען זעצט זי צוריק אויף דא איינער ווס זי
 איז אויף זיי גינעסען ואס סתה אונ ארץ דא וואו
 איז געפרייגערט מישיין אהרר תהיה קען און איין
 אנדער דון אויף דא איינער נידמן ספחת רגלי תהיה
 בארבה עשר קען מען דעם פערצענטין טאג ארבע
 פסחא ארויס נוארפען דא מיסט פון אשטאל נואס
 די בהמות טרעטן דארויף נבטער און אום חול
 המועד סלקון לגדין קען ער נאר אנוועק שארען
 דא מיסט אין שטאל ביי אומיס . אבער ארויס
 נוארפען די מיסט פון שטאל טאר קען גיט מולדין
 וסבאין בליס סבית האסן קען קען טראפען בליס
 צום בעל מלאכה און בריינגען בליס אבער
 מלאכה אום ערב פסח אף על פי שאינס לזכור המעד
 אפיקו ער הארף זיין גיט אויף יום טוב ; ח ששה
 דברים עשי אנשי יריחו ועקם וארען פלענין טאהן די
 מענטשן פון די שטאט יריחו על שלשה מרח בידם
 אויף דריי ואבער האבען דא חבמים זיי גישטערט
 זיי נאלען דאס גיט טאהן ועל שלשה לא מרח בידם
 און אויף דריי ואבער האבען די חבמים זיין גיט
 גישטערט וואלן שלש מרח בידם און דא זענען די
 דריי ואבען נואס דא חבמים האבען זיין גיט
 גישטערט מיכיון הקליס כל היום זיין פלענין ואנען

לירק. ואק ק"ל כל דבר דאין אדם מכניסו לקיום חיט
חייב כפאה וירק דבר שאין מכניסו לקיום הוא (יד) ומיחו
בידם חכמים משום דקא מפקעי לה מן המעשר והעמיס
אוכלים אותה בטבילה כסבורין שהיא פאה ופאה פטורה

מן המעשר משום דהפקר
הוא: ב' גירר עצמות
אביו. משום כפאה ולא
קברו לפי כבודו על מטה
נאה כדי שיתגבה על רשעו
ויסרו הרשעים: בבת
נחש הנחושת. כדכתיב
בדברי הימים לפי שהיו

טועין אחריו: ונגזר ספר הרפואות. לפי שלא היה לבס
נכנע על חללים אלא מתרפאים מיד (טו) והרמב"ם פירש
ספר רפואות ספר מודיע מענייני זורח הכוכבים
והטלמיסאות שזרח בלילות העשויה בזמן ועת ידוע
מרפאת מחולי פלוני (טז) וזה היה קרוב להטעות
הכריות אחר ע"ז ולכן נגזר: עיבר ניסן בניסן.
לאחר שנכנס ניסן נמלך ועשה ארז שני והכתוב אומר
ההדג הזה לבס זה ניסן ואין אחר ניסן ולא עיבר

(יד) ומתנין דגש' דליכסו נמי ס"ל לה' כללל דמתני דג' ד
ס"ק דפסח והכל בעלי הלפת שצנטיסן אומס לקיום ע"י
האמסות עסקי' מ"ם בכניסו לקיום ע"י ד"א שמי' קיום ומ"ם
לא שמי' קיום: [י] נידה מו'. דכתי' ויכבד את: ויכבד בעיר
ירושלים לא הו"ל נקבר' מלכי ישראל ומתנין גירר עלמות

ה"ל למינין כשעת אביו נכדו
מ"ם שהיו זה אחרי עיכול
בשר כי בן סיס מנהגם לקבר
אחמסם ואחר זמן כשחמסכל
בשרו מלקטין ספלותם וקובצין
אלה לפי השם נדברו כדי
שיתנה לא יתכן לומר דכלקוט
כלבו נכדו ומתקלה בקברו
הו"ל כבוד אלא ג"ל אלא
היה כפן ד"א קבורה א' אלא

שמתלבו מעניינין אותן ע"י
שיתלבו ספלותם כלבו. מ"ם ע"ז. וס"ק דה"כ
כשיכנס הכרם וילך אל האדם ויחל ממנו בלי ספק שיכריח
ממות חולי הרעב א"כ כדכ נולד ולא ישתן נאכלו נאמר להם
היו שוכר כלסר נורד לבס כעת הכילים ספמליה לי מה שיכניע
אותו ויסור רעבותו וסמיה וסחקים בן אורד לי ספמליה לי
הסוה ירפא חלי' כשאתכרפא מעני' ומפני בן ס"י כפ"ם הכ"כ
בשמו: (טז) ולא טעמה המזכר כדי לטעות מעשה אלא על
דבר הסתמה כדכס המליות שזכר' לא חלמ' לטעות אלא חס
נמד לבנין ולסודות, כדכככ: [ח] ולא הודו מו'. שהיה לו
נכסות כספים: [פ] גיטון. לאו היינו גיטון דכפישת כללשית

א"ע ששערין אונ כולות. אונ או מען נועט מאכן
די צורה פון דעם ששערין אין די שעה נועט מען
געהיילט ווערען פון די קראנקהייט. אונ אזוי
איז גינען פאר שריבען פיל צורות פון ששערין
אונ קראנקייטען. אונ מען האט די ששערין גער
האלטען פאר עבודות נרות. דריבער היט חזקיה
הגלך דעם בוך געהאלטען. גאר נוער עס איז
קראנק ואל בעצין ביי גאט ער זאל אים היילען
היודי לי האבען די חכמים מודה גינען צו איהם
אז ער האט גוט געטאן ואל שלשה לא הודי לי אונ
אויף רביי זאגען האבען די חכמים גיט מודה
גינען צו איהם קצן דלות של הגל ער האט צוא
האקט די מירען פון בית המקדש ושינוי לגלך אשר
אונ ער האט זיי אוועק געשיקט אמנהק צום
מלך פון אשור ער זאל גיט קומען מודה גינען
האלטען מיט איהם לא הודי לי האבען די חכמים
גיט מודה גינען צו אים. ווייל ער האט זיך פאר
הארפט פערזיכערין אויף גאט אונ גיט מודה
האבען פאר דעם מלך אשר אונ גיט פארשען
דעם בית המקדש צו האקין די מירען אונ זייא
שיקען אמנהק צום מלך אשר ספס ב' גיטון העלין
ער האט פאר מאכט דעם אויבערשטין קנואל
וואסער וואס הייסט גיטון וידע חיל פון אשר
זאלען גיט האבען וואסער צו מרינקן ולא הודי לי
האבען די חכמים גיט מודה גינען צו איהם.
ווייל ער האט בנארפט זיין פערזיכערט גאר
אויף גאט זיך נישט גיטן: אז עס איז שוין גינען
דער דרייסיגסטע קאנא ארז וואס דער
קאנא האט בנארפט זיין ראש חודש ניסן. האט
חזקיה געהייסען דאס זאל זיין ראש חדש ארז

זיי נענען שבת אראפ געפאלען מאר מען זיי גיט
עבין אונ שבת. אונ די ענענשטין פון זיחיו פלעגן
עסן די פירות ואים שבתן ונחמו: פאה לירק זייא
פלעגן געבין פאה פון אלע גירטווארג פון
גערטנער אונ פערלדער (פאה פרק א) ויחיו ביום חקמים
אונ זיא חקמים האבן זיי גישטערט מען זאל גיט
געבין פון ירקות פאה. ווייל זיי מוהען אשארין
דעם בלח אונ דעם לוי. די ארעמקע לויט מיינען
אז דאס איז מאקי ריכטיגע פאה. אונ פון פאה
דארף מען גיט געבין הרומה אונ גיט מעשר. אונ
אין אמת דארף מען גיט געבין פאה פון ירקות
אבער הרומה אונ מעשר פון ירקות דארף מען זא
געבין: מ' ששה דברים ששה חזקה הגלך נעקם זאבען
האט געטאן דער מלך חזקה על שלשה הודי לי
אויף רביי זאבען האבען די חכמים מודה גינען
צו חזקה אז ער האט גוט געטאן ואל שלשה לא
הודי לי אונ אויף רביי זאבען האבען די חכמים גיט
מודה גינען צו חזקה גיר עצמות אביו על מטה של
הכלים ער האט גישלעפט די בייגן פון זיין פאקסער
אויף אקעט געפלאמקען פון שמריק צו מבוה זיין
אים ער זאל האבען אפפדה אויף זיינע עבירות
היודי לי האבען די חכמים מודה גינען צו איהם
ער האט גוט געטאן כדתי' נחש הנחש ער האט צו
שמויען וצו גראבען דעם קיפערענעם שלאנג
וואס משה רבינו האט געמאכט אין דער מידר
וואס עס שטייט אין דיא סדרה הקלן. ווייל מען
האט צו איהם געדינט פאר עבודה זרה ויחיו לי
האבען די חכמים מודה גינען צו איהם ער האט
גוט געמאדן (נגזר ספר רפואות) עס איז גינען
אסר וואס אין אים נענען גינען פאר שריבען

יעסוק אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ת"ר תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצצי אילנות מרובי ונותנין עיניהם בחלק יפה, אינם רואי סי' ברכה לעולם, מ"ט דתורה כיה אינשי. ת"ר ד' פרושות אין בהם סימן ברכה לעולם שכן כותבין שכן מתורגמנין ומעות יתומים ומעות הבאות ממדינת הים. בשלמא שכן מתורגמנין משום דמחזי כשכר שבת, ומעות יתומים נמי לאו בני מחילה גינהו. מעות הבאות ממדינת הים משום דלאו א"ר יהושע בן לוי כ"ד תעניות ישבו אנשי כנסת ומזוות שלא

פניו כדרכי יהודה: תגרי סימטא. יושני' ומוכרי' בשוק יפין רעה שולטת בהן; ומגדלי בהמה דקה. הכל לזמין עליהן; וקוצצי אילנו' מרובי. למכור לעלים הכל תמסין ומלטיין עליהם ומתוך כך עין רעה שולטת בהן מנעקת בני אדם; ונותנין עיניהם בחלק יפה. כשחולקים עם אחרים תמיד מקפידים ליטול חלק יפה: מתורגמנין. שומדין לפני החכם כשכחות וי"ט ושומעין מפיו ומשמיעין לרבים: מעות יתומים. למחית שכן: ממדינת הים. משלח פטיוותיו תמיד למקום סכנה:

כל יומא מתרחיש ניקא אלא שכן סופרין מ"ט הגדולה על כותבי ספרים תפילין

האבין קיין בְּרָכָה ופֶּאֶרְצִימִין איז גִּינוּעַן דֶּער מְנַהֵג דֶּער דְּרִשָּׁן האט גִּינְאָט זיין דְּרִשָּׁה אויף לִשׁוֹן קֹדֶשׁ, און ווייל די מַעֲנִשְׁתִּין האבין גיט פֶּאֶרְשְׁטאַנען לִשׁוֹן קֹדֶשׁ איז גַּעֲשְׁטאַנען גַּעבִּין דָּעם דִּרְשָׁן איינער וואס ער האט גיגעבן צו פֶּאֶרְשְׁמִיין דָּעם פֶּאָלק וואס דער דְּרִשָּׁן האט אים גִּינְאָט אויף זייער שפּראַכע וואס זיין האבין פֶּאֶרְשְׁטאַנען דָּעם מַעֲנִשׁ האט מען גַּערוּפִין מְתוּרְגָמָן ומעות יתומים אז איינער נֶעֱמָט גַּעלֵם פון יתומים ער זאל מיט דָּעם גַּעלֵם האנדלען אויף העלֵם פֶּאֶרְדִּינֶקס, וועט ער קיין בְּרָכָה האבין פון דָּעם האנדל וּמְעוֹת הַבָּאוֹת מִמְּדִינַת הַיָּם און דֶּער מַעֲנִשׁ וואס האנדלֵם מיט שִׁפְעָן אין די נויטִיגֶע מדינות אויף דָּעם ים, וועט ער קיין בְּרָכָה האבין פון דָּעם פֶּאֶרְדִּינֶקס, זאָגט די נְקָמָה בְּשִׁלָּטָא שֶׁכֶּר מְתוּרְגָמָן פון דָּעם פֶּאֶרְדִּינֶקס וואס דער מְתוּרְגָמָן גַּעמֵט איז קיין בְּרָכָה מִשּׁוּם דְּמַחֲזִי כְּשִׁכְרָא שֶׁבֶת ווייל עס זעהט אים ער פֶּרְדִּיגט די גַּעלֵם פון שְׂכֵרֵי דִּינֵי אַרְבָּעַם וּנְוָארוֹם די דְּרִשָּׁה פֶּלְעֵט גִּינְאָט ווערן אום שְׂכֵרֵי וּנְוָארוֹם גיט און דער וואס האנדלֵם מיט יתומים גַּעלֵם וועט אויך קיין בְּרָכָה האבין לאו גְּנֵי מַחִילָה גִּינְהוּ ווייל מַאֲסֵר וועט אַמֵּאדָה גְּלִיבִין פון די יתומים חֶלֶק ביי איהם וועט דָּאס זיין גִּנְזָה ווארום די יתומים קענען גיט מוֹחֵל זיין וּמְעוֹת הַבָּאוֹת מִמְּדִינַת הַיָּם דָּאס גַּעלֵם פון די האנדלֵם נוס מען האנדלֵם אין די מדינות פון ים וועט אויך קיין בְּרָכָה זיין לאו כִּי יוֹמָא מִתְרַשֵּׁי נִיקָא ווייל גיט יעדער מאג מַעֲרַפֵּמֶת אַנְסֵם אז די שִׁפְּרָא זאל גְּלִיבִין אַרְבָּעַר דָּעם ים, איין מֵאָהל אֲשֵׁרִי וועט דַּעֲרֻבִיגֶקען ווערן האט ער שוין זיין גִּנְאָט פֶּאֶר־מַעֲנִי פֶּאֶרְדִּינֶקס זאָל שֶׁכֶּר מוֹחֵל מִי פֶּאֶר־מַעֲנִי וואס שְׂרִיבִין ספרים תפילין מוֹזוּוֹת פֶּאֶר וואס וועלן זיי גיט זעהן אַבְרָהָם פון זייער פֶּאֶר־דִּינֶקס אֲפִר כִּי יִהְיֶה בֶן לֹו כִּד תַּעֲנִיֹת יִשְׁבּוּ אֲנִי בְּנֵי תְּהִלָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זאָגט די מַעֲנִשְׁתִּין פון כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה האבין גַּעֲסֵקט פִּיר און צוּנאָנְצִיג מַעֲגִירִים על כּוֹתְבֵי סִפְרֵי תַפִּילִין וּמוֹזוּוֹת שְׁלֵא יִתְגַּשְׁרוּ אַז

הוֹרָה גיט ווייל נאָט האט גִּינְאָט. בְּצִאֲרָמָא אויך הקב"ה שֶׁכֶּר דֶּאֶפֶר רַב יְהוּדָה אֲפִר רַב לֵעֲלִים יִסְכֵּךְ אִדָם בְּתוֹרָה וּמְצִיָּאָה עַל פִּי שְׁלֵא לְשִׁמָּה וּנְוָארוֹם רַב יְהוּדָה האט גִּינְאָט פון רַבִּים וועגן אייביג זאל אַמַּעֲנִשׁ לַעֲרַנְען הוֹרָה און מֵאָהל מְצוֹת אֲפִילוּ ער מיינט גיט פון גאָסס וועגן ווייל נאָט האט גִּינְאָט. ער מיינט נאָר פון זיין הִנָּה וועגן שְׂמִיחָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה בֵּא לְשִׁמָּה וּנְוָארוֹם אז דער מַעֲנִשׁ ווערט איינגעוואָהנט צו מֵאָהל מְצוֹת און צו לַעֲרַנְען הוֹרָה, וועט זיין דער סוף ער וועט אלץ מֵאָהל ווייל נאָט האט גִּינְאָט. הֵט רַבֵּן די רַבָּן האבין גִּילְעֵרִיגט מַרְיָ סִיפָא די מַעֲנִשְׁתִּין וואס האנדלֵם אין נאָט האבין גיט אַבְרָהָם אין זייער האנדל, ווייל פִּיל מַעֲנִשְׁתִּין קענען אויף זיי, גיט מען זיי אַעֲזוֹן הָרַע וּמִגְדִּיל בְּחֵפֶז הָרַע און די מַעֲנִשְׁתִּין וואס האַדעווען יונגע בְּהֵמֹת שְׁעָפִסִין צִינֵען האבין אויך קיין הַצִּלָּה ווייל זיי מוֹהֲבֵן שְׂאִרִיגס שְׂרִיבִים מען אויף זיי, קוֹמֵט אויך אין זיי אַעֲזוֹן הָרַע וּמִגְדִּיל אִילָנוֹת מוֹבוֹת דֶּער מַעֲנִשׁ וואס האָט אַפ גוֹטע בוימער און פֶּאֶרְקוֹיפֵט זיי פֶּאֶר אַלְעֵן וואס האַדעווען זיך אַלֶּע איהם און זענען ביי אויף איהם אין דָּעם אַעֲזוֹן הָרַע האט ער קיין הַצִּלָּה אין דָּעם גַּעלֵם וּמִתְּנִין זַעֲנִיָּה בְּחֶלֶק יָפֵה און דיא מַעֲנִשְׁתִּין וואס קוֹבֵין נאָר צו גַּעמֵן דָּעם גַּעמִּין חֶלֶק ווען זיי מִיילִין זיך מיט אַנְדֶּעקע מַעֲנִשְׁתִּין אַיִנִּי רֹאָה סִיפֵן בְּרָכָה לֵעֲלֵם זיין וועלן גיט זעהן אַבְרָהָם אין דיא אַלֶּע זאכִין וואס זיין מוֹהֲבֵן פֶּאֶר סִיפָא פֶּאֶר וואס וועלן זיין גיט זעהן אַבְרָהָם, גַּעֲסֵקט די נְקָמָה דְּהִי בֵּית אֵינִשׁ ווייל מַעֲנִשְׁתִּין וואַדערען זיך אויף די זאכִין גיט מען אַעֲזוֹן הָרַע אז שוין קיין בְּרָכָה דיא דער זאך הֵט רַבָּן די רַבָּן האבין גִּילְעֵרִיגט ד' פְּרוֹשׁוֹת אִין לֵהִם סִיפֵן בְּרָכָה לִמּוֹלֵם פִּיר עַלִּילִי פֶּאֶרְדִּינֶקס ווענען דיא וואס מען האט פון זיי קיין מֵאָהל קיין בְּרָכָה שֶׁכֶּר מוֹחֵל דָּאס גַּעמֵט וואס פֶּאֶרְדִּינֶקס דיא מַעֲנִשְׁתִּין וואס שְׂרִיבִין ספרים תפילין מוֹזוּוֹת האבין קענען קיין בְּרָכָה שֶׁכֶּר מְתוּרְגָמָן דָּאס גַּעלֵם ווס די מְתוּרְגָמָן גַּעמֵט

די מענטשן וואס שרייבן קברים הפלין מזוזה גיט געשריבען, וואלט נייעלעם קברים הפלין קיזוזה:

[illegible]

הלכה פסוקה

אל השמח לך אם יכבדוך כי ילתי הכבוד והכאס שיש לו לאדם
במס'ו על משינוי מנהגיו ופיתוי בם"ב ו"א" והכל תקן
הש"ג שישמחו לבדוד שמים מעם לפי שיקבלו שכר על שקיבלו
מורה נבואותו עליהם. אטום אונק לבדל והסדר לב וקוב לאל. כל

(א) בשכחות וימים טובים בגומר ש"צ תפלת שחרית בק"ל רם אומר קריש ואח"כ תפלה לדוד כו' ואומר קריש ומתפלל כוסף בלחש ואח"כ בתפלה כוסף וקול רם כדרך שעשה בשחרית ואומר קריש אחל תפלת כוסף והעם נשפצין ואין אצורים קרישה ותחנונים את תפלת המנחה, כיצד קרא תהלה לדוד ואומר מר

(א) בַּשְּׁבָחוֹת וְיָמִים טוֹבִים כִּשְׁנוֹמֵר שְׁלִיחַ צְבוֹר תַּפְּלַת שְׁחָרִית
בַּמּוֹלָד וּבַשַּׁבָּת אֲוֹנִי יוֹם טוֹב וּוְעַן דְּעַר חוֹן זֶאֱמַר

אז ריא הויקע שמונה עשרה פון שחרית אומר

וְאֵת עַד אֲשֶׁר יָהּ וְיֹמֶר קִדֵּשׁ אוֹנִי וְאַנְטִי נֶאֱחָאֵל

מוסף אין דער שטייט וואס"כ מתפלל מוסף בקול רם

פון מוסף קיט אהויקע שטיממע דורך שטעה בשותית

אחרי הפלת סספא אונג נאך דיא הויכע שמונה עשרה

פון מוסקאָו אָנאָס ער קלייבט וואָס נאָכטאָג און נאָכטאָג
מ'ענטשט פון שווער גייען אַהיים וואָס אומרים קדושה

גִּיט הַחֲנוּן אֹנֶן מֶעֶן וְאֵינִי גִיט וְכֵן לְצִיּוֹן נֶאֱדָר

שְׁמוֹנֶה עָשָׂר פֶּן שְׁחִירֵי אֲזִי וְיֵא מֵעַן זְאֵפִים
אֲנֵאנְעֶע נֹאךְ אֵלֶּא אֹמֵר אוֹתָהּ קִדְם הַפֶּלֶת הַמִּנְחָה נָאֵר

מֵעַן מִנְחָה קֹבֵא תְהִלָּה לְדוֹד וְאִמִּי מִדֶּרֶךְ הַיָּם וְדִבְרֵי

אדער

ומשמיע תפלת מנחה בקול רם ואומר קדוש: (ב) בראשי חרשם ובחולו של כבוד אובר סדר קדושה קודם תפלת מוסף. במ"ש אומרים סדר היום גם אחר תפלת הערב ואומרים קדיש ואח"כ סביל:

וסדר אחר אל מנחה לשוט אדם אל לא כדכשטו:

חלטיג למטוה וזלמן ס' אל הניכר יעטס כי זיך מועל בדברי ס"ך סוד שמדוס וילמרו דבר אל גנלי מליך משמכר וסקלל מוכר ומתעבר לכל מה שידבר דך ואם הוא איש זקן משוגע אוטו כיוק ואל מעטס אוטו כסכלו או יסכר ידיו וימק:

אל תגלה לאויבך שום דבר שחשתי תשולתיך אל לא כדמתי: פסעם רבוה לאובד נלמן סן יסכר לכווח שולק ויגלה סוכר

תתנגס ואומר קדיש וסחפלין מנחה מען זאגט אשכרי תהלה לרוד ובא לציון ואני תפילתי קדיש ומען ליינגט אין די ספר הניחה מען באוויגט שמונה עשרה פון מנחה וחתו ומשטיע תפלת מנחה בקול רם ואומר קדיש נאכדעם זאגט דער תון זאגה אמאהל שמונה עשרה מיט אהויבע שטימקע אונ ער זאגט קדיש: (ב) בראשי חרשם ובחולו של מועד אומר סדר קדושה קודם תפלת מוסף ראש חודש אונ חול המועד זאגט מען ובא לציון פאר דיא שמונה עשרה פון מוסף בסוג"ש אומרים סדר היום גם אחר תפלת הערב מוצאי שבת נאך שמונה עשרה פון מעריב זאגט מען ויהי נועם ואתה קדוש ואומרים קדיש ואחר כך סביל אונ מען זאגט קדיש אונ נאכדעם זאגט מען תכדלה:

אדער אנאר וועט צו דיר בירדן שלעכטע רייד זאלסטו פארשטאפן ביינע אויערין אונ זאלסטו זיי גיט וועלן הערין אונ דוא זאלסטו האבין ביין האפעניג צו זאגט ער וועט דיר רעקטין פון אלץ אל תלעיג לשעות וילקד זאלסטו גיט לאבין פון דעם חקרים מעות פירט אס חקד אויב ביין חקר וועט האבין אשעות וזאלסטו גיט לאבין פון איהם פי אינד טייל דבריי פיד ווארום ווען דו וועסט לאבין וועסטו גיט קענען גיוועלטיגען אויף די בייד פון ביין מויל. סאקער וועסטו דאמאלס ארויס בירדן שלעכטע רייד אויף ביין חקר סוכ שדוס ויאמרו דבר של גנאי עליך משדבר וחקרא עובר ומתעבר לכל מה שידבר דך עס איז בעקער דוא זאלסטו שווייגן אונ קען זאל אויף דיר בירדן שפנדליקע רייד. איינער די

זאלסטו בירדן אונ קען זאל אויף דיר זאגן אז דוא צערינגסט אויף אלע קענטשין וואס היידן אויף דיר ואם דוא איש זקן אויב דער קענטש וואס רעט אויף דיר איז זאלסטו מאן חשבו אויף זינג זאלסטו איהם רעקענען גלייך ווי ער איז זאלסטו איהם גיט ענפערין וויא זיינע נארעשקייט או יתק דיו ויחנן אז דוא וועסט איהם גיט ענפערין וועט ער זיך ארום נעמען מיט זיינע הענט אונ וועט זיך דערשטיקען אל תגלה לאויבך שום דבר שחשתי משולתיך דוא סודות וואס דוא וועסט גיט זאגן פאר ריינע פריינד פון תפלת לחיות שונאך ויגלה סוד סאקער וועט ער אמאהל צוריק ווערין דיין פיינד וועט ער אויס זאגן ריינע סודות ואם לא כדמתי פסעם רבות לאויב זאגן סיידן דוא האסט איהם אויס גיפדוקט פיל קאהל אונ ווייסט געוויס אז ער איז ביינער אאקער נומער פריינד וסיד אחר אל תגלה לשום אדם אב לא בשאטו אויב איינער האט דיר גיזאגט אסור זאלסטו רעט סוד פאר גיינעם זאגן סיידן דער קענטש הייסט דיר זאגן:

קרת יום ג תורה

אונקדוס

לחשף סת"ת דוא יהוה נפשי יה יהו יהוה רוח יוד הא ואה הא נשמה יהוה חיה יחידה הרמלי היה אל שם ב"ן שבעשים בניקוד חולם:

י' כ'ן א'ת וכל בגשתך י' ל'כן אתה וכל עדתך הנעדים דאזמנתו על י' ואהרן מה הוא ארי אתרעמתו עלוהי: י' ושלח משה למקרי לדתו ולאיברם

ת"א וישלח משה לקרל לדתו ולאיברם בני אליה. מ"ק יד:

בעל המורים סחליו קרי רשב"ם

(יט) פליט פליט. פליטו כפינו. וי לטס שסכסכו על כנס: (יא) לכן אתה וכל עדתך. הם אותם הנועדים על ח' שפתי חכמים

ג ס' אין סלח"ד שוכס כמו סלח"ף שגמלת זאן סכילס מלס נארככת מלך וכן וסכ"ף משכחה לכ"ף מעלת ח' וכן"ף מעלת

פירוש להגות אלהים

גיט אויף אונן ווארום מיט גאסט שליחות האב איך דאס גיטאן וואס איך האב גיגעבן די גידיקת

(יא) לכן דרום אהר דוא וכל עדתך אונ נאך דיין עדה תועדים וואס זיי האבין איך איין גזאמילט מיט דיר צו קריגען על י' דאס קריגט איהר אויף נאט אונ

בני אליאב ואמרו לא נסק: י' העיר ארי אסי קתנא מארעא עבדא חלב ודבש לקסלותנא פמד פרא ארי אתרברכת עננא אף אתרברקא: י' פרס לא דארעא עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבת ינא אחסנת חקלין וכרמין העיני גובריא האינון תשלח לעננא לא

וְאֵבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלָה: י' הַמַּעֲטָכִי הַעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ לְהַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר בֵּית־שֹׁתָר עֲלִינוּ גַם־הַשֹּׁתָר: שני י' אף לא אל־אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ הִבִּיאָתָנוּ וְהַתַּן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכֶרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם

תא סעי' האנשים הסס חקרי: סס: רשב"ם

בעל הטורים (יד) סעי' ב' במס', סעי' האנשים הסס, ואידך סעי' כשר לך. ממזג שדכן ואזכירם סעי' דכ"ט כנפי מעלה חלל שכ"ס סעי' כ"ט. וכלי ספסס סעי' האנשים הסס חקרי, שאתה רוצה לטעות לטעות מורים וסעי' לנו שכבר אמרם להכיל לחותו חבירו אורי, וכן ויאהב גם את רחל, וגם אהב את האנשים ההם חקרי. כסבור אתה שאלו האנשים אשר שמארץ מצרים ארץ טובה העליחונו למות במדבר כי לא

רש"י (יב) ויאמרו לא נעלה. אולי למשפט, לשון עלייה רגיל לומר אצל הליכה אל השמים. ועלתה ובסתה השערה, ויעלו אליה בני ישראל למשפט, ובזעזע עלה השער: (יג) גם השתדר. גשען שבתורה הפוכין כי גם השתדר עלינו גם השתדר, וכן וברכתם גם אותי, גם רחל, גם אותך הרגתי, גם הרגתי אותך: (יד) העיני מתרעבים עליך אין להם עינים לראות המכש"ל הזה.

שפתי חכמים

המחלוקת הזה: (יב) וישלח משה וגו'. (סנהדרין קי') מכאן שאין מחזיקין במחלוקת שקיה משה מהזר אהריהם להשליטם בדבריו שלום: לא נעלה. פיהם חכמים שאין להם חלל ירידה: (יד) וחתן לנו. הדבר מוכיח על לא האמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם אמרת לנו (סמוח ג) חטלה חכמים ממני מזהים ד אל ארץ וגו' משם הולאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ולא גזרת עלינו להמיתנו במדבר שחמרת לנו (במדבר יד) כמדבר הזה ופלו פנירכם: העיני האנשים ההם הנקר לא נעלה. חסי' אתה שולח לנקר את עינינו

כן חלל למד של מלח לכן הוא שמוס כמד' למדי לי חמי בשבילי אף כלן כן בשבילי כן: ד כלומר ונלחם נגדך להם להכילם לא חמור לו ז' כי לא הים מוויב להיחלם וספר ממקרה לסורות סבי' ממקרה דאוי לסיות הפעם כי הפליטנו מלחן זבת חלב ודבש ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו להמיתנו כדי שחשכר שגלי זה לא חסרנו למעלה אף וכן השמיטה חלל לפי מד' ס' ל"ל לא שטעמים לנו הרבה למען בעדכר חלל אף ספוסם שגדלים לנו לא עמים שללו עמים לנו ספוסם גם ספוסם סיני מקבלים, ספס ספס כן סיה קסם סם הוא שספסנו על ספוסם כיוון שמוסו סם לסס ללחן זבת חלב ודבש, לכן מספר ס' סכסכו כי לפי ספוסו יסיה שני בדכרי וס' סוד חלל שזכרם עלינו שים, ודו"ק: ה דקסס פסוסס ספס ינקר שניסיה שלל

סם לא נעלה חלוק ה לא נעלה: האנשים ההם. כחלס

פירוש לתורת אלהים

צו אהרן ואמרן מה הוא אונ אהרן וואס איז ער פלוקר וואס איז ער שולדין כי חליט עליי וואס איהר קרינט אויף איהם: (יב) וישלח משה האם משיקט גשיקט ללחן ולאבדים בני אליאב רופין דהן וואבדים די קינדער פון אליאב אונ דרום האם ער קאך זייא גשיקט ער האם גיוואלט מים זייא שלום סאכין אונ פון ראנען לערנען סיר אז קען גיידער גיט האלמין בייא אקריי ויאמיו האבין זייא גיוואלט לא נעלה מיר וועלן גיט אויף גיין פלוקר מיר וועלן גיט גיין צו משה אונ פאר וואס שטייט דאס לשון לא נעלה וועלן גיט ארויף גיין נאר אראפ גיין אונ האבין ווייגי וואס דוא האקט גיטאן כי העליט וואס דוא האקט אונ אויף גיבאקטס פון אזוי אלאבד וואס מוהם רינען מילה אונ האניי להימינו במדבר צו מייטין אונ אויף דער מלךר: ה השתדר עליי הערשין איבער אונן גם השתדר ווילקס דו הערשין: (יד) אף אויף לא אל ארץ זבת וכו' דוא האקט אונן גיט גיבאקטס צו אלאבד וואס מוהם רינען האניי אונ

ליקוטים על התורה

(יב) לא נעלה וגו' כי השתדר וגו'. דהן אונ אבדים האבין געזאגט צו די שולחין פון משה וועגן וואס שיקט משה אונן רופין געוויס וויל ער אונן חספן אונ אונן געבין עקסם ארויסקייט מיר וואלן גיט גושקעווען די יודין אויף אים מיר ווילען גיט אויפגיין מיר ווילען גיט העקער ווערן סון ווי מיר ווערן, ווארונ מיר ווייסן וואס ער וויל אונן נרום מאכין איז נאר די קריי ואל אויסקערין וועם ער ווייסער פירען אויף אונן ויין ארויסקייט, אונ אפילו מיר וועלן שין שווייגן וועקסן דען קענען אויסשקעקן אונ פאר פלעגנדין די אויגען פון אלע קענקשין וואס וואלן גיט, ווערן דייקט סראכטאט וואס דוא סראכטס אויף וויא נבלו יקרו:

ווארונ דאס מויל האט זיי גישמורבילס פלוקר זיי וועלן גיט ארויף גיין נאר אראפ גיין אונ האבין צו איהם אזוי גיוואלט: (יג) חקסם איז דען דאס ווייגי וואס דוא האקט גיטאן כי העליט וואס דוא האקט אונ אויף גיבאקטס פון אזוי אלאבד וואס מוהם רינען מילה אונ האניי להימינו במדבר צו מייטין אונ אויף דער מלךר: ה השתדר עליי הערשין איבער אונן גם השתדר ווילקס דו הערשין: (יד) אף אויף לא אל ארץ זבת וכו' דוא האקט אונן גיט גיבאקטס צו אלאבד וואס מוהם רינען האניי אונ

**תִּנְקֶךָ לֹא נַעֲדָה: ַּוַיַּחַר לְמֹשֶׁה
מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֶל־תִּפְּן אֶל־
מִנְחָתָם לֹא חֲמוּר אֶחָד מֵהֶם
נִשְׁאַתִּי וְלֹא־הִרְעַתִּי אֶת־אֶחָד מֵהֶם:**

נסק: ַּוַיַּחַר לְמֹשֶׁה
לְחַדָּא וַאֲמַר קֳדָם יי
לֹא תִקְבֵּל בְּרַעְוָא
קוֹרְבָנֵהוּן לֹא חֲמוּרָא
דְּחַד מִנְהוּן שְׁחִירִית וְלֹא
אַבְאִישִׁית ית חַד מִנְהוּן:

רש"ם

השלמת תנאי שלך להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש
אבל באלו ארבעים שנה ימותו במדבר: לא נעלה,
לפיכך לא נעלה אליך. כלל ופרט וחזר וכלל לא
נעלה אמר תחלה ואח"כ פירש למה וחזר וכלל
לפיכך לא נעלה: (טו) אל תפן, אל תפנה:
לא חמור אחד מהם נשאתי. אפילו חמור אחד לא
נשאתי מהם כשאר משתחררים על העם, וא"כ למה
מפשיעים אותי בשררה, ואם היה נקוד לא חזר אחד
כמו אחד העם, וכמו את אחך מהם:

שפתי חכמים

יכולו תלמוד: ו ה"ם אש"י הפסן כל תפלה לפניך:
ו דקשט טו דנקדח כתיב מנחה וקדש אינך נקדחת מנחה
ופי' על המידות שנקריב ג"כ מנחה עם תמיד: ח פי' לא שיהא
מלך אחד מאלו למעול ויהיה פי' חמור אחד מהם שסם ישראל
שעבדתי לו ויקור' לישראל תמידים חלילה שיהיה כלל רק
חמור סגור לא פי' חמור כל אחד מהם ואמר נעלמי במקום
כשאתי שלח תחשוב ששאתי הוא לי הריעותי: ש הפולחתי
לחמור פי' לא לקחתי, דלם כל כן במלך משפחה דלמא משום
שלא ביה נתיב משום כדי לא נקח ואילו ביה נתיב סיס לוקח:

וה"א שחירית לי ארמי כך נקדחת אנגריה של מלך שחור:

פירוש לתורת אלהים

דיך גים קערען צו זיי. דער קדרש שרייבט אויז
האט משה גינאנט איה ווייס אז ווייז האבין אהלק
אין די המידים פון אלע קאנ בעט איה דיה אז וייער
חלק זאל גים אן גינאנטן ווערין פאר דיר לרצון לא
חמור איה האב אפילו איין אייזל גים גנוקען פון זיי
אפילו ווען איה בין גינאנטן פון קרן צו סגרים בין
איה דאך גינאנטן פון וייערעט וועגין האב איה נאר
גינאקען ביין אייזל ולא הרעתי אונ איה האב גים
שעקעטם גיטאן את אחד מהם אפילו איינעם פון זיי:

נביאים שמואל א יב

לחמשיה מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהודה נשמת דנצח ארני נשמה דהור יקונה חית יחידה
דנצח יקונה חית יחידה דהור אל שם ב"ן שבעשה:

תרגום

א וַהֲגִישָׂאוּ ית פּוֹלְחָנָא דִּי
אַלְהֵהוּן וּמִסֵּר יתְהוּן בִּיד
סִיקְרָא רַב חֵילָא דְחִצּוֹר
וּבִידָא דְפִלְשְׁתִּיָא וּבִידָא
מִלְכָּא דְמִמְצָא וְאַנְיָהוּ קִרְבָּא
בְּהוּן: ב וַזְעִיקוּ קֳדָם יי
וַאֲמָרוּ חֲבָנָא אֲבִי שְׂבָקָא ית

א וישלחו את־יהוה אלהיהם וימכרו אתם ביד
סיקרא שר־צבא חצור וביד פלשתים וביד מלך
מואב וילחמו בהם: ב וזעקו אל־יהוה ויאמר
המאנו כי עזבנו את־יהוה ונעבד את־הבעלים
ואת־העשתרות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדה:

מצורת דוד

(6) וישכחו. כדלם ללחן שכתו את ה' ומסרם ביד הגוים: וילחמו בהם. כ"ל כי משתלם לחמו ישראל ולאח"י מפסד' ס'
ביד: (ב) וזעקו. הכפילו לה' אבל לא שאלו להם מלחמה:

שחל כו'. וז' ספרותים צנ"ט ב"ט (דף יד), וז' ספ"ב נדחם:
(1) אלל דמי מירוח סוי כמנחם ע"פ דלע"ס דנחם פוכד רבין
פנה חיקים ואשפי חיקין ומעליסין ושבתיון אפי"ס און קול וילל
אלל על הפקק לא על השער כיון שפדיין חיקי בטול, רש"י
וה"ל: (דף א' כ"ט). וז"ל שפמוה פה"ד שטח שלח כ"ד:

ה' לשער. קולין כל שמעוה
בשם מעשר בלדו רבנן רבין
דמין (כ"ט פקדוה) וספוס
לח שאלו של און פקדוה
חוקה ומשנין ל"ק כלן
להחיל כל לנחם, פכ"ט
להחיל ויחזיק לנחם ח"י
לשער להכית ספסוה בלול
פר שגידו ל"ל מ"סור
ולשגידו יפסור סס:

[נ] שחיטתו. ומי שחטו אלל שחי' מלדו ב"ט וס' כס
מחוקק ספוסין לני דמי יחז' (ח) ופ"ט דכיון דמחמ
מפרכ נמי א"ל: לחמי כסדור משום דקמס קמס
לא ילפין דסל לאו דילא הוא ויכיל דקיס קיס ויכיל דלא

ממאענדים (ו) וכן לשבח קרקעות אלס השכיחה הלוקח
בנתינת האילנות או בזבל וכיוצא בזה: ולמזון האשוח
והבנות. דמנא כתובה הוא וזל תחא יתבא בבתי
זמנהא מנכסי ובגן ורקבין דיהוין ליכי וייוון יתבין
בבתי ומתנין מנכסי וכו'

כשחלו לנכות מנוותיון
אין גובין אלל מנכסי בני
חורין ואל ממאענדים:
ספני הקון העולם. שס
דכריס שחין להס קלבה ואל
ידע כמה הס ואל מני
מזכר: והמוצא מציאה.

והחזירה והכפילים אומרים שלא החזיר כולה: לא ישבע
ספני הקון העולם. שאל אחת אומר ישבע אין כך חדס
שסמל כמליאה לחזיר: ד' יתומים שסמבא אלל
בעל הבית. לעשות מעשיהם על פיו ואל נחמנה עליהם

לספורוסם אפי"ס כלספורוסם היו, לפסורוסם כל' רומי
של קמייס: שמיניהו אבי יתומים ישבע. דלי לאו דלית ליה הנאה מיניה לא ה"ל לפסורוסם ומסוס שבעה
לחי לאמנועי: מנדהו ב"ד לא ישבע. דטובת חסס היא שזה עשה לז"ד לקבל דכריס ולערוח חסס ולי רמית עליה
שכונה לחי לאמנועי: אבא שאול אומר חלוקה הרברים. מיניהו ב"ד ישבע דכהיה הנאה דקא נפק עליה קלא
דליס מיהמא הוא דלח סמכה עליה כי דליס משום שכונה לא אחי לאמנועי מיניהו אבי יתומים לא ישבע דטובת חסס
עשה לו לסרוח סס בניו ולי רמית עליה שכונה לחי לאמנועי, והלכה כחלוקה שאל: סכורוהי על כהרו:
והדמיע מערב חרומה כחולין של כהרו ומפסידו שגריד למוכרין לנכסים כולל: והמנכר. (שם) יין נסך כיון

איהם צוריק געבין זיין געלט, איז דער דין דיא
געלט וואס לוי האט געגעבן צו ראובן פאר דיא
פעלד, קען לוי אפ געמען אפילו פון דיא פאר
קויפטע פעלדער וואס ראובן האט פאר קויפט צו
אנדערע קענעשלין נאכדעם וויא ער האט פאר
קויפט צו לוי דיא געלדע פערל, נאר וואס לוי
קאנט פון ראובן ער זאל איהם בצאלין די פירות
וואס מען האט פון איהם אוועק גינגען, וואס
הייסט לאבילת פירות, און וואס לוי האט פאר
געקערט דיא פעלד, קאנט ער מען זאל איהם
בצאלין וואס דיא פעלד איז איצט קעהר געווען
וויא פריער וואס הייסט לשבח קרקעות פאר די
זאכניקען לוי גיט געמען פון פארקויפטע פעלדער
וואס ראובן האט פאר קויפט, נאר אז ער גיבט
באיי ראובן פרייע פעלדער קען ער זיי צו געמען
ליקוין האלש ובעבט אז איינער איז גישטארבן און
האט גילאזן זאלקנה מיט מעכקער קען מען גיט
געמען פונקט משעבדים פון פארקויפטע פעלדער
זיי צו געבין עסין, נאר אז דער מאן האט גילאזן
פרייע פעלדער גיט פארקויפטע פון די פעלדער
גיט מען מוונות די אלמנה מיט די מעכקער פני
הקון העולם עס זאל זיין אסאך פאר די וועלט, אז
קען וועט קענען אוועק געמען פאר די זאכנין פון
די פארקויפטע פעלדער וועט גיינער גיט קויפען
אפעלד וחסא מציא לא ישבע אז איינער האט
עפעס געגען און האט אוועק געגעבן צום בעל
הבית און דער בעל הבית זאגט עס איז קעהר
גיווען, דער וואס האט גיפונען דאך גיט שווערין
סנין היין העלס עס זאל זיין אסאך פאר די וועלט.

אז ער וועט דארפן שווערין וועט גיינער גיט אפ
געבין וואס ער וועט גיפונען, קאמער וועט מען
זאגן עס איז קעהר גינען און ער וועט דארפן
שווערין: די יתומים שסמבא אלל בעל הבית יתומים וואס
האלקין ויך האט בייא אבעל הבית פאלגן איהם
וואס ער הייסט ויי קאן אז שמינה קאן איהם אפסורוס
אנדער דער פאטער איידער ער איז גישטארבן
האט ער אויף וויא גימאכט איינעם פאר אבעל
הבית חייב לשער פירותיו איז וייער בעל הבית
מחויב צו מעשלין פון ווערשטענען די פירות פון
ווייערע פעלדער אפסורוס שמינה אבי יתומים דער
אפסורוס וואס דער פאטער פון די יתומים האט
איהם גימאכט פאר אפסורוס ואפסורוס איז
צווייא ווערשער אפאטער פון יתומים וואס איז
מייסלש יתומים אויף רומישע שפראכען: לשבן בארף
ער שווערין אויב ער האט גיט גינגען עפס פון
די יתומים פארמענן מינהו בית דין לא ישבע אויב
בית דין האבין איהם גימאכט פאר אפסורוס
בארף ער גיט שווערין, אבא שאול זאגט חלף
הדברים אויפגרייטן די רייד, דער אפסורוס וואס
דער פאטער פון די יתומים האט איהם גימאכט
פאר אפסורוס בארף גיט שווערין, און דער
אפסורוס וואס בית דין האבן איהם גימאכט
פאר אפסורוס בארף שווערין חסמא אז איינער
האט סמא גינען דעם פקדים חרומה וחסמא
אנדער ער האט אריין גמישט חרומה אין זיין פקדים
חולין וחסמא אנדער ער האט אריין גימאכט זיין נקד
אין זיין פקדים וויין זשינג אויב ער האט דאס גימאכט

כשר ואוסרו נהגה: במזיד חייב. וכדין הוא שיהא כסור דהיוק שאינו נוכר ללו שמים היוק הוא (ט) אלא מפני תקון העולם שלא יבא כל א' וא' הו"ך ומעמל טהרותיו של חכירו ואומר פטור אני: הבהני' שפגלו.

קרנות ששחטו וזרין דחם (י) במחשבה לאכלו מהם חזן: לזמנו ולא הוריו לבעלים: מוריים שידעו שפסולין בכך: חייבים. לשלם דמיהן ולבעלי' שהרי לריבין לא הביא אחרים ואי נמי נדבה היא שאינו חייב בשלומין מ"מ קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי הביא דרוון היה מנעש:

ה' על החרשה שהשיא אביה. ואע"ג דהויא ח"ל גמור' שהרי קבל אביה קידושים כשהיא קטנה אפי' יולאה בנס ומקבלת את גסה כשהיא חרשה ואע"ג דלית בה דעתה דאשה מתגרשת בע"כ הלכך לא בעינן דעתה: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה דלא הוי כשואיה אלא מדרבנן: שאובלת בתרומה. בתרומה דרבנן (יח) ולא גזרי' תרומה דרבנן אטו תרומה דאוריית': מביש קורה: בייבה. בית גדול: מפני תקנה השבים. שחם אתה מלריכו לקעקע בירתו ולהחזיר המריס עלמו וימנע מלנשות תשובה: שלא נודעה לרבים. שיא

קנים לם קנים. גצאל: (ס) וז"ל דמזיק שטנודו של חכירו דמזיק דלפניו פ"ד דלשכ"ג דקיימאן נן כוחיה פתחינן ליה דמביס סיוק ניכר לגבי כהן דכחל. מוס' ופתוי"ט: (י) וה"ל לעבודת כוהן וקובל: [י] ספרהם. משום חמתי במרייתם דפשוט חתקם ליבם חתל ליה כהל. כש"י: [ח] קטנה כו. חלל חרש דלפניו כה' וסבאם ש"מ דלא אכלה וסבאם כה' גזירה שמה חרש שטאס חרשם וליבניה גזירה משום פתוחם דלפנייהם: (יח) ופי"ח ויזקתא אפי' כדלפנייהם דקטן אוכל כניסו: הוא דלפני פטוין נכספיו. וז"ל דנמחל משמע דלפניו מהחלה בידים וטור משמע דלפני' לוי גדלה אוכלת עכ"ה אפי' עס' שפדיון לא בעל. חוס'. ופי' תוי"ט: [ט] ויכשה. דספק כ"ד הסקר דליפתין לם נפגלם מקבלי' לרבים מנחל דלא שכיחא הוא שכיחא כהן ולא קיימא כהן כשהוא דלא שכיחא: [כ] לרבים. אמרינן ויבטולי' לרבים סיטו ג'. ופי' תוי"ט: [ג] מנכסח. ופי' קטן סיוק כהן דכ"ד ויפקוד דכ"ה ס' חס' ויבטולי' חס' וזו מנכסח שבו חייב כל אמרינן בינמיני (דף ג) שז' וזו מנכסח שכלי דלאו מיעקב סו. כש"י. וקשה דעדין אינו מביס סיוק דכסניס אוכלים חוץ דכסניס ולהפסקא מתקן דרבנן אוקמיס ביד כהן שיהא סו. ויכול נספיקו ופסקי' דספק כ"ד ספק ח"כ סו' סו' נמי לענין כסניס ויבטולי' ככל. ח"ס: [ט] ביבולה. מלמנח סיטוס שכיחא ביבטולי' ויבטולי' כש"י. ויבטולי' כהן כהן גזרם על סודר לפי שטמא דידם מלמנחם שטמא כהן עשו דכפי' ויז' כעורף

גזלה: שהיא מכפרת. וא"ל להביא אחרת: מפני תקון המזבח. מפני תקון הירקון. עכו"ס רוצה כלומר לא דנו דין סיקריקון לומר שהקונה קרקע של ישראל מיד עכו"ס רוצה יח' חייב לדון עס הנעלים: בשעת הרוגו מלחמה. כשעה שסיחה הגזרה קשה על ישראל ליהרג בתלמדה שלוקח ממנו כלותה שעה היה מקחו קיים ולא היה לריב' לדון עס

אויבנערין. ער האם גים גוואוקס או דאם איז קמא אָדער ער האם גים גוואוקס או דאם איז הרקמה אָדער ער האם גים גוואוקס או דאם איז יין נסך פסיד דאָרף ער גים בצאלין במזיד אויב ער האם גוואוקס וואס דאם איז אונ ער האם דאם גיטאן דעם חקר שארין צו מאכין חייב דאָרף ער בצאלין הדברים שפגלו במקדש אפלה האם גישאכמין אקרן אונ האם גישאכמס צו עסין דיא פלייש פון קרבן ליינגער וויא דער תורה האם גיהייעסן. איז דער קרבן פסול גיטאויין מידיו אויב ער האם דאם גיטאדן שארין צו מאכין דעם קרבן פון יין חקר חייבין דאָרף דער כלה בצאלין פאר דעם קרבן: ה' מביד רבי יוחנן בן גודרדה האם ערות גיטאמס על החרשת אויף אטויקע שהשיאה אביה וואס איהר פאסער האם איהר תהונה גיטאכמס אונ האם צו גיטונקע פון אירע שטונענין די קרושין שהיא יצאה בנס ויא קען ארויס גיין פון מאן אז ויא נעקמס ביא אים אכמס ועל קטנה בת ישראל אונ אקליינע סאכסער פון אוישראל איהרע שטאח כלה אז ויא איז גיטונקע גיטאויין צו אפלה שאובלת בתרומה קען ויא עסין תרומה אעלעקע וואס איז גאר מדרבנן ואם פיה אונ אויב די קטנה איז גישאכאדין בעלה ידשת רשית איהר דער מאן ועל חרשי הגזול שפגלו בבדיה אונ אז איינער האם גיטנלה אבאלקען אונ האם איהם איינגיבויט אין יין שטוב, אונ איצמ

ווייל ער תשובה קאמא, דאָרף ער גים צו ווארפין די שטוב אונ אפ געבין דעם פאלקען, גאר שייטל איז דסי יענער דאָרף געקען געלם וויפיל דער פאלקען איז ווערט גיטונען מפני תקנה השבים פרי קען ואל וועלין תשובה קאמא. ווארס אז קען וועט זאגין ער מוז צו ווארפין די שטוב אונ אפ געבין דעם פאלקין וועט ער גים וועלין תשובה קאן ואל חסאת תהלה אונ אז איינער האם גיטנלה אבאלקען אונ האם גיטאכמס אין בית המקדש אונ קען האם איהם שוין גיטונקע גיטונען שלא נודעת לרבים וואס קיינער ווייסט גיטא דער חסאת איז גיטנלה שהיא מכפרת איז דער חסאת מכפר פאר דעם גזלן מפני תקון הסיבות דאם איז אפיקנה פאר דעם מוסב, די כהנים זאלין גיטאויין אויף יענער קרבן מאמס איז דר קרבן גיטנלה וועלין ויי גים וועלין מקריב ויין קרבנות אויף דעם מוסב, דריפער האם קען גיטאמס אז אלע קרבנות וואס קען האם מקריב גיטונען אויף דעם מוסב נעקמס דעם פשו: ו' לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגו מלחמה דער דין איז אירוצם נעקמס אונקע אפגלד פון איינעם ודהיינו פון ראובן אונ פאר קויפט די פעלד צו שטען, קען ראובן האבין ארין תורה מיט שטען אויף דיא פעקד ער ואל ויא איהם אונקע געבין אן געלם. זאמס די משנה דער סיקריקון נרוצח וואס האם

זירו ובראשו. קטילה עקימת שפחים שנאמר קטלה פיה ואינו סימן ויכר כמו רמיהו: במשלשלין. אם מחר מטלטלין, ואין הלכה כבן בתירה: הפעושות. הקניט כבן ו' כבן כ' (טו) אם הוא חריף (טו) ויודע כביב משא ומתן או כבן ט' וכן ו' אם אינו חריף כ"כ: מקחן וממכרן וממכרן במשלשלין. ומתנתן מתנה ח' מתנות בריא וח' מתנות שכיר מרע ח' מתנה מרובה וח' מתנה מועטת: ח כהן קורא ראשון וכו'. כשהן שוין בחכמה אלל אם קודם

הישראל גדול בחכמה קודם לכהן וללוי דמזמור ח' קודם לכהן ע"פ הדין הוא דינא דגמרא, והאידנא נהוג שכהן אחי ע"ה קודם לחכם גדול שבישראל מפני דרכי שלום דמדאורייתא יכול הכהן לתת רשות (יו) למי שיראה שיקרא בתורה לפניו ומפני דרכי שלום אמרו שיקרא הוא ראשון ולא יתן רשות לאחר שיקרא דלא ליתן ללגזוי ולומר מפני מה הרשה לזה ולא לאחר ול"ש בשבת ויו"ט דשכיחי רבים וול"ש כשיי ובחמישי בזמן הזה (יח) לעולם כהן קורא ראשון ואין יכול לתת רשות לישראל החבילה ולא יקרא לוי שני אלא כפי חשיבותו, ואיך דאמרי לא יקרא לוי בתורה כלל (יט) וכן המתנג: מערבין בבית ישי. בני התלם שרגילים ליתן פירובן בכל שבת בבית ח' אין משנין את מקומן ליתן פירובן בבית חסר: מפני דרכי שלום. שני אדם שהיו רגילים לתת העירוב בלחם בית כהן כמכאן שיהיו רחוקי רחוקי ויחזרו שמתלכלכו בלא עירוב ואיך השאל (כ): בור שהוא קרוב. למולא אחת הימים הנה מן הכהן: בחמלא ראשון. (כא) ואחריו יתמללו התחתונים: מצודות חיה. שאין להם מוח דליקטי. ליה כליו: ישי בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נסיק בדיוני: רבי יוסי אומר גזל גמור. מצאת [ק] חרש שושה

ג"כ הוא ברתו: יח"כ סיית רומז ל"כ דס"א כי נכתבו מאחרים זה שנחלצו להם ללא לטני דלמח נפס בהם שכתבו לו קמ"ל וספי נחלצו להם ללא חלל חלצו דלא כדכחו מלא כמי ספי וספי ללא שייך [ט] במטלטלים. אלל בניסין ד"ס כדכחו פדחן ברא"ד דיכחוס ואיכא דאמרי במחלוקת במטלטלין כן מחלוקת בניסין ואיכא אף במטלטלין גמור. ומכאן דנישין כשנ"א בשטות חרש כדכחו חסם כסם כסנס כדכחו: כו' (יז) כפי גרס היר"ף בדרכי כהנה: (יז) וזה הטיעון מלוי דניין, כ"ה: [ז] מחס. ומשפחה משום כדי חייו, גמלא. דלי ללא ויכירה וזכירי לא מוכחי עלי עזוי ולא מוכחי מיניה, רש"י: (יז) לפי שגרי חרש הוא פס שכן קודם ראשון ומקרא יליף לו ואיכא דמליף מקודשיו: (יח) דשכיחי נמי רבים, פוס': (יט) ודכח נחפדנס ספירלי נפסק העקר אינך כליו את כדכח שאל חזילונו סופדנס ואינו קורא כלל, רש"י. כ"ה: ש"ס יסדור יבולו ע"י כך ילוי נחלק, רש"י. (כ) ומכנס חשדא שלל יאמרו מפני הכחד שחשדים מותס לגזס פס של פירוב לית פניחון מוחו: (כא) ויכסוח ממללו סוכר לא חלמה עד שיחמללו, רש"י: (כב) ומשפחה דכ"י ככללו דקסבר פשו מפני ד"ש את שחיו וזכר לקנות קנין גמור כזכר, רש"י: [ק] חרש שושה וקטן. דמדאורייתא לא נסיק שאין ליד נחוסם כפס שאיטו שלו ואין

לכניו כי יוכי דלא ליתן לחלואיו ואם אין שם טעם נחפדנס לא יקרא לוי בתורה כלל (יט) וכן המתנג: מערבין בבית ישי. בני התלם שרגילים ליתן פירובן בכל שבת בבית ח' אין משנין את מקומן ליתן פירובן בבית חסר: מפני דרכי שלום. שני אדם שהיו רגילים לתת העירוב בלחם בית כהן כמכאן שיהיו רחוקי רחוקי ויחזרו שמתלכלכו בלא עירוב ואיך השאל (כ): בור שהוא קרוב. למולא אחת הימים הנה מן הכהן: בחמלא ראשון. (כא) ואחריו יתמללו התחתונים: מצודות חיה. שאין להם מוח דליקטי. ליה כליו: ישי בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נסיק בדיוני: רבי יוסי אומר גזל גמור. מצאת [ק] חרש שושה

זאל מען רופין אישראל מפני דרכי שלום פון וועגין עס זאל זיין שלום. מען זאל זיך גיט קריגען, געדער וועט זאגן איהם זאל מען רופין דער ערשטער צו די ספר תורה מערבין בבית ישי מען לייגט דעם עירובי חצרות אין די אלטע שטוב, דאס הייסט וואו ער לייגט אלע מאהל מפני דרכי שלום פון וועגין עס זאל זיין שלום. מען זאל זיך גיט קריגען, געדער פון הויף וועט זאגן ביא מיר זאל לייגען דער עירוב ווען בחר"ב ותי"ט בור שהוא קרוב לאיך דער קרונען וואס איז געקטער צום קרונען וואסער סתמלא ראשון וועט פילער דער פילט מיט וואסער פון דם קרונאל מפני דרכי שלום פון וועגין עס זאל זיין שלום מצודות חיה ועפות דגים או איינער האט גע' שטעלט אגעץ און אין דיא נעץ איז געפאנגען גענווארען אחיה אדער אפויגעל אדער פיש, און אפרעמדער נעקט וויא ארום פון נעץ י"ש דגס משים גל הייסט דאס אגולה מפני דרכי שלום פון וועגין עס זאל זיין שלום, פון דעםסונגען או דער אייגער וואס האט וויא גענומען פון דיא נעץ וויל גיט צוריק געבן קען אים בית דין גיט גייען ער זאל צוריק געבן. רבי יוסי זאגט גזל גמור דאס איז אאמתה גולה און בית דין קען אים גייען ער זאל צוריק אפ געבן מצאת חרש שושה וקטן או אויב שטובער אדער אקשונגענער אדער אקניד האקען

מיל: ז' חרש רומז ונרמא אמריב' שטונקער וואס ער מודה אלץ אויפין וואנק ער ווינקט צו אנדערע און אנדערע ווינקען צו איהם, איז אלץ גוט און עס בלייבט אזוי ורומז היינט ווינקען מיט דיא הענט און מיט דעם קאפ' בן בתיא זאגט קיפץ ונקטס במטלטלין או ער ווינקט דורך דעם וואס ער מאכט מיט דעם מיל, אדער מען ווינקט צו אים אז מען מאכט מיט דעם מיל, דס איז אר גוט אז ער קויפט אדער פאר קויפט ואכין נקמלמלין וואס מען קען וויא טראגן פון איין ארט צום אנדערן אדער גיט ביי אנדערע ואכין הפעושות קריגע קריגער וואס זענען אלץ ויען אדער אכט יאהר און קינדער וואס זענען גיט שטארק קלוג און וויא זענען אלץ ביין אדער צעהן יאהר סתמו בכה וואס וויא האבין גיקויפט איז גיקויפט יסמברן סמבר און וואס וויא האבין פאקויפט איז פאר קויפט, און ווס ווי האבין גישינקט איז גישינקט במשלשלין דאס איז נאר ביא ואכין וואס מען טראגט ווי פון איין ארט צום אנדערן ארט: ח ואלו דברים אמרי מפני דרכי שלום און דיא ואכין האבין דיא חכמים געזאגט מען זאל אזוי מאהן בדי עס זאל זיין שלום כהן קרא ראשון צו ערשט זאל מען רופין צו די ספר תורה אבהן ואחרי לוי נאך אים זאל מען רופין אלוי ואחרי ישראל נאך אים

ומיהו מודה רבי יוסי דלא הוי גזל דאורייתא לעבור עליו בלאו, ולא הכנה כר"י: המנקה. חוהן (כנ), כמי אקף מכי היער: מן החשודה על השביעית. לשמור פירות שניתן להניעם מן הכיבוד ואילן: לא תבור ולא תטחון עמה. לסייע מפני שמסור לסייע בידים ידי עונכי עבירה בשעת העבירה: לאשת עם הארץ. שחשודה על המעשרות: ובוררת וטוחנת. לפי שרוב עם הארץ מעשרין כן: אבל משתמיל המים. ענינה: לא

תנע עמה. לפי שמשללה הוטבלה חלה וקא מיטמאה מחמת כלים עומלים סערי בוכסרה לקבל סומאה וזו מסייעה לנגלל ואסור לגרוס סומאה לחלה: וכולן לא אמרו וכו'. לא התיירו להשאיל כלים ולסייע בלא שעת עבירה עמה חלה משום דרבי שלום: ומחויקין ידי עכו"ם. לומר להם תחוקנה ידיכם: ושואלין בשלומן. כל הימים ואס' ימים חס ואס' שמוכר שם שמים על העכו"ם שגלוס אחד משמותיו של הקדש:

אפקע נא קאר איר גימס העלפן ויפן אנ גימס קאלען. וייל ויא העלפן איהר קאן איין עבירה אשת חב משאלת לאשת עם הארץ ויא נוייב פון אלפן מעג פאר בארענע צו דיא נוייב פון איין עם הארץ ונאם זי איז אין חשד אז דיא הבוזה איז גימס געשען. געווארען נא ארבע ויפ ויבנה אנ איין גראפע ויפ ויבנה אנ ויא קלויבט דיא הבוזה ומחנה אנ קאלט ויבנה אנ ויפם עמה מיט איר. וייל דאס קערקסע עביר הארצים משלן נייגערה הבוזה. מסתמא איז דיא הבוזה אויך גימסען אגל משתמיל חס אפקע אז דאס נוייב פון עם הארץ גימס אריין די נאקטע און די קעל לא תנע עמה זאל

דיא נוייב פון אלפן פון אן ריכען די מעג צוא העלפן איר קנעסען לפי שאן מחויקין די עביר עבירה וייל קען קאר גימס שטאנקען דיא הענמ פון דיא מענקשין וואס מוהען עבירות קען נאל וייל העלפן קאדן דיא עבירה. וייל די טייג ווערט קמא פון דיא פלים פון עם הארץ. אז קען וועט געקען חלה פון דיא טייג וועט דיא חלה קמא ויין. אנ קען קאר גימס העלפן חלה נאל קמא ווערין וסלים אנ די אלע זאקען וואס קען האט מחיר גינען צו בארענע אנ צו סתור לא אסיד האט קען גימס גענוגט אן עם איז סתור אלא נאר

פני דבי שלום עם זאל זיין שלום דריקער וואו קען נויים אז קען וועט גימס העלפן וועט אויך קיין קריג זיין זאל קען גימס העלפן ומחויקין די עביר סוכים בשביעית קען קעג זאקען צו איין עברם ווס ארביים אין שביעית דייע הענמ זאלען געשטארקט ווערין צו דיא ארביים אבל לא יישראל אפקע צו אויבען וואס ארביים אין שביעית קאר קען גימס זאקען דייע הענמ זאלען געשטארקט ווערין. וייל דער יור מוהמ איין עבירה ומחויקין

בליהו קען קעג זאקען צו אעכו"ם שלום אפילו אין דעם קאג פון זיין יום טוב פני דבי שלום עם זאל זיין שלום:

וקסן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. ר' יוסי אומר גזל גמור. עני המנקה בראש היות, מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום. ר' יוסי אומר גזל גמור. אין מחויקין ביד עניי בכרים שבחה ופאה מפני דרכי שלום: מ משאלת אשה לחבת' החשודה על השביעית. נפה ובכרה וריחים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחון עמה. אשת חבר משאלת לאשת עמה. נפה ובכרה ובוררת ומרקרת עמה אבל כשהתמיל המים לא תנע אצלה (כ"ל עמה) לפי שאין מחויקין ידי עונכי עבירה. וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחויקין ידי עכו"ם בשביעית, אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

אפקע נא קאר איר גימס העלפן ויפן אנ גימס קאלען. וייל ויא העלפן איהר קאן איין עבירה אשת חב משאלת לאשת עם הארץ ויא נוייב פון אלפן מעג פאר בארענע צו דיא נוייב פון איין עם הארץ ונאם זי איז אין חשד אז דיא הבוזה איז גימס געשען. געווארען נא ארבע ויפ ויבנה אנ איין גראפע ויפ ויבנה אנ ויא קלויבט דיא הבוזה ומחנה אנ קאלט ויבנה אנ ויפם עמה מיט איר. וייל דאס קערקסע עביר הארצים משלן נייגערה הבוזה. מסתמא איז דיא הבוזה אויך גימסען אגל משתמיל חס אפקע אז דאס נוייב פון עם הארץ גימס אריין די נאקטע און די קעל לא תנע עמה זאל

דיא נוייב פון אלפן פון אן ריכען די מעג צוא העלפן איר קנעסען לפי שאן מחויקין די עביר עבירה וייל קען קאר גימס שטאנקען דיא הענמ פון דיא מענקשין וואס מוהען עבירות קען נאל וייל העלפן קאדן דיא עבירה. וייל די טייג ווערט קמא פון דיא פלים פון עם הארץ. אז קען וועט געקען חלה פון דיא טייג וועט דיא חלה קמא ויין. אנ קען קאר גימס העלפן חלה נאל קמא ווערין וסלים אנ די אלע זאקען וואס קען האט מחיר גינען צו בארענע אנ צו סתור לא אסיד האט קען גימס גענוגט אן עם איז סתור אלא נאר

פני דבי שלום עם זאל זיין שלום דריקער וואו קען נויים אז קען וועט גימס העלפן וועט אויך קיין קריג זיין זאל קען גימס העלפן ומחויקין די עביר סוכים בשביעית קען קעג זאקען צו איין עברם ווס ארביים אין שביעית דייע הענמ זאלען געשטארקט ווערין צו דיא ארביים אבל לא יישראל אפקע צו אויבען וואס ארביים אין שביעית קאר קען גימס זאקען דייע הענמ זאלען געשטארקט ווערין. וייל דער יור מוהמ איין עבירה ומחויקין

סלכס ס' כלל לוי סחילין דס' דמלכות דכריס השתפא
 כהן קורא ראשון וכו'. מנה"מ אמר רב סתנה
 דא"ק ויכהוב משה את השירה הזאת ויתנת
 אל הכהנים בני לוי אמו אנא לא ידענא דכהנים
 בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. ר' יוחנן
 נפחא אמר מהבא ויגשו הכהנים בני לוי אמו אנן
 לא ידעין דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא
 והדר לוי. רב אשי אמר מהבא ובני עמרם אהרן
 ומשה ויבחרו אהרן להקדישו קדש קדשים. רבן
 שבקדושה. תני רבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל
 וליטול מנה יפה ראשון. א"ל אביי לרב יוסף מפני
 דרכי שלום דרכי שלום. כל התורה כולה נמי מפני שלום
 הוא. אמר אביי לכרמר דתניא שנים
 מסתינין. הובוע. כנו בעל הבית

ויתנה אל הכהנים בני לוי. שיקראו בה כהנים והדר
 בני לוי: לפתוח ראשון. בכל דבר כבוד, בין
 בתורה, בין בישיבה הוא ידבר בראש: ולכרך ראשון.
 בסעודה: וליטול מנה יפה ראשון. אם כל חלוקה מס
 ישראל בכל דבר לאחר שחלקו כבוד חומר לו כבוד וטול
 אחת שתרנה: א"ל דאורייתא היא. ותורה אמרה כן
 מפני דרכי שלום: אלא אמר אביי. דרכי שלום דקדמי
 מתני: לכרמר ראשון. רבה בר נחמני שהיה רבו: אין
 סמתינין. אין ראינו להמתין: הובוע. כנו בעל הבית
 חייה רבא אמר מהבא וקדשתו לכל דבר
 דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולכרך ראשון,
 דרכי שלום דאורייתא היא. א"ל דאורייתא ומפני
 היא דכתיב דרכי רבני נועם וכל נתיבותיה שלום.
 מסתינין זה לזה בקערה ג' אין מסתינין. הובוע

וליסל מנה יפה ראשון אויב אפלה מיט אלו ארער
 מיט אישראל טיילין זיך מיט אונא ואל קען
 לאזין דעם פלה. ער ואל פרענער נעמען וועלדין
 חלק. ער וויל אפילו לא אפילו לוי יוסף אפילו האט גינאנט
 צו רב יוסף מפני דרכי שלום דו אנאנסט אז דער כהן
 איז דער ערשטער צו דיא ספר תורה פון שלום
 וועגן. קען נאל גיט קוקען צו אקריג דאורייתא
 דאם שטייט דאך אין דער תורה אז דער כהן
 דארף זיין דער ערשטער צו אלע זאכן אפילו
 האט רב יוסף גינאנט צו אפילו דאורייתא ופני דרכי
 שלום די תורה האט סאקי גינאנט דער כהן ואל
 זיין דער ערשטער צו דענער זאך. פאר וואס
 האט דאם די תורה גינאנט צו דער כהן ואל זיין
 דער ערשטער, קען נאל גיט קוקען צו אקריג
 אזוי וועט דענער אנגיין וויל זיין דער ערשטער
 נועם קען זיך קריגען. דריבער האט דיא תורה
 גינאנט דער כהן ואל זיין דער ערשטער צו דענער
 זאך, האט אפילו גינאנט צו רב יוסף כל התורה טהא
 נמי מפני דרכי שלום היא אלע דברים פון דיא תורה
 זענען דאך געגעבן גינאנדין פון שלום וועגן
 דכתיב דרכי רבני נועם וכל נתיבותיה שלום ווארום עס
 שטייט אין פסוק דא וועגן פון דיא תורה זענען
 יוסף וועגן אונ איינע אלע וועגן זענען נאר עס
 ואל זיין פרייען אלא אמר אביי לדרב האט אפילו
 גינאנט דאם און נוי מין רבי רבה האט גינאנט
 דתניא ווארום מיר האבין גילערינס שנים מסתינין זה
 לזה בקערה אויב צוויי קענטשין עסין פון איין
 שיכול נאל איינער ווארמין אויף דעם אנדערין.
 זיין ואלדין בידע גלייך אריין שטענדיג לעפלען
 אין דיא שיכול צום עסין שלשה אין מסתינין אויב
 דריי עסין פון איין שיכול דארפן גיט צוויי
 ווארמין אויף דעם דריטען הובוע ווא פושט יד תולה
 דער וואס מאכט אמוצא. ער ציהט אויס זיין
 האנט פארעם צו די שיכול איינגוקען אינווייניג
 דיא שטיקול ברויט פון אמוצא ופאר צייטן איז
 גינען דער כהן ביי אסעודה דער בעל הבית
 פון

כהן קרא ראשון דעם כהן רופט קען דער ערשטער
 צו די ספר תורה, נאכדעם רופט קען דעם
 לוי. נאכדעם רופט קען אישראל, נאכדעם די נקרא
 מנה בני לוי פון וואנען ווייסען מיר דעם דין אפילו
 רב סתנה דאסער קרא ויכהוב משה את השירה הזאת ויתנת
 אל הכהנים בני לוי רב סתנה זאנט ווארום עס שטייט
 אין פסוק משה האט געשריבען דיא תורה אונ ער
 האט זיא געגעבן צו דיא כהנים דיא קינדער פון
 לוי אמו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו ווייסן מיר
 דען גיט אז דיא כהנים זענען פון שקט לוי אלא
 כהן ברישא והדר לוי נאר אזויא האט משה געטאהן
 פריער האט ער געגעבן דיא תורה צו דיא כהנים
 נאכדעם האט ער געגעבן דיא תורה צו דיא לויים
 רבי יצחק נפחא אפילו אמר מהבא רבי יצחק נפחא זאנט
 דאם ווייסן מיר פון דעם פסוק ויגשו הכהנים בני לוי
 עס האבין גינאנט דיא כהנים דיא קינדער פון לוי
 אמו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו ווייסן מיר דען
 גיט אז דיא כהנים זענען פון שקט לוי אלא כהן
 ברישא והדר לוי פריער נאל געגעבן צו דיא תורה
 דער כהן נאכדעם דער לוי רב אשי אפילו מהבא רב
 אשי זאנט דאם ווייסן מיר פון דעם פסוק ויגשו
 הכהנים בני לוי ויגשו ויגשו קדש קדשים דיא
 קינדער פון עמרם זענען גינען אהרן אונ משה
 אהרן איז אפגעשטייגן גינאנדין צו הייליגען איהם
 ער ואל זיין הייליגער פון אלע הייליגע, איז
 פריער אהרן וואס ער איז אפילו נאכדעם משה
 וואס ער איז אלו רבי היא בר אבא אמר מהבא וקדשתו
 לכל דבר שבקדושה רבי היא בר אבא זאנט פון דעם
 פסוק נאם האט גינאנט צו דיא יודין קען ואל
 הייליגען דעם כהן, צו דענער הייליגע זאך איז
 דער כהן דער ערשטער מיר דבי רבי ישמעאל דיא
 פלסידים פון רבי ישמעאל האבין גילערינס
 וקדשתו לכל דבר שבקדושה צו אלע הייליגע זאכן
 ואלסמו הייליגען דעם כהן לשמים ראשון ער ואל
 זיין דער ערשטער צום פרייען אין די תורה ויצא
 ראשון ער ואל זיין דער ערשטער צום קענטשין

הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו. ואמר מר עלה לא שנו אלא במעודה אבל בבהב"נ לא דאמי לאינצוי. אמר רב מתנה דאמרת בבהב"נ לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשביחי רבים אבל בב' דה' לא. איני והא רב הונא קרי בכחות וימים טובים, שאני רב הונא דאפי' רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דא"י מיבא הו' כייפי ליה. אמר אביי נקטינן אין שם כהן נחמדה חבילה. ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן. איני והאמר ר' יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא קורא כהן. במקום לוי: מפני פגמו של ראשון. שלא

פני ר'א פקודה האם גיזאנא ר'א ב'ר'ה המוציא
אנו אלע האבין גינעקערט אמן און האבין גינעקערט
אן אנ'ר'ה וואס בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו
הרשות בידו אויב דער בעל הבית וויל געבן כבוד
זיין רבי אדער ער וויל געבן כבוד צו איין אנדער
קענטש וואס איז געקערט פון איהם, קען ער
איהם געבן כבוד ער זאל פריער אין טונקעל זיין
המוציא ואמר מר עלה לא שנו אלא במעודה האם דער
רבי גיזאנא דאס איז נאך ביי אסקודה קען דער
בעל הבית געבן כבוד צו נעמען ער וויל אגל
בבית הנכנס לא אדער אין שוהל צו די ספר תורה
לייגען מאר קען נים געבן כבוד צו איינעם,
נאך דער פלן מוז זיין דער ערשטער, ווארום אז
קען נעמען נאך קעגן סכבד זיין דאזי לאנצי נעמען
קען קעגן צו קריג, נעכער נעמען זיין פאר
וואס האט קען איהם נים סכבד גינען נעמען אזוי
זיין דער פלשם אין די גקרא די תורה האט גיזאנא
קען זאל געבן כבוד דעם פלן אז איהם זאל
קען רופין צו ערשט צו די ספר תורה, און דא
ב'ר'ה האבין גיזאנא דער פלן מאר נים מתחל
זיין דעם כבוד צו איין אנדערין, עס זאל זיין
שלום ווארום אז דער פלן נעמען געבן דעם כבוד
צו איין אנדערין, וועלן פיל קענטשין ביי ווערן
אויף דעם פלן פאר וואס ער האט זיי נים גינעקערט
דעם כבוד נעמען זיין אקריג אפר רב סתה הא דאפיה
בבית הנכנס לא רב מתנה האט גיזאנא וואס דא
זאגט אז אין שוהל מאר נים דער פלן סכבד
זיין צו איינעם די ערשטע עליה ווייגט אן
אלא בשבתות וימים טובים דאס איז נאך שבת אנדער
יום טוב דשביחי רבים וואס אין שוהל זענען דא פיל
קענטשין, נעמען קען קעגן צו אקריג אגל בב' ח'
לא אדער קאנטאנא און דאנערשטאט, קען דער
פלן געבן זיין עליה צו נעמען ער וויל, ווייל
עס איז דא ווייניג קענטשין, ערשטיגס איז גיטא
נעמען סכבד צו זיין, און עס איז גיטא פאר
נעמען קען זאל ווייניג דעם כבוד און עס איז

הוא מברך המוציא ואפי' הוא קטן: הוא פושט ידו
בקערס תחלה לנקט בו חם פרוסת המוציא: ל"ש. דחולק
כבוד לרבו: אלא בסעודה. כדאמרו: אבל למנין
לקרות כחומר צבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי
לישראל דלמ' ליתו שאלא לאנצוי ולמימר אלא נמי קריית
ברישא ווייט דקמי' מתני' כהן קורא ראשון וכו' כמו ש'
בת"ר וזו רשאי לחלוק כבוד דכרז ולשנונו מפני דרכי
שלוש וכדפרישית: רב הונא. יתקבל הוה: נקטינן.
מקור מאלו חכמים: נתפירה חבילה. נסמך הקשר ואכל
הלוי חם כבודו נכבדו חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך
אמר מורי הזקן ומורי ר' יתחק בן יהודה וכן מידר רב
עמרם, אכל מתלמידי מורי ר' יתחק הלוי שמעתי משמו
שלין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שיראה יקדים:
יאמר הראשון ליטו כהן ולקמיה פריך והא קמז לסליק

גיטא פאר נעמען קען זאל פאר שטעמט נעמין
אז קען האט איהם דעם כבוד נים גינעקערט.
פרעגט דא גקרא איי' עס איז דאך נים אזוי וואס
רב הונא קרי בביתא בשבתות וימים טובים רב הונא איז
גינען אישאלא און אז אגלן האט איהם סכבד
גינען מיט זיין עליה אפילו שבת אנדער יום טוב
איז ער גינען דא ערשטע עליה און רב הונא
האט גאר נים מורא געקעמט קאסער נעמען קען
קוקען צו אקריג, נעכערט דא גקרא שאני רב הונא
רב הונא איז אנדערש, נער נעמען דען קוקען
קריגען און זאגן אז קען האט איהם געקאקט
געבן די עליה, רב הונא איז דאך גינען דער
גרעסטער פלמיר חכם אין שוהל האביל רבי אמי
רבי אמי ב'ר' חשיבי דאין ישראל מיבא הוי ב'ר' ח'
ווארום אפילו רבי אמי און רבי אסי וואס זיי זענען
גינען דא געקעמט פלגים אין אגל ישראל פון
דעקסונען זענען זייא ביי ויה גינען גינעקערט
פון רב הונא אפר אביי נקטינן אין שם סדר תפירה
מבילה אבין ואנא מיר האבין גילענדאס אויב אין
שוהל איז גיטא איין פלן איז שוין גמל גיזאנא
דער סדר. קען קען געבן דא ערשטע עליה צו
אישאלא, און אפילו עס איז דא אלוי אויב קען
ווייל נים קען איהם קיין עליה נאך נים ואמר אביי
נקטינן אין שם לוי קריא כהן אבין ואנא מיר האבין
גילענדאס אויב עס איז גיטא אלוי אין שוהל
רופט קען דעם פלן ב'ר'ה לוי, לייגען קען די
אנדערע עליה אויך צו אפלה, פרעגט דא גקרא
איי' עס איז דאך נים אלוי וואס רבי יוחנן פלן אפר
כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון רבי יוחנן פלן אפר
דאך גיזאנא קען זאל נים רופין איין נאך
דעם אנדערין פלן, צו דא ערשטע עליה אפלה
און צו די אנדערע עליה איין אנדער פלן ווארום
קען נעמען זאגן ווייל קען האט ויך דעקאנאס אז
דער ערשטער פלן איז פסול דריבער האט קען
גערופין דעם אנדערין פלן. נעמען קען דאך פאר
שטעקען דעם ערשטין פלן לוי אפר לוי לא יקרא משום

תמימינה: משום פגם שניהם. לא ידעי אינטי פגמא
 צבי מימיכו ויחמרו רחשן מינו לוי לפיכך חזר וקרא לוי
 ח"נ שני מינו לוי אלף ישראל, ולקמיה פריך גבי כהן נמי אחאי ליכא נמי פגם שניהם דלתי למימר שני לאו כהן
 הוא אלף לוי: באורו כהן. עמלו יהוור ויקרא במקום לוי:

פגם שניהם קען נאל גיט רופין איין לוי נאך רעם
 אנדערין לוי, צו די אנדערע עליה וועט קען
 רופין אלזוי און צו דיא דריטע עליה וועט קען
 רופין איין אנדער לוי, ווייל קען וועט פארשעקען
 ביידע? וואס. אנדערע קענשאין וועלן נאגין
 דער ערשטער לוי איז פסול דריקער האט קען
 געדיקען איין אנדער לוי. אנדערע קענשאין

וזהר קרח דף קעו ע"ב. פ"ס דלילות יוד הא ואו הא

רבי יהודה פתח (חיוב לד) שמעו חכמים מלי ויודעים האוינו לי. האי קרא אליהוא אמרו. ת"ח מה כתיב (ס"ב לב)
 ובשלת רעיו הרה אלו על אשר לא תלכו מעה וגו'. דהא אינון הוו אמרו מלין. ואיוב לא הוה אתניהם עליהו.
 מהכא חולופנא מאן דעאל לנחמא לאלב בעי ליסדר מלין בקדמיה. דהא תכרידו דלויב הוו אמרו מלי קאטו אבל לנחמא
 ליה לאו בנין דבעי מלין דלויב יודי עליהו (בארה קאט) וכדין יקבל עליה דינא ויודי למכא קדישא עליה מה כתיב
 (חיוב לב) ואליהוא הכה את חיוב בדברים וגו' דלודי לבתר לקב"ה וקבל עליה דינא דשמיא. ת"ח כתיב (ס"ב לב) לכן
 אשכ לבכ שמעו לי תלילה לאל מרשע ושדי מעול. לכן אשכ לבכ שמעו לי שלומין בכלא לנחמא מלין. תלילה לאל
 מרשע הדי' (תהלים ז) ואל וועט בכל יום, ושדי מעול דא סמך ליקבלא דא (וזה חוקמה) אל שדי. (חיוב ס"ב) כי
 פועל אדם ישלם לו. דהא כ"ל חיוב כהא עלמא ועבד עבדתי וחסוי קמי מאריה הוה עובדא תליא עליה לשלמא ליה
 דינא דה"כ די פועל אדם ישלם לו. הוה עובדא ישלם לו. ועס כל דא אס יסיס חלו לבו כיון דב"ל שוי לבידי ורעויה
 לנחמא קמי מאריה כדון אל אליה הרוחות רוחו ושמיא חלו יאסוף לנחמא דנריה דמיי ולא עבד לנפשיה לכר
 לנחמא דנריה אחרא:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מומר

הר"מ הלכות תפלה פ"ט.
 (א) מי שהתפלל ולא כוון את לבו ויתחזר ויתפלל
 בכונה ואם כוון את לבו בברכה ראשונה, שוב
 אינו צריך. מי שטעה באחת משלוש ברכות הראשונות
 חוזר לראש. ואם טעה באחת משלוש ברכות אחרונות
 יחזור לעבודה. ואם טעה באחת מן האמצעיות חוזר

מספר חסידים סימן פי פז פח.
 כללה של חכמה שחיקס מלך כשלוט שחיקומת חסידין כשאלו
 מדבר לוי מתחמק וכשאלו מדבר לוי מתחמק. עד
 שלא דכחה לוי שלש וצוה על דברי אלף כשלא דכדור מפי או
 דכדור מושל בי:
 ונתן לך רחמים ורחמן. המלכה על הכדורין מן השמים ורחמו
 עלי. אם אין אדם רחמן מה דינו לכן כדכחה שאלה
 מקדמה ויחשבה דלעזר הכדחה:

(א) מי שהתפלל ולא כוון את לבו יחזור ויתפלל בכונה אויב
 איינער האט געדאווינט שמונה עשרה אונ
 ניין הארין האט געטראכט פון אנדערע ואיין אונ
 זיינע אויערין האבן גאר גיט גיהערט וואס ניין
 כויל האט גערעט זאל ער דאווענען נאך אקאהל
 שמונה עשרה מיט פונה וואס פון אט לבו בפרה
 ראשונה שוב איז צוריק אויב ער האט גינאנט דא
 ערשטע פרקה פון שמונה עשרה מיט פונה. אונ
 די גאנצע שמונה עשרה האט ער געדאווינט אן
 פונה דארף ער גיט דאווענען נאך אקאהל שמונה
 עשרה מי שפחה באחת משלוש ברכות הראשונות חוזר לראש
 דר מענטש ווס הם געהאט אקעות אין איין פרקה
 פון דיא דרייא ערשטע פרקות זאל ער אנהייבן
 נאך אקאהל פון אנהייב שמונה עשרה וואס פנה
 באחת משלוש ברכות אחרונות יחזור לעבודה אונ אויב
 ער האט געהאט אקעות אין דיא ערשטע דרייא
 פרקות זאל ער אנהייבן נאך אקאהל פון רצה
 אם פנה באחת מן האמצעיות אונ אויב ער האט געד
 האט אקעות אין איין פרקה פון דיא מיטעלסטע

פרקה של חכמה שחיקה דער כלל פון חכמה איז
 שווייגן בלה ככלע שחיקומת חסידין אויב דאס
 ביידן איז ווערט אקאלער. איז דאס שווייגן ווערט
 צוויי קאלער פאנא מדבר אני מתחמק אז איך בייד
 קען ניין איך זאל האבן פרקה יאסאני כדבר איני
 מהרה אקער אז איך בייד גיט וועל איך געוויס גיט
 האבן פרקה דר זאל דברתי אני שלש וצוה על דברי
 איידער איך האב גערעט גינעלמא איך אויף מיינע
 בייד אכל כשנא דכדור מפי אקער אז דיא ווערטער
 זענען שוין ארויס גינאנטען פון מיין כויל אז דכדור
 כשיל בי דאקאלעס גינעלמאט שוין גערער ווארט
 אויף מיר. עס שמיים אין פסוק משה רבינו האט
 גינאנט צו די יידן ונהו לך רחמים ורחמיך נאט וועט
 דיר געבן רחמנות אונ ער וועט אויף דיר רחמנות
 האבן מידה על חסידות מן השמים ויחסי עליו דער
 קענטש וואס האט רחמנות אויף די באשעפענישע
 וואס הקדיה האט באשאפן וועט קען פון היקעל
 אויף אים אויף רחמנות האבן אס איז אדם רחמן דער
 מענטש וואס האט קיין רחמנות פה ביט לבין בפה

אמר סחכם מי שזוהר את שגלם יקלד את סחכס. סחכים קססס חכסס. סמחן מפסס ואל סחחכסס. סולנוס מסכיר סכורס וסול סגיס לסכוס. וכל סמחולנוס נוסל כניססס ולינו וסכס לסכירל פני סכיסס, כסו סררסו כולל מן סמכרלסוס. כסס יסכסס לרס ססולנוס ויסכס ספסלס יסכיסס כסלמס. סמחלן כינו לנין סכורס יסכן סכורס כינו לכין כני לרס:

חזור כמו שהיחיד חזור:

לחלחל ברכה שטעה בה ומשלים תפלתו על הסדר. וכן שלח צבור שטעה כשהוא מתפלל בקולרם על דרך זו הוא חזור: (ב) אבל אם טעה ש"צ כשהוא מתפלל בלחש אני ואמר שאינו חזור ומתפלל פעם שניה ספני טורח צבור אלא מוסר על התפלה שמתפלל בקולרם. והוא שלא טעה כג' ראשונות שאם טעה בהם לעולם חזור כמו שהיחיד חזור:

שאני ספודת חולשת בצער תברחת וואם איז דער אונקערשייד צווישען אים אונ אפיקוס. די קהמות ווייסן אויך נאר ווייזער צער אקער דעם צער פון די אנדערע קהמה ווייסן ווא גיט אונ אונגם גיט פאר איר אסר חכסס מי שווער אהתלשנא יקלד את חכרס דער חכסס וואנט דער קענקש וואס פארזייט ביא ויך אין הארצין אפינירשאפט אויף ויין חכר. אנדער ער פארזייט ביי ויין חכר אין הארצין אפינירשאפט ויין חכר ואל אים פייגס האבין, נועם ער נאכדעם חרטה האבין אחרית קססה חרטה דער סוף פון אקריג איז חרטה, ביידע האבין חרטה ספסל פסס ולא סחכסס ווארט אביסיל אונ קעטראכט ווער עס איז גירעכט וועססו דיר גיט קריגען אונ וועסט גיט האבין חרטה הלצנות סכיד סמרא חסא שניח לערר דער קענקש וואס לאכט פון ויך די וירישע סנהגיס ווארפט ער אראפ פון ויך די מורא פון הקב"ה, אונ ער נועם קענקש צו גזר וכל סמחולנוס טלל גיחנס דער וואס לאכט פון וירישע סנהגיס נועם ער פארזין אין גיחנס ותינו וסכס לחכיל פני סכיסס אונ ער נועם גיט וסכס ויין צו ויען די שכינה כסו שררש ריטות וסכסס לברכה מן סמכרלסוס ווי די רבין האבין דאס אפנילע ריכט פון פסוקים כסס יסכסס ארס ססולנוס מיט וואס זאל אקענקש געקען אקקחה פון ויין שווא יסכס סכיסס יסכסס בצעט ער זאל פארברעכערין וייע סעלול סמחולנוס כינו לנין סכיסס דער קענקש וואס פארקעקערט וייע סעלולס צווישען ויך אונ הקב"ה יסכס סכיסס כינו לנין כני ארס נועם הקב"ה פארקעקערין וואס מאכין שלום צווישען אים מיט אנדערע קענקשין:

אנדערע קענקשין מוהען:

ברכות חזר לחלחל ברכה שטעה בה זאל ער אנהייבין נאך אקאהל די ברכה וואס ער האט אין איהר געהאט אסעות, דהיינו ער האט געהאט אסעות אין די ברכה ברה עלינו, זאל ער אנהייבין נאך אקאהל ברה עלינו ומשלים תפלתו על חסר אונ ער דאווינט ווייטער די שמונה עשרה ביו בשלום וכן שלח צבור שטעה כשהוא מתפלל בקולרם אונ אויב דער חזן האט געהאט אסעות אין די הירבע שמונה עשרה על דרך זו הוא חזר זאל ער אויך אזוי סאדן וויא אלע מוהען ווען ווי האבין אסעות אין די שמיילע שמונה עשרה: (ב) אבל סעט שליח צבור כשהוא מתפלל בלחש אקער אז דער חזן האט געהאט אסעות ווען ער האט געדאווינט פאר דעם עמוד די שמיילע שמונה עשרה אני ואמר שאינו חזור ומתפלל פעם שניח אונט דער רסכסס איך זאל דער חזן זאל גיט דאווינען נאך אקאהל וואס ער האט שוין גע- דאווינט ספני סכיסס צבור ווייל עס איז שווער פאר דיא קענקשין צו ווארדן ביו דער חזן נועם אפ דאווינען צווייא מוהעל דיא שמיילע שמונה עשרה אלא סמך על תפלתו שמתפלל בקולרם נאר ער פארלאזט ויך אויף די הירבע שמונה עשרה וואס ער נועם כאלך דאווינען ווא שלא סעט בשליש ראשונות דאס איז נאר אז דער סעות איז גיט גינען אין דיא ערשטע דרייא ברכות, נאר אין אברכה פון דיא ווייטערדיגע ברכות שאם סעט בתם לעיל חזר כסו שהיחיד חזר אונ אויב דער חזן האט געהאט אסעות אין די שמיילע שמונה עשרה אין איינע פון די ערשטע דרייא ברכות זאל ער אנהייבין נאך אקאהל פון אנהייב שמונה עשרה אזוי וויא אלע

קרת יום ד תורה

אונקלוס

לחשוד סתת ד"א יהוה נפשי יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יחזיה חיה יחידה ו רמלי וו אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶר-כָּרַח אֶתָּה וְכָל-עַדְתְּךָ הֵיוּ רַפְנֵי יְהוָה אֶתָּה וְהֵם מִי וַאֲמִיר מֹשֶׁה לְקַרְח אֶת וְכָל בְּנֵי־שֹׁתֶה הוּד וּמִינֵי לְקִדְם יִי אֶת וַאֲיִנִּין וְאֵלֶּיךָ עֲשֵׂה כָל קִדְם עֲקִי:

פירוש לתורת אלהים

סדר אונ אהרן ואלט איהר ויין סארגין פאר נאמ: (חק לישראל ע"מ) ח"ד 29 10

בן סורר ומורה. משיבאי שתי שערות. והוא בן י"ג שנה ויום ח' דמקמי הכי אין השערות כי' חלל שומא: עד שיקיף וכן התחתון, מאי וכן דלמרי רבנן התחתון אמרו שיקיף השער סביבות הכרד: ולא העליון. וכן ממש: שנאמר בן ולא איש. משהקיף וכן התחתון איש הוא ואע"ג דמקטננהו הוא קרוי בן לא מלניו לחייט מקמי שיהא שתי שערות דקטן פסור שלא כלל מלות הלכך חזיבה בחר הכי הוא וס"ק קרח כי יהי' לחיט בן כן הסמוך לגבורתו של אלס בתחלת אישותו הייבנה

(6) ודלמא שנס שלטי גדלות

כלי אצטרי דלמא דמלכות דזיכרא א אל

לגוי ומפסד לים דסבי דרית
לגוי דמפסד נכור דכתיב
וזחוק ויהיה לגוי (מסא"כ)
בדלית דלית מכותק (מסא"כ)
ופסא"כ: (6) חלל סבל.
ירושלמי ז"ל: וכן הכ"ס
לא סמיקו במוכרו ופסא"כ
סור דסא"כ לית נכסא בן
סור ומורה עד סבל
כסר ופסא"כ יין ופסא"כ כס'
ממש: נכסו שנת מירובין
שלא

בן סורר ומורה. מאימתי נעשה בן סורר ומורה,
משיבאי שתי שערות, ועד שיקיף וכן. התחתון
ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקיה.
שנאמר כי יהיה לאיש בן, בן ולא בת, בן ולא
איש. קמן פסור שלא בא לכלל מצות: ב מאימתי
חייב משיבאל תרטימר בשר וישחה חצי לוג יין
האימלקי. רבי יוסי אומר מנה בשר ולוג יין. אבל
בחבורה מצוה. אבל בעבור החורש. אבל מעשר
שני בירושלים. אבל נבלות ושרפות שקצים
ורמשים (ירושלמי ז"ל [6] אבל סבל ומעשר ראשון

(6) ומשהקיף וכן
התחתון איש גמור הוא:
ב תרטימר. חצי מנה הוא
שהיה הכשר בשל ולא בשל
כדרך שהלשנים אוכלים:
מן היין האימלקי. שהוא
מסוכה וממשיך כתרניה והוא
דמיה ליה מויג ולא מויג:
רבי יוסי אומר וכו'. ואין
הלכה כרבי יוסי: אבל
בחבורה מצוה. כמסודה

של מלוא: אבל בעבור החורש. ואע"ג דלוג עליון לאותה סמורה חלל כפת וקטנית בלבד ואיזה חסיק כשר ויין חסול
וכמלוא קא עסיק לא ממשיך: אבל מעשר שני בירושלים. כיון דלכך מלואו הוא דכתיב כמעשר שני בנכר
ונלוא ויניין וזכר לא ממשיך: נבלות ושרפות שקצים ורמשים. דכתיב לינו שומע בקולו ולא זה שאפי'

פרק ח א בן סורר ומורה אין דיא תורה שמיית או
איינער האט אקניד וואס ער איז
אסורר ומורה ואל מען איהם פאר שמייען.
פרעגט דיא משנה באימתי נעשה בן סורר ומורה פון
וועלכער צייט ווערמ ער אסורר ומורה משביא שני
שערות או ער בריינגט צוויי האר וואס עס איז
אויף גינאקסין אונקסין אויף די ערוה, דאס איז
אז ער נערמט אלס דרייצעהן יאהר מיט אקסא, און
אסורר ומורה, הרגת מען איהם גיט, ועד שיקיף וכן
פון דרייצעהן יאהר מיט אקסא ביו דיא האר
וואקסט ארום וויא אקארד, אז ער איז אסורר
ומורה הרגת מען איהם, אבער אז דיא האר איז
שוין ארום גינאקסין ווי אקארד און ער איז אסורר
ומורה, הרגת מען איהם גיט הפתחו מען מיינט
אונקסין: ווי אויף גינאקסין האר וויא אקארד ואל
תעליו אונ מען מיינט גיט דיא אויבערשטע בארד
אויף דעם פנים אלס שדדו הכסם בלשון נקיף נאר
פאר וואס רופט מען דאס בארד, נוייל די חקמים
בערין מיט אשיינגעס לשון שטאמט ווארומ עס שמיט
אין דיא תורה כי יהיה לאיש בן אז אקענטש וועט
האבין אווהן, און ער וועט ויין אסורר ומורה ואל
מען איהם הרגן בן ולא בח נאר אווהן הרגת מען
אז ער איז אסורר ומורה, אבער אז אקאקסער איז
אסורר ומורה הרגת מען ויא גיט בן ולא איש אווהן
הרגת מען אז ער איז אסורר ומורה, אבער אז ער
ווערט גירופין איש, אקענטש, און ער איז אסורר

פירוש עברי מיימט

נאגין ער ויצט אין דיא פאר בארענגעס פון דעם
אויבערשטען נאט וכן ערין גלי שני יתליון ער
סינען נאט:

בכולו של המקום כ"ה אינו שומע: דבר שהוא מצוה. דרכן לחתוי תחומי אכלים דלי מרישא הוי אמינא חבורת מזה היינו כהנים שאוכלים קדשים או אכילת פסחים: ודבר שהוא עבירה. לחתוי תענית לצור שאסור מדברי סופרים: ג' גבב משל אביו ואכל ברשות אביו. אע"ג דשכית ליה לגבב משל אביו הואיל ואכל ברשות אביו מתפטר ומתכפת מאביו שמה יראנו ולא ממשיך: גבב משל אחרים. לא

שלא נשלח הרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפרד, אבל דבר שהוא מצוה. דבר שהוא עבירה. [ג] אבל כל מאכל ולא אכל בשל. ששה כל משקה ולא שותה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשל וישתה יין, שנאמר וזלל וסבא. ואף ע"פ [ג] שאין ראיה לדבר ובר לדבר, שנאמר אל תהי בסוכאי יין בווללי בשל למן: ג' גבב משל אביו ואכל ברשות אביו. משל אחרים ואכל ברשות אחרים. משל אחרים ואכל ברשות אביו אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיגבב משל אביו ויאכל ברשות אחרים. ר"י ברבי יהודה אומר עד שיגבב משל אביו ומשל אמו: ד' היה אביו רוצה ואמו אינו רוצה. אביו אינו רוצה ואמו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו [ד] שניהם רוצים. ר"י אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו

כתוב בקולותינו (ב) ש"מ קול א' לשניהם ומדקול כעין שיש מראה וקומה נמי כעין שיש (ג), ואין

אנבלה אָדער פון אַמֶּרפּה, אָדער פון אַנְדֶּרע מיאוסע זאכן וואס ריא תורה האט גיט גיהיסקען עסין ריא פלייש ואיף דא ווערטער, אכל פל ומעשר ראשון שלא נשלח הרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפרד פיו תיט וחי' אכל דבר שהוא מצוה או ער האט גינעסין אהאלב פונט פלייש און גיטרוקען אהאלב קווארט וויין איף אסענדה, וואס זיא ווערט געמאכט איף אמצוה פון ריא רבנן ודבר שהיה עבירה אָדער ער האט גינעסין אהאלב פונט פלייש און גיטרוקען אהאלב קווארט וויין ווען עס איז אַמֶּרפּה צו עסין, דהיינו אין אפגענית וואס די רבנן האבן געמאכט מען זאל דעם קאפ אפמיסן אכל כל מִשְׁכֵּל ולא אכל בשל אָדער ער האט גינעסין אכל ערלייא מאַקלס, נאר פלייש האט ער גיט גינעסין ששה כל מִשְׁכֵּל ולא ששה יין ער האט גיטרוקען אָדער ערלייא מִשְׁכֵּל, נאר וויין האט ער גיט גיטרוקען אינו נעשה בן סורר ומורה איז ער גיט גיטראין אָפּן סורר ומורה מען זאל איהם דארפן הרבנן ער שאכל בשל וישתה יין סידרן ער עקט פלייש און מרינקט וויין שניאט נוארם עס שטייט אין פסוק וזלל וסבא ער פרעקט און מרינקט ויף פל שניאט רביה לְדָבֵר אֶפְסָרוֹ עַם אִיז נישא אפגענייט צו ריא זאך, אז וולל וסבא מיינט מען ער פרעקט פלייש און מרינקט וויין, מאסער מיינט מען אָנְדֶּרע עסין און מרינקען גר לְדָבֵר אָדער קאנונג צו די זאך איז דא שניאט נוארם עס שטייט אין פסוק אל תהי בסוכאי יין דא וואָלסט גיט יין צווישען די מענטשן וואס וויפן וויין ביליג בשל לש און צווישען די מענטשן וואס פרעסין פלייש, ווען מיר דאך אז וולל וסבא מיינט מען פלייש און וויין: ג' גבב משל אביו ואכל ברשות אביו אז ער האט

הלכה כר' יהודה: גידם. ידו קטועה: בנינו זה. תשעת שמרין אותו: חרשים. אם חומר להם אינו מקבל מכם אינם שומעים אותו ודע"ם שרואים לח"כ שאינו מקיים מלתן מ"מ התורה אמרה איננו שומע בקולנו למשמע בשעת הקול קאמרי (ד) ללא שמוע ששמעוהו שאלר אינו מקבל מכם: ומהרין בו בפני ג'. ה"ק ומתחין בו כפטי שנים (ה) שלא ירגיל ואם לא שמוע מלך | אותו כד' של ג' כדתן כפ"ק דמכות בממלא דויסרו אותו האומר כן סורר ומורה מלקות הוא כתיב הכא כן

סורר ומורה וכתיב הכא ויהי אם כן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואל"ף דמכע ליה זה ולא שומין אם איתא דלהך מלחא למחור אחא ליה הוא שלקה בפניכם נכתוב כנונו הוא מאי כנונו זה שמועת מינה תהי (ו): ואח"כ הקיף וכן התחתון פטור. דכיון דלאו פטור השתא לאו כר קטל הוא: ואם משגבמר דינו ברח. הוי כנכרס קיטול ומייב אפי' לאחר כמה שנים: ה' נידון ע"ש סופו. סוף שמכלה ממון חזיו ומכסא מה שהורגל בו ואינו מואל ויושב כפרסת דרכים ומלסעס חת הכריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות

בדין פטור. ומהרין בו בפני ג'. ה"ק ומתחין בו כפטי שנים (ה) שלא ירגיל ואם לא שמוע מלך | אותו כד' של ג' כדתן כפ"ק דמכות בממלא דויסרו אותו האומר כן סורר ומורה מלקות הוא כתיב הכא ויהי אם כן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואל"ף דמכע ליה זה ולא שומין אם איתא דלהך מלחא למחור אחא ליה הוא שלקה בפניכם נכתוב כנונו הוא מאי כנונו זה שמועת מינה תהי (ו): ואח"כ הקיף וכן התחתון פטור. דכיון דלאו פטור השתא לאו כר קטל הוא: ואם משגבמר דינו ברח. הוי כנכרס קיטול ומייב אפי' לאחר כמה שנים: ה' נידון ע"ש סופו. סוף שמכלה ממון חזיו ומכסא מה שהורגל בו ואינו מואל ויושב כפרסת דרכים ומלסעס חת הכריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות

בדין פטור. ומהרין בו בפני ג'. ה"ק ומתחין בו כפטי שנים (ה) שלא ירגיל ואם לא שמוע מלך | אותו כד' של ג' כדתן כפ"ק דמכות בממלא דויסרו אותו האומר כן סורר ומורה מלקות הוא כתיב הכא ויהי אם כן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואל"ף דמכע ליה זה ולא שומין אם איתא דלהך מלחא למחור אחא ליה הוא שלקה בפניכם נכתוב כנונו הוא מאי כנונו זה שמועת מינה תהי (ו): ואח"כ הקיף וכן התחתון פטור. דכיון דלאו פטור השתא לאו כר קטל הוא: ואם משגבמר דינו ברח. הוי כנכרס קיטול ומייב אפי' לאחר כמה שנים: ה' נידון ע"ש סופו. סוף שמכלה ממון חזיו ומכסא מה שהורגל בו ואינו מואל ויושב כפרסת דרכים ומלסעס חת הכריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות

בדין פטור. ומהרין בו בפני ג'. ה"ק ומתחין בו כפטי שנים (ה) שלא ירגיל ואם לא שמוע מלך | אותו כד' של ג' כדתן כפ"ק דמכות בממלא דויסרו אותו האומר כן סורר ומורה מלקות הוא כתיב הכא ויהי אם כן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואל"ף דמכע ליה זה ולא שומין אם איתא דלהך מלחא למחור אחא ליה הוא שלקה בפניכם נכתוב כנונו הוא מאי כנונו זה שמועת מינה תהי (ו): ואח"כ הקיף וכן התחתון פטור. דכיון דלאו פטור השתא לאו כר קטל הוא: ואם משגבמר דינו ברח. הוי כנכרס קיטול ומייב אפי' לאחר כמה שנים: ה' נידון ע"ש סופו. סוף שמכלה ממון חזיו ומכסא מה שהורגל בו ואינו מואל ויושב כפרסת דרכים ומלסעס חת הכריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות

חייב: הנאה. להם. שאין מוסיפין לתועל: והנאה לעולם. שקטה כל הארץ: רע להם. שהיו מוסיפין זכויות: ורע לעולם. שהיו מניקים על דורן ומוכיחין את הדור: וכן ושינה לרשעים. כ"ז ששומים וישינים אין חוטאים ואין מריעים לזכויות: ולצדיקים רע להם. שאינם מוסיקים בתורה: ורע לעולם. שכשמן מתבטלים סורעניות כל לעולם: פיזור. שהן נפרדים זה מזה ואין יכולין להועץ ולמייט זה את זה: ו הבא במחחרת.

[פ] כהא כ"י. שיש להם פסול נמוק כחורב ובעלותו כ"י. כלומר וכל שהיו מקמים גם מסדרת מוסר ומעלות: (ו) דחוקה אין חסד מעמיד על מצינו ואמר חס יפמוד כ"י ופסוים: [ו] יש לו כ"י. כהי סוף משככניסם הוא סוף ויכרנו לעולם. ולצדיקים [ה] הנאה להם והנאה לעולם: ו הבא במחחרת נידון על שם סופו. היה בא במחחרת ושבר את החבית, אם [ו] יש לו דמים

וועם שוין ויין ארשע שמיחתן של רשעים ווארום די רשעים וואס שטארבן וינג הנאה להן דאס איז גוט פאר זייא. זיי האבן ווייניג עבירות והנאה לעולם אונעם איז גוט פאר דיא וועלט, דיא וועלט האט קיין שלעכץ פון זיי ויצדיקים אונעם איז צדיקים שטארבן וינג רע להן דאס איז שלעכט פאר זייא וזיי האבן ווייניג מצות, אז זייא וואלטין נאך גילעכט וואלטין זיי נאך מצות גיהאם ורע לעולם אונעם איז שלעכט פאר דיא וועלט, ויין זכות האט בשרעט אויף די וועלט אונעם, ער האט זייא געפירט אין גומען וועג ווייניג רשעים אז רשעים טרינקען ויין אונעם ויין ווערן אנשלאפן הנאה להם איז גוט פאר זיי, אז זיי וואלטן וינדיגען זיי גיט וינדיגען לעולם אונעם איז גוט פאר די וועלט, אז זיי וואלטן טוהען זייא קיין שלעכץ צו מענטשן ויצדיקים אבער אז צדיקים טרינקען ויין אונעם ווערן אנשלאפן רע להן איז שלעכט פאר זיי וינדיגען גיט רע לעולם אונעם איז שלעכט פאר די וועלט אז די צדיקים לערנען גיט קומט צרות אויף דיא וועלט פיור רשעים אז רשעים זענען פאר שפריים איינער פון אנדערן קענען זייא גיט האבן שלעכטע צרות אונעם קענען גיט העלפן איינער דעם אנדערן צו שלעכץ האבן הנאה להן איז דאס גוט פאר זיי, זיי וינדיגען גיט וינדיגען לעולם אונעם איז גוט פאר דיא וועלט, דיא וועלט האט קיין שלעכץ פון זיי ויצדיקים אבער אז צדיקים זענען פאר שפריים אונעם ווייט איינער פון אנדערן רע להן איז שלעכט פאר זיי, אז איינעם איז אפיק אין ארץ האט, ער גיט ווער עס זאל אים לערנען דעם פשט ורע לעולם אונעם איז שלעכט פאר דיא וועלט, ווייל זיי האלטן גיט אפער צו וואסען ווי אזוי זיי זאלן פירען דיא וועלט פוט לרשעים אז רשעים זענען צו וואסען האלטן זיי שלעכטע צרות אונעם איינער דעם אנדערן שלעכץ צו טאהן רע להן איז שלעכט פאר זיי, זיי וינדיגען

אם אין לו רמים פטור, ושאר כל אדם הבא במהתרת
שלא הרגו בעל הבית אין לו רמים אם שבר את החבית
פטור מלשלם שכין שהוא מתחייב בנפשו פטור מן
התשלומין (ה) שאין אדם מת ומשלם: ו' ואלו הן

נפשו, כ"ד, רש"י: (ח) ואם יסלול פסוק מן התשלומין דקי"ל
חייבי מיתות שוגגין כגון שלא ספרו כסף אין משלמין, משום
שסם סמימם אפ"ם שאין נסכין, רש"י ופשוט:
[ז] בנפשו, דומיל דמחמין לנפול דיתן רשות להורג הכל
במהתרת שהוא כדי להליל שידוע שלהרגו כל: (ט) ונדעם
מקרא ומסוכס, רש"י ופשוט:
(י) דלא יתן לנפול בנפשו לנל

חייב אם אין לו רמים פטור: ו' ואלו הן שמצילין
אותם [ז] בנפשו הרודף אחר חברו להרגו ואחר
הזכר ואחר הנערה המאורסה, אבל הרודף אחר
בהמה והמחלל את השבת והעובר ע"ז אין מצילין
אותם בנפשם:

מחלל את השבת והעובר ע"ז אין מצילין
אותם בנפשם: (ט) ונדעם
מקרא ומסוכס, רש"י ופשוט:
(י) דלא יתן לנפול בנפשו לנל
מחלל את השבת והעובר ע"ז אין מצילין
אותם בנפשם: (ט) ונדעם
מקרא ומסוכס, רש"י ופשוט:
(י) דלא יתן לנפול בנפשו לנל

נערה המאורסה כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו
נפש כן הדבר הזה מקיף רוחל לנערה מאורסה מה
נערה מאורסה יתן להלילה בנפשו אף רוחל יתן להלילו
הנערה המאורסה ולכן מושע לה הא' אם יש מושע לה חייב
נפאק: ק' דלמך קרא ולנערה לא תעשה דבר נער כתיב חסר ה"א זה זכר (ט) וה"ל לכל חייבי כריתות ומיתות כ"ד
שנעריית (י) שמלילין אותן בנפשו דכתיב חסר חלו חייבי כריתות מות חלו חייבי מיתות כ"ד (יח): אבל
הרודף אחר בהמה, אפ"ס שדומה לעריות: והמחלל את השבת והעובר ע"ז, אפ"ס ששניהם כופרין בעיקר:
אין מצילין אותם בנפשם, וכ"ס שאר חייבי כריתות ומיתות כ"ד שאין של עריות שאין מלילין בנפשם ולכן מותר
להרגו כלל עד שיעברו עברה נעדים ויהיו חייבים מיתה ככ"ד:

נערה המאורסה כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו
נפש כן הדבר הזה מקיף רוחל לנערה מאורסה מה
נערה מאורסה יתן להלילה בנפשו אף רוחל יתן להלילו
הנערה המאורסה ולכן מושע לה הא' אם יש מושע לה חייב
נפאק: ק' דלמך קרא ולנערה לא תעשה דבר נער כתיב חסר ה"א זה זכר (ט) וה"ל לכל חייבי כריתות ומיתות כ"ד
שנעריית (י) שמלילין אותן בנפשו דכתיב חסר חלו חייבי כריתות מות חלו חייבי מיתות כ"ד (יח): אבל
הרודף אחר בהמה, אפ"ס שדומה לעריות: והמחלל את השבת והעובר ע"ז, אפ"ס ששניהם כופרין בעיקר:
אין מצילין אותם בנפשם, וכ"ס שאר חייבי כריתות ומיתות כ"ד שאין של עריות שאין מלילין בנפשם ולכן מותר
להרגו כלל עד שיעברו עברה נעדים ויהיו חייבים מיתה ככ"ד:

בצאהלן אם אין לו רמים איב דער נגב האם קיין
בלום, קמן מען איהם הרגין, נקער נגב מיט דעם
בעל הבית נעמן פרעסדען פאר דארף ער גיט
בצאהלן אויב ער האט גיטאן אשארין: ו' ואלו
הן שמצילין איתן בנפשו די קענענשין מען קען הרגין
אונ קען לאומט ויזא גיט טאקן אעבירה הידף אחר
חברו להרגו אז ראובן יאגט נאך שמעון ער וויל אים
הרגין, מען קען הרגין ראובן מציל צו גיט שמעון
ער נאל גיט גיהרנת ויערין אחר חורב איב ראובן
יאגט נאך שמעון ער נאל מיט איהם קונה ויין,
מען קען הרגין ראובן מציל צו ויין שמעון פון די

עבירה ואחר הנערה המאורסה אויב ראובן יאגט נאך
אמיירל וואס איינער האט איהר שוין קאדש
גיווען, אונ ער וויל מיט איהר קונה ויין, קעג מען
הרגין ראובן, ער נאל גיט טאקן די עבירה מיט
די נערה אפל הידף אחר נהגה אפער אז ראובן יאגט
נאך אפיהק ער נאל מיט איהר קונה ויין והמחלל
את חשבת אדער ער מוהק אמלכה שבת והעובר
בזבחים אדער ער ריב עבדות פובכים אין מצילין איתן
בנפשו ויין הרגת מען גיט וועגן ויין נאלין גיט טאן
דיא עבירה:

גמרא סנהדרין דף ע"א
הלכה ס' כלה כלי החיטוי דלגל ומלכות לכדיהם בהם
תרומה בשר, א"ר וירא תרומה זה איני יודע
מהו אלא מתוך שבפל רבי יוסי ביין
נמצא כופל אף בבשר ונמצא תרומה חצי מנה.
א"ר חנן בר מולדא אמר רב הונא אינו חייב עד

מתוך שבפל רבי יוסי ביין, דקאמר ת"ק חזי לוג
והוא אחר לוג: כופל נמי בבשר, והוא
מנה דקאמר ב' תרומה: ויין בכול, אבל ביוקר לא
שכיחי ליה מנות לננוב כולי האי ולא ממשיך:
שיקח בשר בכול ויאכל ויין בכול וישתה דכתי' וולל

התרומה בשר אפן סורר ומורה ונערט אנדערש
גיט געקניגט סיידין נאר אז ער האט
גינעסין אפדרימיר פלייש אפדרימיר ויין
אין וידע מה רבי וירא נאגט איך ווייס גיט וויפיל
אין אפדרימיר אלא מהיך שבפל רבי יוסי בון נאר ווייז
רבי יוסי נאגט ביי וויין צוויי קאהל אזוי וויא
דער ערשטער פנא נאגט, דער ערשטער פנא
נאגט אז דער קינד מרינקט אהאלב קווארט ויין
בייסקט ער אפן סורר ומורה, אונ רבי יוסי נאגט
ער איז אנדערש גיט אפן סורר ומורה סיידין ער
האט אויסגעקוקט אגאנצע קווארט ויין נפאד
בשל אף קינד נעוויס בייא פלייש נאגט אויך רבי
יוסי צוויי קאהל אזוי פיל ווי דער ערשטער פנא

נאגט, דער ערשטער פנא נאגט אז דאס קינד
האט אויפגינקעסין אפדרימיר פלייש אין ער אפן
סורר ומורה, אונ רבי יוסי האלט אז דאס קינד
איז אנדערש גיט אפן סורר ומורה סיידין ער האט
אויפגינקעסין אפונט פלייש נפאד תרומה חצי מנה
ווייסקט מיר אז תרומה איז אהאלב פונט אפדרימיר
היין בר מילדא אפדרימיר רב הונא אית חייב עד שיקח בשר בכול
ויאכל ויין בכול וישתה רבי חנן בר מולדא נאגט פון רב
הונא'ס וועגן דער בן סורר ומורה איז אנדערש גיט
חייב ופערשלידניגט קען נאל איהם הרגין סיידין
ער האט געקויפט פלייש פאר נואלינל פאר ווייניג
געלט, אונ ער האט געקויפט ויין אויך פאר
נואלינל ופרווייניג געלט, מען מיינט ער האט געד
געקויפט

די מונג ווא מונג. כענין זי
מסכת (בבבא דף נא)
מסכת דברים נאמא כיום
של כיום וחד עניינו מי
ומקטין כל אפריין סכל מדי
כיום של כיום סכל מדי
פלו. וואסער ר"ס דמי סול
מונג ווא מונג:

ומוכא. ואמר רב חנן בר מולא אמר רב הונא
אינו חייב עד שיאכל בשר חי וישהה יין חי. איני
והא רבה ורב יוסף דאמרי תריויהו אבל בשר חי
ושהה יין חי אינו נעשה בן סורר ומורה. אמר
רבינא יין חי מויד ולא מויד בשר חי בשיל ולא
בשיל כבשר כיבא דאכלי גנבי. רבה ורב יוסף
דאמרי תריויהו אבל בשר מליח ושהה יין מויד
אין נעשה בן סורר ומורה. חנן ההם ערב ש' באב לא יאכל אדם שני תבשילין
ולא יאכל בשר. ולא ישתה יין והנא אבל אוכל הוא בשר מליח ושהה
יין מנתו. בשר מליח עד כמה א"ר חנינא בר כהנא כ"ז שהוא בשלמים.
ויין מנתו עד כמה כ"ז שהוא תוסס. ותניא יין תוסס אין בו משום גילוי

לא ממתיק. אמר רבינא יין חי. דקאמר רב הונא מויד מויד מויד לאסוקי היכא נדחן בו מים הרבה וזכרם
סרוב בני אדם שותין כן: בשר כיבא דאכלי גנבי. כוויה נחמלם וכחושה בערובין ויכול ונכחם
לאסוקי כבבא דלח: בשר מליח ויין מנתו. לא הסיגי ולא ממתיק. כל זמן שהוא בשלמים. שלא פטר עליו
ומן אכילת שלמים ב' ימים ולילה א' ועדיין בלהותו הוא לא חקרי מליח ומשמה את הלכ דכתיב וזכחת שלמים
ואכלת שם ושמחת הלא כר שמחה הוא אבל כמר הכי הוי מליח ונחלק עטמו כמלה: כל זמן שהוא תוסס.

בן סורר ומורה אויב דער קינד האט גיגעסין רויזע
פלייש וואס איז גילענין אייגנפערעסט אין וואלץ.
אדער ער האט גיטרוגקען טיין פון דיא טיין וואס
געגען אין דיא גרוב נקעלטער וואס קען קערעם
דאקטין דיא קרויזין. ווערם ער גיט אפן סורר
ומורה פון העם מיר האבין גילערניגט אין אכטנה
ערב השעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין ערב השעה
באב נאך האלפין טאג און צו די קענדע האפסקטן
זאל קען גיט עסין צוויי אערהיי אקאמקעסען
זאל יאכל בשר ולא ישתה יין און ער זאל גיט עסין
פלייש און זאל גיט קרינקען טיין וואס זאל אוכל הא
בשר מליח ושהה יין מנתו און מיר האבין גילערניגט
אדער רויזע פלייש איין גיפערעסט אין וואלץ קעג
ער עסין ערב השעה באב און פרישע טיין פון
קעלטער קעג ער מרינקען ערב השעה באב בשר
מליח ער פטר ביו נוי לאנג זאל די פלייש ליגען אין
וואלץ וואס עס זאל הייסן געוואלצענע פלייש אפ
רבי חנינא בר פהאן כל זמן שהוא בשלמים רבי חנינא בר
פהאן זאגט אזוי וואס מיר קען מעג עסין שלמים
הייסט דאס גיט געוואלצענע פלייש וואס מיינט
קעג אויב קען האט איין געוואלצין פלייש קטשל
וונקאט ביו דינקטאט פאר טאג הייסט דאס נאך
גיט געוואלצענע פלייש. ווארום ביא שלמים איז
אויך אזוי דער דין אויב קען האט גישאקטין
שלמים וונקאט קעג קען עסין דיא פלייש ביו
דינקטאט פאר טאג. אדער נוי די צייט פון שלמים
איז אריבער. עס איז אויפגעגאנגען דער קארנקעג
שקטערין פון דינקטאט. ווערם דאס טיין געווארן
גיוואלצענע פלייש (יין מנתו ער בבא ויא לאנג זאל
ניי דער טיין פון דעם קעלטער און עס זאל נאך
אלץ גיט גיבענדיג ווערין פאר טיין כל זמן שהוא תוסס
אי לאנג וויא ער האט נאך אין יוד אשארקטייט
ער זייערם וואס יין תוסס אין בו משום גילוי און מיר

קיפא וואלועלע פלייש און וואלועלע ויין וזכתי
ווארום עס שפיטט אין פסוק ואל יטבא ואל ידער
שימש וואלועל. ער האט געמרוגקען וואלועלע
טיין וואס רבי חנן בר מולא אפטר רב הונא נאך אדון
האט רבי חנן בר מולא גיזאגט פון רב הונא
ווענין איז חייב עד שיאכל בשר חי וישהה יין חי דער קין
סורר ומורה איז אנדערש גיט חייב (פערשולדיגט)
קען זאל איהם הרגון סידרין ער האט גיגעסין רויזע
פלייש און ער האט געמרוגקען רויזע טיין גיט גע-
מישט כיום וואסער ופאצייטניגע ויין וועגען גינען
שטארקע אויף איין קוואטירל ויין האט קען גע-
דארפט ארויף גיסען דריי קוואטירליך וואסער.
פערענט דיא נקרא איז עס איז דאך גיט אזוי ווא
בבא יבד יוסף דאמרי תריויהו ווארום רבה און רב יוסף
האבין ביידע גיזאגט אזכ בשר חי ושהה יין חי איז
גיגעסין בן סורר ומורה אויב דער קינד האט גיגעסין
רויזע פלייש און ער האט געמרוגקען רויזע ויין
ווערם ער גיט אפן סורר ומורה אפטר רבינא האט
רבינא גענעקסערט יין חי מויד ולא מויד בשר חי בשיל
זאל בשיל כבשר כיבא דאכלי גנבי רויזע מיינט קען
עס איז אין די וויין אריין גיזאגט אביסעל וואסער
נאר גיט פיל. רויזע פלייש מיינט קען דיא פלייש
איז גינען געקאכט און גיט געקאכט, אביסעל צו
גיזאגטין אויף קיילין און עס איז האלף רויזע ווא
די גנבים עסין אויב דער קינד האט געמרוגקען
אנעלבע ויין און האט גיגעסין אנעלבע פלייש
ווערם ער אפן סורר ומורה, אדער אז ער האט
גיגעסין פלייש נאר רויזע אדער נאר פערטיג
גיזאגט, און ער האט גיטרוגקען ויין וואס איז
ווייניג און נאר קיין וואסער גינען אדער עס איז
גינען אינדעם ויין אריין געמישט וואסער אזוי פיל
ווי אלע קעגשין מרינקען אים, ווערם ער גיט אפן
סורר ומורה בבא יבד יוסף דאמרי תריויהו רבה און רב
יוסף ואגין ביידע זאל בשר מליח ושהה יין מנתו אין נעשה

וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש.
רבא רמי כהני ישמח וקרינן ישמח, זכה משמחו
לא זכה משכמו, והיינו דאמר רבא חמרא וריחני
פקחין :

חכמת לבו : וקרינן ישמח. לשון שמה: זכה. כלומר
אם זכה וידע להזהר בעצמו מלכות יוחר מדלי משמחו
שמפקח את הלב: פקחין. עשאוני עקח :

ושמח זכה משכמו אויב, ער איז וזכה צו קרינקען
וויין מיט אקאס, נועם דאס וויין פרייליך מאכין
וין הארץ לא זכה בשכמי אפער אז ער איז גיט
וזכה אונז ער קרינקען וויין ביז צו שפור ווערין
נועם דאס וויין איהם פארוויקסען ווייט דאמר רבא
תמרא וריחני פתחין דאס איז וואס רבא האט גיאנאט
מין וויין קרינקען און די גושע ריחות וואס איך
האב גישמעקט ווייט האבין מיר קלוג געמאכט :

פסוק תירש וויין און מען ליענקט תירוש זכה
נעשה ראש דער מענקש וואס איז וזכה צו עשירות
און איז פרום און קרינקען וויין מיט אקאס, נועם
ער ווערין אנרויסער מאן, ווארום וויין מאכט
קלוג דעם מענקש לא זכה נעשה רש אפער אז ער
איז גיט וזכה און קרינקען וויין אן אקאס און
נוערט שפור נועם, ער ארעם ווערין רבא רמי קהני
ישמח וריחני, שפח רבא האט גיפערענט עם שמיים
אין פסוק ויין : ישמח לבב אנוש און מיר ליענקען

זוהר (קרח דף קעה ע"א) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

ת"ח (קהלת ט) כל אשר תמלא ירך לעשות בכחך עשה. דא הוא דבני בר נש לאכללא שמהלל בימינא וכל מה דהוא
עביר מבני ל' דלא יהו אלף כליל בימינא. כל אשר תמלא ירך. דא שמהלל. לעשות בכחך. דא הוא ימינא.
כד"א (שמות טו) ימין יי' נאלצי בכח. וכיון דבר נש יודער דכל עובדיו יהו לטערא דימינא וכליל שמהלל בימינא
כד"א קב"ה שארי בגוויה כהני עמלא ויכניש ליה לנביא להבוא עמלא דלתי ולא יימח בר נש כשתחל דלתינא להבוא
עמלא כדון חכמה מן מלכא רחמי ואיחוב קמיה אלף כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בחר דיסתלק בר נש כהני
עמלא אלף אי בער בר נש דמלכא קדישא יגהיר ליה להבוא עמלא ויתן ליה חולקא לעמלא דלתי ישתדל כהני עמלא
לאכללא עובדיו בימינא. וכל עובדיו יהו לשמח דקב"ה דהא לבתר כד יתכניש מהאי עמלא לאתדנא כדניא תקיפא
כדניא דגיהנם לית תמן בעטא וחכמה וסכלתנו לאשתובא מן דינא. ד"א כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה כשאל.
בניהם לית ביה מדורין על מדורין. מדורא תתאה שאל. מדורא תתאה מניה אכדון ודא סמיך לדא. מלן דנחית
לשאל ודיונו ליה ומתמן יספח ועולה. ה"א"ד (שמות א ב) מוריד שאל ויעל. ומלן דנחית לאכדון וו לא סליק לעלמין.
מלן דלית ביה עובדי עבא אז דלויא (ס"א"ד עטא איהו) מארי דחושבנא הא אוקמא דככל לילא וליילא עד לא
ישכב ועד לא גליס כפי ב"נ למעבד, חושבנא מעובדיו דעבד כל ההוא יומא ויתוב מנייהו ויכשי עלייהו רחמי. מ"ע
כהניא שעתא בנין דההיא שעתא אילנא דמותא שארי בעמלא וכל בני עמלא טעמין טעמא דמותא וכשי כהניא שעתא
למעבד חושבנא מעובדיו ויודי עלייהו בנין דלויא שעתא דמותא ואלין אקרין מארי דחושבנא. וכן מלן דלשטדל דעת
וכהנא למנדע למחריה כד עוברין ליה לאסתכלא ולאסתכלא כליגון חייבין דלחשדונו בניהם וכדנרגא דשאל וכללו
צווחין מאינין דרגין הוא לא ישחרר תמן ולא ישכח בינייהו. וע"ד אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה כשאל ולא ישכח
אלא נשאל לעילא כחכר דכמה טורין ובגוינין וכמה כסופין שארן ביה וקב"ה חמי (כ"ה) (ס"א) ותליב ליה) לאשתעשע
עם שר דלויקיא די כנן עדן. זכאה חולקתן דלויקיא כהני עמלא ובעמלא דלתי. עלייהו כתיב (תהלים קמ) אך
דקיקס יורו לשמך וסבו ישראל את פיך :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

רמב"ם הלכות תפלה פ"י.
(א) ש"צ ששעה ונבחר ולא ידע מתיבן יתחיל ושהה
שעה יעבור אחר התחין, ואם שעה בברכת
האפיקורסין אין מכתבין לו אלא כיר יעמוד אחר

מספר חסידים סימן פ"א.
פרישות מן העולם פניא ללך ומנוחה לגוף ואכזב עולם סדקת
ללך ויניעת הנפח אם ישמך בני היום כבש בשון כך
דגל. כל מה לכוט אחר סדקת וסחר הדוכים כי אלף

(א) שלוח צביר ששעה ונבחר ולא ידע מתיבן יתחיל ושהה
שעה אויב דער חון איז אין מיטען דיא
הויכע שמונה עשרה דער שראקין גיווארין און
האט געהאט אפערות און ער ווייס גיט ווא ער
זאל אנהויבן און ער איז געשלאסען אלענע
צייט און געקלערט ווא ער זאל אנהויבן און
קען זיך גיט געמאנען געמור אחר פתחין זאל איין
אנדרער מענקש זיך שטערלין אויף זיין ארם ביא
דעם גמור ווא סתה בברכת האפיקורסין אין מפתחין לו
און אויב דער חון האט געהאט אפערות אין דיא
ברכה ולמשלישנים זאל מען גאר גיט ווארמין זאל
כיר געמור אחר פתחין גאר פאלד זאל איין אנדרער

פרישות מן העולם פניא ללך ומנוחה לגוף ואכזב עולם סדקת
ללך ויניעת הנפח אם ישמך בני היום כבש בשון כך
דגל. כל מה לכוט אחר סדקת וסחר הדוכים כי אלף
פרישות מן העולם פניא ללך ומנוחה לגוף ואכזב עולם סדקת
ללך ויניעת הנפח אם ישמך בני היום כבש בשון כך
דגל. כל מה לכוט אחר סדקת וסחר הדוכים כי אלף
פרישות מן העולם פניא ללך ומנוחה לגוף ואכזב עולם סדקת
ללך ויניעת הנפח אם ישמך בני היום כבש בשון כך
דגל. כל מה לכוט אחר סדקת וסחר הדוכים כי אלף

מסירים לב הלם מן הכורס. שוב פתחים כי חשוכים וקובלם וסביבו ממלכים כבוד יכולים על נשמותיו טרם יגדל פניו עלינו כי הוא ה' שופטנו אשר פניו פקוחות על כל דרכי כל חסד לחם ללש כדרכיו וכסיו ממלכו, וזין ללדס מלך כסיו: בעשה כלום להם כסיו חסד מעשיו כסיונות על בית הכנסת ללחם לם נקדשו לו נחלקנו חסיו מליות ויסם מליות ככלכלן וסיו מורש נפלס מליות: יראו ה' יכדו כליות מלן כנון ססיו לו לכדו כל וסם יקום מפלסיו יכדסו, ונלחר קומו ימזכר ויסם סיו נדעמו ילדו כקם נלכדו:

חתתיו שם אפיקורסת נזרקה בו, והוא שלא התחיל בה אבל אם התחיל בה, מכתתיו לו שעה, ולא יתא השני מרבן באותה שעה: (ב) ומחזיק הוא מתחיל מתחלת ברכה שטעה בה ראשון, אם טעה באחת מן האמצעות אבל אם טעה באחת מן השלש ראשונות מתחיל השני מן הראש, ואם טעה באחת מן האחרונות יתחיל השני מן העבודה:

ללכה שם יך לו ט' לט

ואלכסו נארגין וועגין דעם אל תהי לחסם אתר הדברים ואחר הדשים דוא נאקסם גיט ויין נייגריג אלץ צו וויסען, אונ נאקסם גיט וועלין וויסען אלע גיים כי אלץ מסרים לב האדם מן המורה ווארום דיא נאכין פארענקשן דעם הארץ פון מענקש אונ דורך דעם קען ער גיט לערנען תורה שובו פהאם איהר נארען קערט אייה צוריק צו הקב"ה כי ההשגה קיבולת ווארום תשובה ווערט אנגענומען בייה הקב"ה והיכו מפליכס בעד תיבולת על גמשתיו אונ פאר-קעקערט אייערע מעשים אין די צייט וואס מען קען וייה נאה פארקעקערין פירם יבא חריו עליט איידער דער משפט נועם אויף אונז קומען כי ה' הוא שופטנו ווארום הקב"ה אליין וועט אונז משפטיין אשר עינו פקוחות על כל דרכי בני אדם ללח לאש כדרכיו וכסיו מפליו וואס זיינע אויגין זענען אלץ צו קוקען אויף אלע וועגין פון דיא מענקשין ער זאל געבין צו יעדער מענקש וייה זיינע וועגין זענען אונ וייה די פרוכט פון זיינע מעשים זענען ויבן לאדס שלא גפני אונ מען דארף טאהן אטובה צו אפענקש אפילו דער מענקש וויים גיט פון די טובה מעשה באיש אחד שיהיה חסיד מעין כסליות של בית הכנסת לראות אם נקדשו אי נחלקנו חסיו מליות ויהי מציין כחלקתו עם איז אמתהר גיווען אפענקש וואס, ער איז אלע טאג גענאנגען אין שוהר אונ האט געוועהן אלע מליות פון פרעמער מענקשין אונ האט גיטעהן וועלכער מליות איז צוריסען האט, ער איהם צור גענייט דארף די ציצית נענען פסיל וינארין האט ער אין וייה געמאכט גיט ציצית ויהי מדע געל מליות אונ אויב ער האט דעם מליות גיט געקענט פארקומען האט ער גינאנט דעם בעל הבית פון מליות ער זאל אלץ דעם מליות פארקומען יבא ה'

וכבר באיך ענין ער זאל געבין פבד דיא מענקשין קענען וייה געבין פבד כנון שהיה לו לכבד אב ואם יקום מפניהם ויכבדו אויב ער דארף געבין פבד ויין פאטער אונ כונסער זאל ער אויפשטיין פאר וייה אונ זאל וייה געבין פבד ולאחר קטו יתורושב אונ נאה דעם אויפשטיין זאל ער ויך צוריק זעצין ואפילו היה בדעתו ללכת אפילו ער וויל ערנען גיין, פון דעקסטוועגין זאל ער פריער זינען אפיקסל נאכדעם וועט ער גיין שטאנדיג לו ווארום אז ער וועט פאלר אנוועג גיין אז לא ידעא שם לפבדס וועט מען דאך גיט זעהן אז ער איז אויפגעשטאנען פון זייער פבד וועגין, נאר מען וועט זאגין ער האט ויך אויף גישקעלט ווייל ער דארף ערנען גיין:

ויה שפעלין אויף ויין ארט ביי קעם עמוד, ווייל מיר האבין מורא שם אפיקורסת נזרקה בו סאקער איז ער איין אפיקורוס דריבער וויל ער גיט זאגין די ברכה ולכלשונים הוא שם התחיל בה דאס איז נאר אז ער האט נאה גאר גיט אנהייבין צו זאגין דיא ברכה ולכלשונים, האבין מיר מורא סאקער איז ער אפיקורוס אבל אם התחיל בה אקער אז ער האט שוין אנהייבין זאגין דיא ברכה ולכלשונים אונ דער קעות איז גיווארין אין מיטען די ברכה מסתתין לו שנה ווארט מען איהם אויף אשעה אויב ער הייבט גיט אן ווייטער זאגין גיט צום עמוד איין אנדערער ולא הוא השני פון בארית שעה דאסאלס זאל דער אנדערער ויך גיט לאוין פעמין, נאר וועלכער מען וועט הייסין גיין צום עמוד זאל ער באלד גיין: (ג) מחזיק הוא מתחיל פון וואנען זאל דער אנדערער אנהייבען מתחלת ברכה שטעה בה הראשון פון אנהייב ברכה וואס דער ערשטער האט אין איהר געהאט אשעות אם טעה דעתו מן האמצעות אויב דער ערשטער האט ויך מנה גיווען אין איינע פון די מיטעלסטע ברכות אבל אם טעה באחת מן השלש ראשונות אקער אז דער ערשטער חזן האט געהאט אשעות אין אפרכה פון דיא ערשטע דריי ברכות מתחיל השני מן הראשונה זאל דער אנדערער חזן אנהייבין פון דיא ערשטע ברכה, פון אנהייב שמונה עשרה ואם טעה באחת מן האחרונות אונ אויב דער ערשטער חזן האט געהאט אשעות אין אפרכה פון די לעצטע דריי ברכות יתחיל השני מן העבודה זאל דער אנדער-כער חזן אנהייבין פון רצה אונ זאל באווען ביו סוף שמונה עשרה:

לחשיק מלת דא יהודה נפש י יה יהו יהודה. רח יוד האואו דא. נשפת יהודה חיה יחידה דמילוי. דה אל שם בין שבטיה בנקוד הולס :

כב ויפלו ער פניהם ויאמרו אל אלהי
הרוחות לכל בשר האיש אחד
יהמא ועל פל העדה תקצף : ס
כג וידבר יהוה אל משה לאמר :
כד דבר אר העדה לאמר העלו
מסביב למשכן קרח דתן ואבירם :
כה ויקם משה וילך אל דתן ואבירם
וילכו אחרי וקני ישראל :
כו וידבר אר העדה לאמר סורו

כב ונפלו על אפיהון
ואמרו אל אלהא דחיא
לכל בשרא גברא חד
ייחוב ועל כל פנשתא
יהא רונא : כב ומליל
יי עם משה למימר :
כד מליל עם פנשתא
למימר אסתלקו מסחור
סחור למשכנא דקרח
דתן ואבירם : כה וקם
משה ואזל לת דתן
ואבירם ואזלו בתרדו
סבי ישראל : כו ומליל
עם פנשתא למימר
ויקם משה וילך אל . סנהדרין קי
סורו לא מפל . שבטות לז :

רשבים

(כב) אלהי הרוחות . אתה מכיר רוחות ולבות שאר העם שלא פשעו : (כה) וילך אל דתן ואבירם . אזלי יחורו בתשובה :

שפתי חכמים

רש"י

ס לא אלסי השמות כמזון מסדומים שמח טנין זס לנאן ומס
ספס לסל"ט חקד יחטא כנא חמריי לכל שיכורא חסס סיודס
מחשבות וחולל לדעת מי חסוסא וכו' : ג מפני שכלי כוונתו
על מי שיחטא לכבא דק פל זס סמחולוק שכתב היה קרח חוסס
אכל מלח תקליף הוא כפשעו סכרי עדיין לא קלף רק לכל לנאן:
ס וסעלו כמא יטמי טה . ולמ"ד למשכן כוסף ולכן כמס מסכיוס
כעקס סכדי כדי שיכסוך נלמס העשכן עפסי סכדיי אינו נסמך:

(מדרש רבה) כסכור שיסחו לו פנים ולא עשו :

ליקוטים על התורה

(כו) סורו נא מפל אלהי האנשים הרשעים האלה . דאס ווארם
נא איז דער פייטש בעפין . נאם האם גינאנס צוא
משה נאם צו דיא וידן איך בעס אייך פון איינער סוכה וועגן
איור ואלס אייך אפרוקען אונ אביסיל דערנוישערין פון דיא
שטובין פון די פענקשין . אייר ואלס גיט פיינען און קרח גיט
זינע פענקשין ונען גינעכס נאר אייר ואלס וויסען זיי ונען
רשעים און זיי וועלן פאלד פארלענד ווערן . ואלס אייר ונען
אייר ואלס גיט פארלענד ווערן גיט זינא צוא ונאמן .
ווארם אז עס ווערם גינעכין רשות צום משחית ער נאל פאר
לענדן . פארלענדס אלע פענקשין ונעסען ער פרעפס צדיקים
און רשעים :

אמר סורו נא מפל אלהי האנשים הרשעים האלה . דאס ווארם
נא איז דער פייטש בעפין . נאם האם גינאנס צוא
משה נאם צו דיא וידן איך בעס אייך פון איינער סוכה וועגן
איור ואלס אייך אפרוקען אונ אביסיל דערנוישערין פון דיא
שטובין פון די פענקשין . אייר ואלס גיט פיינען און קרח גיט
זינע פענקשין ונען גינעכס נאר אייר ואלס וויסען זיי ונען
רשעים און זיי וועלן פאלד פארלענד ווערן . ואלס אייר ונען
אייר ואלס גיט פארלענד ווערן גיט זינא צוא ונאמן .
ווארם אז עס ווערם גינעכין רשות צום משחית ער נאל פאר
לענדן . פארלענדס אלע פענקשין ונעסען ער פרעפס צדיקים
און רשעים :

אמר סורו נא מפל אלהי האנשים הרשעים האלה . דאס ווארם
נא איז דער פייטש בעפין . נאם האם גינאנס צוא
משה נאם צו דיא וידן איך בעס אייך פון איינער סוכה וועגן
איור ואלס אייך אפרוקען אונ אביסיל דערנוישערין פון דיא
שטובין פון די פענקשין . אייר ואלס גיט פיינען און קרח גיט
זינע פענקשין ונען גינעכס נאר אייר ואלס וויסען זיי ונען
רשעים און זיי וועלן פאלד פארלענד ווערן . ואלס אייר ונען
אייר ואלס גיט פארלענד ווערן גיט זינא צוא ונאמן .
ווארם אז עס ווערם גינעכין רשות צום משחית ער נאל פאר
לענדן . פארלענדס אלע פענקשין ונעסען ער פרעפס צדיקים
און רשעים :

[illegible]

מצודת דוד

ולא מלאו עוזר: (ד) ינתק. יעחק מהם קשרי מאסרם, ר"ל ספרם ממאסרם כאלו ספתיק הקשרים:

פירוש ע"מ

(א) ב' הסוד אמר אל נוייל וי'א האבין וי'דער
גישפעניגט די חיד פון גאט וצט עליו גאט
אונ די עצה פון הש"ת האבין וי' גישענדט, וי'
האבין גמיינט אז גושע פריינד וועלן וי' ארום
העלפן אין ויער גוים אונ האבין גוט גיבעמין
ב'י גאט הי'ף אז ער זאל וי' הישען פון די גיידע
זאכין: (ב) ר'בנע בעל לב לב האט גאט גמאכט בייגין
ויער הארץ פאר גיידעמאכט פשוט וי' עזר וי'א
נעמען וי'שטרייבעלט גיידעמאכט און וי'א האבין גוט
ק'ין העלפער אז ער זאל אויס העלפן: (ג) וי'שע
אל"י בער לב האבין וי' געשרינען צו גאט אין

עיקר תוי"ט

יום ה' מ'שנה תולין פרק יא

ברטנורא

(6) שכן ר' אלעזר סוסר נמי בסו מה"ם דליף נתיים, ועמ"ס:
(3) משום להשכיח אפודים טובה דכינו: (3) במעלה
פרקינן מזה מהל' דמקצין קדשים אפי' כל' אפודים
גזירי פנ"ש פ"י ו' ובמקצ' בקדשים מון גזירי ובתשע' נתיים
פ"י' תתשע' גזירי סמכיה הילכעל פקדשם כשכר ולי' לאו למכר
מון אפי' אפוד' לנזוה' (אלה)
הקדשים: ויטי מון אפי' מון אפוד'
קדשי כל' יקצין דלי קדשי
גזירי אפי' ר' חסד מון אפי'
מכיל דמכיל' לא תעיל' מון אפוד'
אלה
אלה תתשע' פקדשם כניוים:
(4) כנתיים: ולי' גזירי
אפי' דמכיל' אפי' נמי לא
דמכיל' כל' לא סל' אפוד'
לי' מש' ש' גזירי פקדש' חס':

דמכיל' זו אפוד' ולי' סל' הקדש' (2): נתיים בבקר ובצאן. דמכיל' אפי' שור אפי' סוס
שע' אלה אלה: אלא ברדחיה: כתיב הכה' גז' אפוד' וכתיב הכה' ומגן ככסי

פירק יא. אראשית חנו צויעדער קאהל ווען אסענקש
שעקט די וואל פון וויינע שעפסין
אפילו ער שעקט הונדערט קאהל ווען ער נעמט
שערין זאל ער די ערשטע קעל וואל געבין צום
כהן ונהא צוויי ויהודה לעצט סיני און ארץ גישאל און
סיני און ארץ לארץ בפי הית וישל בפי הית
ווען דער בית המקדש איז גישטאנען און סיני
ווען דער בית המקדש איז ניקא בחילין אכל לא
במקדשין פון פראמקשע שעפסין דארף מען געבין
די וואל צום כהן. אבער פון שעפסין ווען מען
געטעיליקט צווארצן צו קרבנות דארף מען נישט
געבין די וואל צום כהן ווייל תמן חסר חילוי ובלתי

יתחם מה להלן כבשים אף כהן כבשים (ד): ב ושתי צאן. אלא תרתי מקרי לאן: שנאמר חמש צאן עשויות. שמשעות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מלוה חדשה שלא היית מלווה עליו כפחות מכן והיינו ע"כ ראשית הבן דכתיב ביה לאן דמשמע מרובה. (ה) דלאו כבורה כתיב כבור שור דמשמע אפי' חד וכן מתנות אס שור אס סה: מנה מנה ופרס. כל אחת מנה וחצי ובניר מהכי לא חשב גו שזו פחות שנגזרות: בכלל שהן. לאו דוקא דכפחות

משעים סלעים לא מחייב בראשית הבן אלא משום דרבי דוסא יהיב שיעורא רבה (ו) קרי תנא לשיעורא זוטא דרבנן כל סהן והסלק משקלו כ"ד משה ומשקל כל משה ששה עשר גרעני עשורה: כמה הוא נותן לו. הכא להלן ראשית הבן שבידו לא יפחות לכל כהן משקל ה' סלעים אמר מלכות ולא שיהיה חייב הישראל ללבוז אלא שיתן לו שיעור מן הזמר האולי דהיינו שאינו משלכנו הכהן יעמוד משקל חמש סלעים אמר מלכות: כדי שיוכל לעשות ממנו בנד קטן הראוי לשירות ומאי ניהו אכנס מדמסך קרל אחר ראשית הבן מיד כי בו כהר ה' אלהיך מכל שטריך לעמוד לשרת שמשין מינה דה"ק תן לו מראשית גו לאכר כדי שיוכל לעשות בנד לעמוד לשרת והקטן שבנדים הראוי לשירות הוא אכנס והוא נעשה מחמש סלעים אמר מלכות וראשית הבן חיון לו שיעור מה"ט ומדברי סופרים שלא יפחות אחד משעים ואין חייב בראשית הבן עד שיגזר חמש לאן ותהיה גזיר כל אחת מחמשין חיון פחות מ"ב סלע פחות מ"ג גזיר אחת מהן פחות מ"ב סלע אע"פ שחמשין גזירות יותר משעים סלעים ה"י פסור: עד שצבעו. כפלי קודם שנתנו: פסור. מלתנו עוד דקניה כשתי והוי ליה כמזיק מתנות כהונה או שאלכן דפסור (י): ולא צבעו. אין זה שמי ואכתי דענייה הוא: הלוקח גו צאנו של נכרי. כשהוא מחובר

ב [ג] וכמה הוא מרובה. בש"א שתי רחלות, שנא' ויהי איש עגלת בקר ושתי צאן. ובה"א חמש, שנא' חמש צאן עשויות. רבי דוסא בן הרבנים ואמר חמש רחלות גזירות מנה (ס"א מנה) ופרס חייבות בראשית הבן. וחב"א חמש רחלות גזירות כל שהן. וכמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. מלכות ולא צאוי. כדי לעשות ממנו בנד קטן, שנאמר תתן לו שיהיה בו כדי מתנה. לא אספיק ליתנו לו עד שצבעו פסור. לבנו ולא צבעו חייב. הלוקח גו צאנו של נכרי פסור מראשית הבן.

(ד) כגמרא ויפס גזס גזס מבידו כ"ו. ומפנין כ"ו כדאמר רבי' לעמוד לשער (דספין) גזס כתיב דכר סה"ט לפס"ה"ג דכר סה"ט לפס"ה"ג רש"י למלכות דכדני סדר והסס אמר בעין ואין אמר חלל של כחלים. ופסו"ט: (ה) דלאן כסין חיו: [ג] וכמה. משה כגמ' דלאו לרשע קאי אדוקטיב כלל סהן אלא מלחא דאלי נפסס סה"ט ביטכאל שיש לו גזס סה"ט דחלקי ששים ששים כ"ו כדי להלן לכהניס דכיה:

(י) שפססס והססס זוז כ"ס סלעים כרי מנה ופרס ל"ז והי' וה' פסססס ל"ז והי' קכ"ז והי': (י) אף ע"ג דהקטנ' כשני' לא קיס אלא לענין סלון פסור גוף הגזירה אכנס מ"ב ל"ד

שעפסין. און פון יעדער שעפס שעפס מען נאר אפ אביסעל וואל, גיט ווייניגער וויא געוועלעך קאלר. צו זאקען וועגט די וואל זעכציג קאלער, דארף מען געבן פון דיא וואל אביסעל צום פהן זכפה נאכטס לי וויפיל וואל זאל מען געבן צום פהן משקל חמש סלעים ביהודה אויף די וואג פון די קרינה יהודה זאל וועגן די וואל פינף קאלער שמו שער סלעים בגליל און אין די קרינה גליל וואס די וואג איז קלענער ביי אהלעפס זאל וועגן די וואל צעהן קאלער מלכות ווא צוא דער ישראל זאל געבן צום פהן אומגינאשענע וואל וואס וועגט אזוי פיל, אז דער פהן וועט זיי וואשין וועט גר האבן ביינע וואל פינף קאלער אין יהודה אדער צעהן קאלער אין גליל כדי לעשות סכט בגר קסן ער זאל קענען מאכין פון די וואל אקלייגס בגר, דאס מיינט מען אנארמיל שגאמר ווארום עס שטייט אין פסוק תתן לו דוא ואלסם געבן צום פהן וואל שיהא בו כדי שפססס זאל שיינ זיין פאר דעם פהן ער זאל קענען אזוי אביסעל וואל אבהנה לא הגזיק ליתנו לו עד שצבעו פסור אויב דער ישראל האט גיט צייט גיהאט צו געבן דעם פהן די ביסעל וואל, ביי ער האט די ביסעל וואל גיפארקט, דארף ער שוין גיט געבן דיא ביסעל וואל צום פהן לטני ווא צבעו חייב אויב דער ישראל האט גינאשין די וואל און ער האט גיט גיפארקט, דארף ער געבן די וואל צום פהן הילתס גו צאנו ש"ל עובר בלבים אויב

ער שעפס נאר איין שעפס אדער צוויי שעפסין דארף ער גיט געבן דיא וואל צום פהן: ב וזכפה הוא מרובה וויפיל הייסט פיל שעפסין, בית שסאי זאגין שתי רחלות צוויי שעפסין שגאמר אוי וויא עס שטייט אין פסוק ויהי איש עגלת בקר ושתי צאן איין קאלב און צוויי שעפסין וועלן דער גערין אפגעשלישן, זעהן מיר אז דער ווארט צאן ווערט גינאגט אויף צוויי שעפסין, אז אין דיא תורה שטייט, גו צאנה"ג מיינט מען אויף דיא וואל פון צוויי שעפסין בית הלל אומרים חמש און בית הלל זאגין פינף שעפסין וועגט פיל שגאמר ווארום עס שטייט אין פסוק חמש צאן זשייח פינף שעפסין וואס זייא מאכין גייטין דעם בעל הבית ער זאל מאהן מיט זייא זייער מזהו, גר זאל שערין גייערע וואל און זאל געבן צום פהן, אבער אז ער האט ווייניגער וויא פינף שעפסין, דארף ער גיט געבן די וואל פון זייא צום פהן, רבי דוסא בן הרבנים זאגט חמש רחלות גזירות מנה ופרס אז איינער האט פינף שעפסין, פון יעדער שעפס שערט מען אפ אפונם מיט אהאלצע פונט וואל, צו זאקען איז זיגען מיט אהאלצע פונט וואל חייבות בראשית הבן דארף מען געבן פון די וואל אביסעל צום פהן, אבער אז מען האט ווייניגער וויא זיגען מיט אהאלצע פונט וואל דארף מען גיט געבן פון די וואל צום פהן תחכים אומרים און דיא תחכים זאגין חמש רחלות גזירות כל שתי אז איינער האט פינף

להחזיר לו דמי' הכא פסוק מ"ט א"ל דמי' זה
לדמי' כצדק קייצת חייב לתת לכל א"ל קייצת לא
חייב הכ' כהן תכליתו וזהו שם דה"ל ממון שאל
לו חובטין, נמ' (ח) דמסמך לא צ"ל הצמות דכחמ"ג
פ' דנזיל לקח ממנו במשקל
נחתן לכס' ומכרה לו מן
דמי' נמ' (ט) ופ"ה
טובה קפ"ל דיקנה מן סלוקה
כשיפור השומעין לו הזכרים
ייתן לכסן, נמלח ועומד ט'

לנלן: פסור. דנו לאך כתיב והאי נלן לאו ידידיה הוא
ואלן קפ"ד רחמנא ולאו אנזידידיה: אם שייך המוכר
המוכר חייב. דה"ל לוקח מתנה דכחן נכח היא (ח)
ואם לאו הלוקח חייב דה"ל
מוכר מתנה דכחן לא זכתי
לך: שחופות. לא שחופות. ולא לבנות: זה נותן
הלוקח נותן לעצמו.
שלקח והמוכר נותן לעצמו
לעצמו וזה נותן לעצמו:

על מה ששיר אלנו דגיות הלכות טובה משל שחופות (ט) וכן זכרים ונקבות גיות הזכרים קשה והאי דנקבות ר'י

וואל צום פלן הי' לו שני מינים אויב' ושמעון' האמ
גיהאמ צוויי מינים וואל' שחופות ודבנות גראע' איג
ווייסע פיר לו שחופות אכל לא לבנות אויב' ער האמ פאר
קויפט (צו ראובן) די גראע וואל' , אונ דיא ווייסע
האמ ער גילאזין פאר יד' זכרים אכל לא נקבות אויב' ער
ושמעון' האמ פארקויפט דיא וואל' פון שעפסין
זכרים, אונ די וואל' פון שעפסין נקבות האמ ער
גילאזין פאר יד' נח טיפ' לעצמו וזה נותן לעצמו דער
וואס האמ פארקויפט גיט אביסעל וואל' צום פלן
פון זיינע וואל' וואס ער האמ גילאזין פאר יד' ,
אונ דער וואס האמ גיקויפט גיט אביסעל וואל'
צום פלן פון די וואל' וואס ער האמ גיקויפט :

אישראל האמ גיקויפט ביא אנעצערדיגער וואל'
פון שעפסין, איידער זייא ענען נאך גישארין
גיווארין פסור גראשית תג' דער נאך או מען שערט
די וואל' , דארף מען גיט געבין פון די וואל' צום
פלן הלוקח זי צאנו של חברי אויב' ראובן האמ גיקויפט
ביא שמעון דיא וואל' פון זיינע שעפסין אם שיר
חמיר אויב' שמעון וואס האמ פארקויפט די וואל',
האמ גילאזין אביסעל וואל' פאר יד' חמיר תג' דער
פארקויפער (שמעון) דארף געבין אביסעל וואל'
צום פלן פון זיינע וואל' אם שיר אויב' שמעון האמ
פאר יד' גיט גילאזין וואל' , ער האמ אין גאנצין
פארקויפט צו ראובן הלוקח תג' דער וואס האמ
גיקויפט די וואל' (ראובן) , דארף געבין אביסעל

גמרא תולין דף קלח ע"א

רש"י

הלכה ה' כלה כלי המיון דהוד דמלכות דכריאס בכוכבן
וכמה נותן לו וכו'. תנא לא שילבננו ויתנונו לו
אלא שילבננו כהן וימכור על חמש סלעים.
כדי לעשות כבוד קמן. ומה"מ אריב"ל אמר קרא
לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות, מאיניהו
אבנמ. אימא מעיל, הפשת מרובה לא הפשת,
נרייתא לא תפשת. כרייתא כ"כ גבי זכא ימיס שניס

תנא. הא דקמי' מתניתין חמש סלעים מלכות לא היהא
מוטל על ישראל ללבונו אלא חשיבורא קפ"ד
דליכת ל' כדכרע כשיתכלס היהא צו חמש סלעים
ונפטורות כל גיות: אמר קרא לעמוד לשרת.
בשר ראשית הנו כתיב כי זו בתר ה' מכל שבטך
לעמוד לשרת: מאי היהא אבנמ. שהוא קטן כשנגדי
כהומו דקרי' להו לרבנן שכיבול לעשות מחמת סלעים
אמר שרין חין כולו אמר אלא כללית הוא: תפשת

פאר יד' אקלייגעס בגד' אפר רבי יהושע' בן לוי אפר
קרא לעמוד לשרת רבי יהושע' בן לוי זאגט עס שטייט
אין פסוק מען זאל געבין צום פלן דיא ערשטע
וואל וואס מען וועט שערין פון די שעפסין דער
פלן זאל שטיין פאר גאט צום געדינען. מיינט
מען דבר שהוא ראוי לשירות מען זאל געבין צום פלן
אזוי פיל וואל ער זאל פון דעם וואל קענען מאכין
אבגד צום אנגאסאן איהם ווען ער וועט שטיין
געדינען פאר גאט מאי יהי אבנמ וואל זאל דער
בגד ויין. דער גארטיל, פדענט דיא זאגט וואס
וואנען ווייסעט אז דעם בגד מיינט מען דעם
גארטיל אימא מעיל מאמער מיינט מען דעם מעיל
מען דארף געבין דעם פלן אזוי פיל וואל ער זאל
קענען פון דיא וואל מאכין דעם מעיל, דאס
אויפערדעמער זיינע, ענפערט די נקרא מען קען
אגין דאס מיינט מען דעם מעיל, אונ מען קען
אגין מען מיינט דעם גארטיל הפשת מרובה לא הפשת

נפקה טיפ' די דער דין איז דער בעל הבית וואס
שערט דיא וואל פון זיינע שעפסין, האמ
ער גידארפט געבין אביסול וואל צום פלן, ואין
דער משנה שטייט שוין ווי פיל וואל ער זאל
געבין דעם פלן די וואל דארף זיין גיוואשענע
ואזוי שטייט אין דיא משנה, תנא מיר האבין
גילעריגים לא שילבננו ויתנונו לו מען מיינט גיט
דער בעל הבית זאל וואשין די וואל אונ זאל
געבין צום פלן זיינע געוואשענע וואל זאל שילבננו
פון וימכור על חמש סלעים נאר מען מיינט דער בעל
הבית זאל געבין צום פלן אויב' געוואשענע וואל,
אונ דער פלן וועט וואשין דיא וואל, אונ אז די
וואל וועט שוין זיין נאר ריין זאל זיין וועגין פינף
מאלער פד' לישית בגד קטן מען זאל קענען מאכין
פון די וואל אקלייגעס בגד פאר דעם פלן מאי הני
סלי פון וואנען וויירין מיר אז ער דארף געבין
צום פלן אזוי פיל וואל אז ער זאל קענען מאכין

רבים שלשה או חוט חלה תפשת מועט תפשת . ואימא כיפה של צמר הכי גמטין היתה גמל דלמך רבים עשרה חמרת כל דהניא כיפה של צמר היתה מונחת בראש כה"ג גל וכו' אכנסו כו' כהמנחם כפ"ק דיומא (דף כ')
 שמשו מרובה וממטו ועדיה ציצן נתון לקיים מה שנאמר ושמת אותו מועט תפשת מרובה לא על פהיל תכלה . א"כ הוא ובניו דבר השוה לאהרן ולבניו . אבנם נמי לא תפשת תפשת מועט תפשת שוה , הניחא ל"ד אבנמו של כה"ג לא והו אבנמו של כהן הריש שפיר אלא וכו' (ועיין ב"רש"י) : ואימא למ"ד והו אבנמו של כהן הריש מאי איכא למימר . שם אבנם בעולם : לא כיפה של צמר . שהיא הכפיק ליתנו וכו' . אתמר גוומכר ראשונה , רב חסדא אמר חייב , נתן בר מועט תפשת מוכנס וקף היא

נכלל שירות כדכתיב על פתיל תכלת ותכלת עמרל הוא : כיפה . כונע קטן פלמור : ושמת אותו נלון כתיב : אמר קרא . נבי שירות דרלשית הכו : הוא ובניו . ולין לינו ככהן הדעו :

או דוא נעקסמ אן פיל , האקסמו גיט גענוקען , אז דוא נועקסמ ואגין מען מיינט דעם מעיל , מען זאל געבין דעם פהן אזוי פיל וואל מען זאל קענען פון די וואל מאכין אפעיל , וועט מען דעם דין גיט אן נעקמען , ווארום מען וועט פקעגין פון וואנען ווייסט אז מען מיינט דעם מעיל מאקער מיינט מען איין אנדער גדר הפשת מועט תפשת אז דו וועקסט אקער נעקמען ווייניגער . וועקסט האקטן . וועט מען בייא דיר גיט אועק נעקמען , אז דוא וועקסט ואגין מען דארף נאר געבין דעם פהן אפיסול וואל ער זאל נאר קענען מאכין פון דיא וואל אנארמיל וועט קיינער גיט ואגין מאקער ווייניגער , ווארום אקלענערע קלייד פון דעם גארמיל איז גיטא , פקענט די נקרא וואס כיפה של צמר מאקער מיינט מען נאך ווייניגער וואל , מען זאל קענען מאכין פון די וואל דאס קליינע הישעלע פון דער פהן גדול קראנט אויף זיין קאפ , דאס איז ווייניגער וואל פון דעם גארמיל דהניא ווארום מיר האבין גילערניט כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול ועליה ציצן נתון אונאלענע הישעלע איז גילעגין אויף דעם קאפ פון פהן גדול און אויף די הישעלע איז גיווען דיא גאלדענע קלעך פון פהן גדול לקיים פת שגאפר ושפת אותו על פתיל תכלת צו מקנים זיין וואס עס שטייט אין פסוק דוא ואלקטם סאהו די אקלענע קלעך אויף דעם פאדים תכלת , דאס מיינט מען אויף די וואלענע הישעלע וואס זיא איז געפארעמ תכלת , ענפערט די נקרא אמר קרא וואי וגיני עס שטייט אין פסוק ער מיט זיינע קינדער , מען זאל געבין צום פהן אפיסול וואל מען זאל פון די וואל קענען מאכין אקער וואס אהרן מיט זיינע קינדער זאלין איהם אנטהאלן ווען זיי וועלן בערגען פאר גאט דער חשה לאהרן וגיני מען זאל קענען מאכין אזוי אקלייד וואס עס זאל גוט זיין פאר אהרן מיט זיינע קינדער און דאס איז נאר דער גארמיל ווארום דער מעיל און דער ציצן גיהער דאך נאר צום פהן גדול פקענט די נקרא אבנם נמי לא שוה דער גארמיל איז דאך אויף גיט גלייך ביי אהרן מיט זיינע קינדער דהניא למאן דאסר אכנסו של כהן גדול לא וואי אכנסו של

כהן הריש שפיר דאס איז דעקט נאך דעם פהא וואס זאגט דער גארמיל פון יום כפור איז גיט דער ועלדיגער גארמיל וואס אלע פהנים גייען אנאגין יאהר , ווארום דער גארמיל פון פהן גדול יום כפור איז גיווען פון ליינוואנד און דער גארמיל פון דיא פראקטע פהנים אנאגין יאהר און יום כפור איז גיווען פון וואל , זענען אנאגין יאהר אלע גארמילען גלייך פון וואל , ווארום דער גארמיל פון פהן גדול אנאגין יאהר איז אויך גיווען פון וואל , אז דער בעל הבית גיט וואל פון זיינע שעפעסן צו דיא פהנים זאל ער געבין אזויא אביסול וואל צו מאכין אנארמיל , ווייל דער וואלענער גארמיל נוצט פאר אלע פהנים צוא בערגען מיט איהם פאר הקב"ה אלא למאן דאס וואי אכנסו של כהן הריש אכנע נאך דעם פהא וואס זאגט דער גארמיל פון פהן גדול יום כפור איז גיווען פון וואל , ווארום דער גארמיל פון אלע פהנים אנאגין יאהר , איז אויך גיווען פון ליינוואנד , נאר דער גארמיל פון פהן גדול אנאגין יאהר איז גיווען פון וואל פאי איז למיט וואס קענען מיר זאגן , בלייבט דאך צוריק די פרעגערע קשיא מאקער איז גענוג , עס זאל זיין וואל צו מאכין אקליינע הישעלע פאר דעם פהן גדול , ווארום דר גארמיל איז דאך אויך נאר פאר דעם פהן גדול צאלין , ענפערט די נקרא שם אבנם בשלם ווייל דעם נאמען גארמיל האבן דאך אלע פהנים , און עס איז דאך דא אנארמיל פון וואל אויף , ביי דעם פהן גדול , דרייער דארף דער בעל הבית געבין וואל פון זיינע שעפעסן אזוי פיר מען זאל פון די וואל קענען מאכין אנארמיל לא הספיק ליהנו וכו' אין דער משנה שטייט אויב דער בעל הבית האט גישארין די וואל פון זיינע שעפעסן און האט אראפגענומען אפיסול וואל צו געבין דעם פהן , און איידער ער האט געגעבן דעם פהן דיא בישעל וואל האט ער ווא געפארעמ , דארף ער שוין גיט געבין די וואל צום פהן , ואמ"ר נקרא אהרן מיר האבין גילערניט נון וקצר ראשונה אויב דער בעל הבית האט אפגע- שארין די וואל פון דעם שעפעס און ער האט דעם שעפעס

מספר חסידים סימן צב צג.

סייג לחסידות הסי יתן אל לנו מקריים וסגנוני בני אדם וידע כי על מטהרם סיים סיים להם כי נדבר להם זכו נפסם להם עדים כנגד מזה ומתוך כי יספיקם בעצמם פן יקרה לו כחשך קרה להם :
כל ישראל ערבים זה לזה ואלמלא הערבות לא היום אדם מומס ביד חבירו על חטאיו ולא היו נוספים לו לחקור על מושי רשעים לנעם כלל כדי שיפסו סיבות וגדרות שלהם יתחילו פן כל אלה יפסלו אל פנמיים שם נבד כיון ששגור אדם סלחו פן סבירים וכפס ילכו סלחו פנים שלישים מכלל וסליך כקב"ה שופר :

זכור והוא בתוך התפלה גומר ברכה שהתחיל בה וחוזר

הר"ם הלכות תפלה ע"ה.

(א) האומר אינו יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים אף בלבנים לא יעבור באותה תפלה, אמר אינו עובר מפני שיש בגדיו סנדל אף ירף לא יעבור: (ב) מי שמתחפש לו אם התפלל עם לא התפלל אינו חוזר ומתפלל אלא התפלל חפלה זו על דעת שהיא נדבה שאם רצה חזר להתפלל כל יום חפלות נדבה יתפלל. כי שהיה עומד בתפלה ונזכר שכבר התפלל פוסק ואמילו באמצע ברכה ואם הייתה תפלת ערבית אינו פוסק שלא להתפלל אותה מתחלה אלא על דעת שאינה הובנה: (ג) מי שטעה והתפלל של חול בשבת לא יצא, ואם

סייג לחסידות וואס עס בריינגט דעם קענקש צו חסידות הסי יתן אל לנו מקריים וסגנוני בני אדם דער לעבעדיגער קענקש ואל ויה נעקען אין הארצין צו קעמראכטן דיא מרעפונגען וואס עס מרעפט דיא קענקשין אויף דער וועלט וידע כי על חסידים היה להם בן אדם ער ואל וויקען אלץ וואס עס האט די קענקשין גיטראפן אוי דאס נאר וועגן ווייגער וינדר אפער אפער וידע להם מזה כנגד מזה אנו אזוי וויא וויא האבין געווינדנים אזוי האט קאמ וויא גיטראפמ, עס ואל ויין גלייך אויף גלייך וסבדו בך יפספס בעצמם פן יקרה לו כאשר קרה להם דריבער וועט ער קעמראכטן ווייגע מצישים, זעהו מאכער האט ער אויף געווינדנים וויא וויא האבין געווינדיגט אנו איהם וועט אויף מרעשין אזעלכע אומי גליקען וויא עס האט זיי גיטראפן כל ישראל ערבים זה לזה אלע יודין זענען ערב גיטראפן איהער פאר דעם אנדערין אזוי גוט וויא דער קענקש בארף ויה היקען ער ואל גיט וינדיגען, אזוי בארף ער אכטונג געבן ויין חקר ואל אויף גיט וינדיגען ואלקלא העברות ווען איין יוד וואלט גיט גיווען אזעב פאר דעם אנדערין ער ואל גיט וינדיגען לא היה אדם מזה ביד חברו על חסיד וואלט איהער גיט גישמערט דעם אנדערין ער ואל גיט וינדיגען ולא היו נוספים לו לחקור על מושי רשעים לעצמם אנו עס וואלט קיינער נאך געזוכט אויס צו ראפען דיא שלעכטע קענקשין פון דער וועלט אלא כדי שיעשו סיבות ונדבות שלא יחשבו הן כל אלה יפסלו אל פנמיים שלש עס נבד ווייל הקב"ה וויל אז די קענקשין ואלין מאבין פאר ויך אליין היסונגען וויא ואלין גיט וינדיגען דריבער די ערשטע צווייא דרייא וינדר וואס דער קענקש וינדיגט אזי איהם הקב"ה מוחל כיון ששכר אדם נצטן מן התביה וכפס יצאו פנים ראובנה שניה ושלשית פסאן ואלץ הקב"ה שומח אז דער קענקש האט ויך אפגעהיט פון אעבירה איין מאהל אנו צווייא מאהל אנו דרייא מאהל, נאכדעם וועט איהם שוין הקב"ה היקען ער ואל גיט וינדיגען:

(א) האומר אינו יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים או אייגער ואנום איך וויל גיט גיין צום עמוד ראונגען ווייל איך גיטא גיטאן גיטאפאקע קליידער אף בלבנים לא יעבור באותה תפלה ואל ער שוין גיט גיין צום עמוד ראונגען דיא תפלה אפילו ער וועט אנקאן ווייסקע קליידער אפער אינו עובר מפני שיש בגדיו סנדל אף ירף לא יעבור אז אייגער ואנום איך וויל גיט גיין צום עמוד ראונגען ווייל איך האב שיה אויף די פים, אפילו ער וועט אויסקאן די שיה אנו וועט וועלן גיין צום עמוד ראונגען בארונעם, ואל קען אים גיט גיין: (ב) מי שנטפס לו אם התפלל אם לא התפלל אויב אייגער גידייקט גיט צו ער האט גידא ווייט שבוה עשרה ארער ער האט גיט גידאוינט שמונה עשרה אינו חוזר ומתפלל ואל ער גיט ראונגען שמונה עשרה פון ספק וועגן אלא אם כן התפלל תפלה על דעת שהיא נדבה סידרין ער וויל ראונגען די תפלה פאר אנדרכה שאם נדבה יחיד להתפלל כל יום תפלת נדבה תפלת ווארונד ויערע וואן ווען אפגעקשט וויל ראונד גען פאר אנדרכה וועגן קוען ער ראונגען מי שיה עובר בתפלה ונזכר שכבר התפלל ווען אייגער אוי גיט טאנען שמונה עשרה אנו אין מיטען שמונה עשרה האט ער ויך דער מאנט אז ער האט שוין גידאוינט שמונה עשרה פון מיטען עשרה אנו ער האט שוין גידאוינט מעריב, ואל ער ווייטער ראונגען ביו צום סוף שמונה עשרה שמונה עשרה איהם מתחלה אלא על דעת שאינה הובנה ווארונד יעברע קענקש ווייט אז מעריב איז גיט אשולדיגקייט צו ראונגען, קען ראונדינט מעריב פאר אנדרכה, אנו ראונגען פאר אנדרכה קען קען ראונגען ווי פיל תפלות קען וויל: (ג) מי שטעה והתפלל של חול בשבת לא יצא ווען אייגער האט גיטא אפערות אנו ער האט גידאוינט שבת אנואקעדיגע שמונה עשרה, איז דאס גיט געראוינט. מוז ער ראונגען נאך אקאל די שבת דיע שמונה עשרה ואם נזכר והוא בתוך התפלה אנו ער ויך דערמאנט אז עס איז שבת גומר ברכה שהתחיל

אויב אין מיטען די וואקעדיגע שמונה עשרה האט כה ואל ער ענדיגען די וואקעדיגע ברכה וואס ער

נסתפלה של שבת, כד"א בערכיה או בשחיות או כמנחה, אבל במוסף פוסק אמילו באמצע חברה. וכן אם השלים תפלה של חיל על דעת שהוא מוסף, חזור ומתפלל מוסף א' שבת וא' יום וא' ר"ח:
האם אנהיהיבין ויתור ומתפלל של שבת אונ זאל דאונר גען די שבתדיגע שמונה עשרה בפת דברים אטורים נוען זענענדיי רייד גיאנטם גיאוראין געברית או געברית או במנחה אז עם איז גיווען שבת ביים נאכט צוא מעריב, אדער שבת פריה צו שחרית, אדער שבת צוא מנחה, אויב אין אייגע פון דיא דרייערלייא תפלות האט ער גיהאט אסעות אונ האטם גידאווינט דיא וואקענדיגע שמונה עשרה, אונ אין מיטען שמונה עשרה האט ער זיך דערמאנט אז עם איז שבת, זאל ער ענדיגען די גרקה וואס ער האלט אונ זאל אנהייבן די שבתדיגע שמונה עשרה אכל במסף מוסף אמילו באמצע גרקה אפער אז ער האט גיהאט אסעות ביי די מוסקדיגע שמונה עשרה אונ האטם אנהיהיבין דאונגען די וואקענדיגע שמונה
אונקלום
כ"ו פסוקי שמירת נדב כילוי ב"ן וי' ח' ו' ותעשה ממנו צירוף היה בניקור ששי

כי ואסתלקו מעלי כי ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם ושפם: כח ויאמר משה בזאת תדעון כיייהוה שלחני למעבד ית כל עובדיא
ח"א כ"ו ס' שלמי. פקודם שפר

שפתי חכמים

ע דק"ל מלי ילאו נלבים מסמא לא ילאו כסמט ויטכין, רל"ס. וטי"ל מלי ילאו נלבים דמלת ילאו שמעט סלכו ומלת נלבים שמעט סממנו, ומל זכ פכש"ל לחקך ולנדק: ס' ס' וסכ כסיד מלי חרפתי חס מערכות אלסי ישראל: ז' דל"כ כל השעשים הכלה ל"כ סא לא חלקו אלס על להקן מלי, כל המעשים סללי וספ"ס סלבים נזכרים: נללי סס מסמפורסמס לסס וכללו סס

על פי הדבור צ' לתת ללהקן כהונה גדולה וכינוי סגני כהונה
ליקורים על התורה
(כח) בזאת תדעון כי שלחני וגו' דער כביט בתי שרייבס ביי דעם קריג פון קרח מיט משה איז צו געווען דערין געוויי נאכין איין מאל וויא פיל געברות דיא יידן האבין גימאדן פון דער צייט וואס זיי זענען ארויס גיגאנגען פון מצרים ביי דיא קריג פון קרח אונ משה האט גיבעטן פון זייערעווענין אאר וואס האט משה איצם גיט גיבעטן פון זייערעווענין וועלען פיר זאגן ווייל דאס איז גיווען די פערקע געבריה, וויא דער צייט וואס זיי האבן פיר ווייטן אמילו אפגעשט האט דערקעסער געברות אונ ער פורקת תשובה איז איהם גאט מאל אלע געברות, אמילו דיי געברות זענען דיא שווערסטע אין דער וועלט איז וויא גאט מאל אז קסן פורקת תשובה אונ איז ב"ח מיט זיינע מענטשן האבין געהאט אסעות אין משה אונ האבין געטייטס אז די אלע דריקקייט וואס ער האט געגעבן צו אהרן מיט זיינע קינדער האט ער דאס אליין גימאדן אונ גיט גאט

רש"י
(כז) יצאו נצבים. (תנחומא) בקומה זקופה ע לתרף ולנדק כמו (שמואל א' ו') ויחליצו ארבעים יום פ' דגליה: ונשיהם ובניהם ושפם. כל וראה כמה קשה המחלוקת שהרי כ"ד כל מטה אין עושהין אלא עד שיצא שתי שערות וז"ל של מעלה עד כל שנה וכו' אכדו אף יונקי שדים: (כח) לעשות את כל המעשים האלה. עשיתי על

פירוש התורה אלהים
(כז) ויצאו אונ זיי האבין זיך אפ גימאדן פל משבן פון דעם רואונג פון קרח אונ דתן ואבירם מסביב פון ארויס ודתן ואבירם אונ דתן מיט אבירם יצאו זענן ארויס גיגאנגן נצבים זיי האבין זיך גישטעלט פתח אהליהם אויף דער מיר פון זייער גיעקלט מיט הקוה צו קריגען מיט משה ישיהם אונ זייערע ווייבר ינשיהם אונ זייערע קינדער ושפם אונ זייער קליין געזינד האבין אלע זיך ארויס גישטעלט צו קריגען אקעגען משה: (כח) ויאמר משה האט משה גיאונטם בואת דערין דורך דעם וועט איהר וויסען כי י' שלמי אז גאט האט מיה געשיקט צו טאן די מעשים צו מאבין אהרן פאר אפדן גדול אונ דיא

אונקדום

ויתפל קנינא: לג ונחתו
אינון וכפ די להון פד
חין לשאול וחפת
עליהון ארעא ואבדו
מנו קהלא: לי וכל
ישראל די בסחרניהון
ערקו לקלהון ארי אמרו
דקמא חבלענא ארעא:
לה ואשתא נפקת מן
קדם יי ואכלת ית מאתן
וחמשין גברא מקרבי
קבורת בוסמיא:
ז א ומליל יי עם משה

ואת כל־הרכוש: יי וירדו הם וכל־
אשר להם חיים שא־לה ותכם
עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל:
וכל־ישראל אשר סביבתיהם
נסו לקלם פי אמרו פן־תבלענו
הארץ: לה ואש יצאה מאת יהוה
והאכל את החמשים ומאתים
איש מקרבי הקטרת: יי וידבר

ת"א וידרו סס וכל אכר. עיבורין יס: וחכם עליהם. סנהדרין קס: ואש יצאה מאת ה'. סנהדרין קי: רשב"ם

שאעה כמיתת נדב ואביהוא: (לד) נסו לקולם. כשצעקו שפתי חכמים

נמיה כו: ר דוקסא נכס וכל פסרס דכרים נכלאו בט"ש בין

בריאה פה לאחר תשעת ימי בראשית ר מוטע ואס לאו יברא ה' (ר"ל יברא ה' הפס לנאון): (לד) נסו לקולם.

ענין בליעת קרח

הנה על מה ומה בזה משה בתיס כזו וספרית את הקב"ה
כביכול נשמות דבר חדש כמ"ס ולס כריהם יכרס ה' וכו'
וגדוע לה סיה די לס כמות כל סלדס ימותון אלס. סלס לס
סיוס לנסיס דסיוני קרס דסן ואכירס ונכסיס ונכסיס ונכסיס סיו
מתיס מתיס סחלותיס חוק כדי דיוסר כלסר ילס סדנר ספי
מסס ג"כ סיה סלס. וסיו כל סכנל מודיס למסס. ומדוע בחר
מסס מתיס וז מלי מרס כננר מרס סוס וס. אלס ידוע סוס דסס

ליקוטם על התורה

(לד) וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקלם. דבר אלישך
אז דבר רבינו בחיי פירשני עם הארץ דאך שפיין
אין פסוק נסו מקלם. אלע ידיו וענין אונקלדאס פון זייער
שפייע פאר וואס שפייען זייא וענין גילאסין צו זייער שפייעס.
גאר דער אלשך וואס די ערד האט זיך גיפפענס ברייס אונ
סוף ביו דיא אנדערע וויס ערד גלייך אין דיא סוף פון
גיתנס. אונ זייא וענין אראפ לעבעדיג ביו אין דעם גיתנס
אונ אזויא וויא זייא וענין אראפגינגען גיטארין פאמעלאך
האבין זייא געשינגען אונ האבין זיך סתנדר גיטונ אונ האבין
גיטאס מלש איז אסת איז הורה איז אסת. וויא האבין
גיטאסין אז זיי וועלן אזוי זאגן וועלן זייא אפא קינגען צוריק
אדרף קופען. ווארעם דער רדיו וועט זייא העלפן. די ידיו
האבין גיטערס זייער שפייעס אונ וענין אלע צו גילאסין צוא
די האבין אונ האבין גיטאלס הערין וואס זיי זאגן אונ אזוי זייער
ידיו וועט זיי העלפן זייא זאלן צוריק אדרף קופען. ווי דיא
ידיו האבין גיטונ אז קרדיס רדיו העלפן איהם גיט. האבין
זיי אונק מרס געהאט יעדער פאר זיך. ווארעם פריער האבין
זייא אויף איז הארצין געהאלפן מיט קרס. נאר אינעם האבין
זיי הקסס. סאמער וועט גאט זייער חסדס אויף גיט געניסען
דריבער האבין וויא גיטאס סאמער וועט דיא ערד אונז אויף
אין שפייען:

אין געשונגען אותם ויי ואת אונ אלע מענטשין
וואס האבין זיך סתבר גיטונ צו קרב וכל חרוב
אונ גאר זיין פארמענין: (לס) וידיו אונ זייא האבין
גענידערטם זיי וכל אונ אלץ וואס צו זייא חיים
לעבעדיגערהיים שאהא אין גרוב פון דעם גיתנס
חבס אונ צו ערד איז גיטארין אויף זייא באדעקט
זיאבדו אונ זייא וענין פאר לוידין גיטארין מתוך תקלה
פון צווישען דעם איין אונקלונג פון דיא ישראל:
(לד) וכל ישראל אונ און זייער וידיו וואס זייער גיטונ
ארום זיי נסו וענין אונקלדאסין גיטארין לקלס פון
ווענין זייער קול וואס זיי האבין געשינגען אין
דער שעה כי אמרי ווארעם זיי האבין גיטאכטס
העלען סאמער וועט אונז אויף דיא ערד אין
שפייען: (לה) ואש יצאה מאת יי אונ אפייער איז
ארויס גיטאנגען פון פאר גאט ותאכל אונ עם האט
פאר גיטונס את החמשים ומאתים איש איז
הוגדרעם מיט פופציג מאן מקרבי די וואס האבין
מקרבי גיטונ די קטרת: (א) וידבר יי אונ גאט האט

(לה) ואש יצאה מאת ה' וגו'. דער פירשני פתוחא ואנס
קרב איז געשינגען גיטארין מיט פיער אויך דער
פיער האט איהם ארום געניסען אונ זיין חק איז גיטונ אין גאנגען אונ דער פיער האט אים גע-

למימר : ב אמר לאלעזר
בר אהרן כהנא ויפרש
ית מחתתא מ בין
יקדיא וית אשתא
ירחיק להלא ארי
אתקדשו : ג ית מחתת
מיכניא האלין דאתחייבו
בנפשתיהון ויעבדון
יתהון רדידיו מסין
חופאה למדבא ארי
קביביון קדם
ואתקדשו ויהיו לאת

למימר : ב אמר לאלעזר
בר אהרן כהנא ויפרש
ית מחתתא מ בין
יקדיא וית אשתא
ירחיק להלא ארי
אתקדשו : ג ית מחתת
מיכניא האלין דאתחייבו
בנפשתיהון ויעבדון
יתהון רדידיו מסין
חופאה למדבא ארי
קביביון קדם
ואתקדשו ויהיו לאת

ת"א את מהמות . מהדרינן כח מהמות לס :

רשב"ם

בער המורים

כלי מלחמה . כיון שכלבו ללבו כל מלחמה : (ג) את מהמות
המחטים האלה כמפסוח . שנתחייבו על מסין נפסוח כדכ"ל
דחמ"ל מלי דמכיו כחמי לפני מציג חרץ על שניו , כשכיל
יחסיס שנימו . חרץ , מוחיות קרה : המחטים האלה . כ' גמס'
שאלו משלום כמפסוח , כך חסא עמלק כנפשו , שכלה כל הסנים שנפשו לישראל ונודעו לסם , כדליתא כדמכס משל למי שראה :

שפתי חמבים

רש"י

השמשות ואחד מהן סי מסכן : ש סי' שחא סקול היולא מחור
סכקיעה דממות רעס שמכיל סכסכים לכדור לא קול לעתס
נעה הכליטה שחא חיו קול מכניח חלדכה מקבן דליתא סכסל :
ת לא גס סלס שטל המוכח דל"כ מלי כי קדשו דקחאר עס
מועט סלס שטל גבי המוכח מקדוסקן : א לא למקוס כחוק
דל"כ סיס לו ספרס כדלוח מקוס : ב סכל לא סלס דל"כ לא
סיס לסס לזרוק לאלן וסי' לח"כ מה טעם קדשו סיס לזרוק
סכסלס ספסלסס מוקדכי סקטרת כלי סרס וסעוסים גמיוס :
ג דקסס וסס סכסס ססס טפס וס"כ למס כתיב סכסלס ססס
לי סוג , לכ ס' סוססיס וכן כתיב כי נחלו סכסלס ססס ססס
ססססססס סיס נססס וסיכך סיו טוסינ נססס על סכסס ססס ,

ענין בליעת קרח

יכבד כמיס ססס ססססס , ומחלוקת קרה סיס ג"כ על טפס
כסס סליו ססס כסס סססס , וסלר טפסס כסס זסס מלכו , ס"כ
סלר טפס סס ססס כסס כל סססס וסססן סלס לא ס' סלסני וססס

ליקושים על התורה

פירוש לתורת אלהים

שמיסין ביו צוא דיא גרוב און איז אראם און גרוב מיס דעם
פיייער צו זאמען , ווארעם און קרוב וואלס נאר אריין אין גרוב
און וואלס גיט פאר ברענגט גיטוארין וואלסין די פארברענגע
גינקעס זאגן מיר מיס קרוב האבין איין גיטקע פאר וואס
ווערן מיר פארברענגט און קרוב גיט , דריבער האט דער פיייער
גיברענגט קרוב אויך , און ווען קרוב וואלס נאר פארברענגט
גיטוארין און וואלס גיט איינגעזאגען גיטוארין , וואלסין דיא
איינגעזאגען גיטוארין און גיטוארין איין גיטקע מיס קרוב , פאר
וואס ווערן מיר איינגעזאגען און קרוב גיט דריבער און קרוב
אויך איינגעזאגען גיטוארין און איז געשעסן גיטוארין מיס
צוויי קרלי יסוריס :

(ב) אמר אלקיז וגו' דער אלשיץ פרענגט פאר וואס האט
גאט גיטאנג צוא זאשע ער וויל זאגן דעם דין צוא
אלעזר און גיט צוא אהרן , נאר הקב"ה האט גיטען אז דיא
קריג פון קרוב איז גיטען אויף משה מיס אהרן , האט קען זיין
גיטוארס אז פון גיטאנג און איינער וועט פון שוין אויף משה
מיס אהרן גיט קריגען , נאר קיינער וועט איינער זאגן אז גר
איז אויך און הייליג ווי די קריגען פון אהרן און ער סעג אויך
מקריב ויין קרנות אויף דעם מוכב דריבער האט הקב"ה
מאכין בלעקין און ברעקען דעם מוכב , עסזאל ויין אהרן
קינג אז דער מענטש וואס איז גיט פון דיא קריגען פון אהרן זאל גיט גיטען צוא מקריב ויין קסרת :

לְאוֹת דְּבַר יִשְׂרָאֵל: וַיִּקַּח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֶת מַחְתּוֹת הַנֶּחֱשֶׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבוּ הָעֹשֶׂרִים וַיִּרְקְעוּם צְפוּי
לְמִזְבֵּחַ: וַפָּרֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן
אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא
מִזְרַע אֹהֶרֶן הוּא לְהִקְטִיר קִטְרֶת
לְפָנֵי יְהוָה וְלֹא יִהְיֶה כִּקְרַח וּכְעֵדָתוֹ
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ:
פ' וַיִּלְנוּ כָּל־עֵדָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִמַּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּקַּח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֶת מַחְתּוֹת הַנֶּחֱשֶׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבוּ הָעֹשֶׂרִים וַיִּרְקְעוּם צְפוּי
לְמִזְבֵּחַ: וַפָּרֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן
אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא
מִזְרַע אֹהֶרֶן הוּא לְהִקְטִיר קִטְרֶת
לְפָנֵי יְהוָה וְלֹא יִהְיֶה כִּקְרַח וּכְעֵדָתוֹ
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ:
פ' וַיִּלְנוּ כָּל־עֵדָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִמַּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן

רשב"ם

דבר ה' ביד משה לו, מוסב למעלה, ויקח
למשה אמור אל אלעזר בן אהרן בהקן וירפאת המחלות:
רש"י

(ה) כאשר דבר ה' ביד משה לו, מוסב למעלה, ויקח
אלעזר הבהן את מחותות הנחשת מבין השופה כאשר
שפתי חכמים

אלו היו מחותן שנחלקו על הכהונה ונשרפו: (ד) וירקעו.
אונקלוס: "כלע"ו: (ה) ולא יהיה כקרח. כדי שלא
היה קרח: כאשר דבר ה' ביד משה לו. כמו
עליו על אהרן דבר אל משה שיהיה הוא ובניו הכהנים
לפיכך לא יקרב אש זר אשר לא מורע אהרן וגו', וכן כל
לי ולו ולחס הסמוכים אלל דבור פתרונו כמו על, ומתירו
על קרח ומזה ביד משה ואל כתב אל משה רמז לחולקים
על הכהונה שחלקו וכלרעת כמו שלקח משה בידו שחלק

רש"י: ויטו ללוח לבני ישראל ויקח
יכולין לזכור למזבח הים: (ה) הוא נחית טעם ולא לזכור
ומה שחלקו כל המחוקק במחלוקת עובר כלל טעם שנחלק ולא
יהיה קרח וגו' פירו' אלל חסמכתה: ו' וקח פ"ג דכתיב כ"פ
קרח ביד משה כשרשם בהמלך על פי ה' ביד משה וכן כשרשם
הקרח: וכן כ"פ סתם, וי"ל דק"ל מלי ביד משה דמין לואר
דעל ידי משה אמר לקחם שיעשו אותם חס חולקו על הכהנים
ללא מליו זה קרח ויטו דלגה לוס לקחם ויטו משה ישראל
ד"כ ה' על קרח קחמ לוי סמך' דלמך רמז לחולקים כל'
קרח שחלק אלל ע"כ ה' ביד משה דהכל למרש' חלה רמז
לחולקים פי' דכתיב הכה ביד משה וכתיב החם כהל כל ידך
בחיתק עם הסם לרעה חף כהל כל מחולקים ילקו כלרעת:

דעת זקנים מבעלי התוספות

ויראו שגין הקטרה ממית אלל הסמך ממית אמרי לין כלן
הוכחם שגין כלל רמזין לכסוסה המשות ויכחו. וכן לוס הק"ס
דבר על בני ישראל וקח מחתם משה. מחת כל כליהם וכסוי
בחרים וסבבוט' מעלי את סלונות בני ישראל:

(ה) כאשר דבר ה' ביד משה לו, שפטים דקרח קח' חילעיל,
כלומר ויקח חלעיל את סמכותו כלכך דבר ה' ביד משה
לו: (ו) חס המיטם את עם ה'. לרעה, לפי שמתחם להביל
קרחם וכו' סם המות שבו נשרפו נדב ואסיראטו סבי' כהנים.
וכן וילמד משה אל אהרן קח את מחתם וגו' וסם קסרת

פירוש לתורת אלהים

אשר נואם, ער איז נים פון דיא קינדער פון אהרן
הכהן לחקשי צו בייקערין קשקשת ליג' פאר גאט
ולא יהיה בריעם ואל גים ויין אזויא ווי קבח אונ
אזוי ווי ויין. עדה באיך אזוי ווי גאט האט גירעם
דורך משה יז אויף איהם אויף אהרן גאט האט
גירעם אז אהרן מיט ויינע קינדער ואלין ויין
פגהים דרום ואל ביין קרעמער גים גינעהען
צו דער פהונה: (ו) חלעיל אונ אלע יגידין האבין
געקריגט מסכרה אויף סאג'גירען סאג האבין
ויי גיקריגט על משה אויף משה אונ אהרן אונ
האבין אזוי גיאגט אס' איהר האט גלייט כלוקר

ואלין ויין לאות צוא אצייוין דאם הייקם צוא
אאג'גירען צו דיא קינדער ישראל קען ואל
אגין דיא גלעכין וענען פון דיא נואם האבין
גיקריגט אויף דער פהונה אונ גענען פאר גרענט
גינוארין: (ד) ויגח האט אלעזר הכהן גינענען את
סחנות הנחשת דיא קופערנע פיינער פאגען אשר
הקריבו השורשים נואם דיא פאר גרענעש האבין
גינעהנט גינעם אונ ער האט ויי גיטאקט דין צמי
לסבות ארעק צום קופה: (ח) וירון אאג'גירען צו
די קינדער ישראל ליגן דרום אשר לא יקרב אש זר
עם ואל גים גינעהען אפגענמש וואם איז פקעמך

לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אֶת־עַם יְהוָה:
 וַיְהִי בַּהֲקֵל הָעֵדָה עַל־מִשְׁהוּעַל־
 אֲהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶרֶץ־אֱהֵל מוֹעֵד וַהֲנֵה
 כִּסְהוּהָעֵנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה: וַיּוֹבֵא
 מֹשֶׁה וְאֲהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד:
 וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶרֶץ־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 הֲרָמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאִכְלָה
 אֶתֶם פְּרָגָע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֲהֲרֹן קַח אֶת־
 הַמַּחֲתָה וְתֵן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל
 הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה
 אֶל־הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא

אֲהֲרֹן לְמִימְרֵי אֱתָוָן
 גְּרַמְתָּוּן דְּמִית עָמָא דִּי:
 וְיָהוָה בְּאַתְפְּנִישׁוֹת
 בְּנִשְׁתָּא עַל מִשְׁהוּעַל
 אֲהֲרֹן וְאַתְפְּנִיאוּ לְמִשְׁכַּן
 זְמָנָא וְהָא חֲפָהי עֲנָנָא
 וְאֵתְגַלִּי יִקְרָא דִּי:
 וְעָאֵר מֹשֶׁה וְאֲהֲרֹן
 לְקַדְשָׁם מִשְׁכַּן זְמָנָא:
 וְכַלִּיל יִי עַם מִשְׁהוּעַל
 לְמִימְרֵי: וְאַתְפְּרִישׁוּ מִגֹּז
 בְּנִשְׁתָּא הָדָא וְאַשְׁיִצִי
 יְתִהוֹן בְּשַׁעֲדָה וְנִפְּלוּ עַל
 אִפְהֵיוֹן: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 לְאֲהֲרֹן סִבִּית מַחֲתִיתָא
 וְהִבַּע עָלֶיהָ אֶשְׁתָּא מֵעַרְבֵי
 מִדְּבָחָא וְשׂו קִטְרֹת
 בּוֹסְמִיא וְאֹבִיב בְּפִרְעֵי
 לְכַנְשָׁתָא וְכַפֵּר עַל־הוֹן
 אֲדִי נִפֵּק רִיקָא מִן קִדְשֵׁי

רשב"ם

בעל הטורים

(ו) אתם המתים את עם ה' על דתן ואבירם הבורחים
 אנו מורים שחטאו, אבל המאחזים והמשים איש שמותו
 כמות נדב ואבירוא, אתם הרגתם אותם שניתם
 להקטיר הקטורת: (ז) הרומן, כמו המילול לה', אבל
 דג"ש, ולמעלה אומר הבדלו, וכאן אומר הרומן
 קטרת, להודיע שהקטרת הנכונה כשאדם כהנים היא
 שפתי חכמים

אֲנִינִי וְחִתָּה וְקָסָן לְחִיכָה: (ז) וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם, לֹא הִתְפַּלְאוּ
 בְּעַד לְמַעַל שֶׁלָּא יָדָע חֲסִידָה שְׂטָרָה בְּפִיחָה, וְעַ"כ אָמַר כִּי
 יֵלֵךְ הַקָּסָן כְּדֹאמַר דְּכִי חִינָה בִּין דִּסְטָא כְּכִסְיָא מִתְפַּלֵּל עַל
 הַזֹּהֲלִים אִם אֵין חֲסִידָה שְׂטָרָה כְּכִי אֵין יוֹדַע כְּכִיָּה מִשְׁדֻּקָּה:
 בְּשִׁבְלִי הַר"ש נִתְפַּק הַחִיזִיק כְּכִי: [בִּירָן] בִּירָן מִשְׁקָל
 שִׁמְשֻׁמֶּע לְהַבְדִּיל וְיִתֵּר לִפְנֵי כְּכִי וַיֵּצֵא הַקָּסָן: (זא) וְשִׂים
 רִשְׁ"י

הקולק על הכסוי, דאין לומר כהם סוכרים נעלם לו שכל
 עושה בלרעת: (יח) וכפר עליהם, רז זה מסר לו מלאך
 המות כשעלה לרקיע שהקטרת עולה המגפה (ר"ל כשיתן רשות
 מדליה ים חוקין בקטרת אכל מה שגור הקב"ה בהדיא אין חכמה ודאן הנונה, וכן מתורג' מ"ס אה"כ שלא הניח
 המלאך את אהרן לעלות בקטרת והלא הוא מסר לו רז זה אלא שהיה גזרת הקב"ה כמ"ס אה"כ שכלו של מקום ודו"ק.

ענין בליעת קרח

מִמֵּת אֶחָד מֵיָּחִיד הַקִּדְשִׁים לְעוֹדֵד עַל חוֹכֵם שְׂכָרָה
 וְחִדְשָׁא חֲסִיד וְיִדְּוֹכֵל יִכְלֹל אֵשׁ, דְּכִי דְכִי הֵמָּה עַ"כ וְזוּ הָיָה
 הַסּוֹדֵה כְּמִסְכֵּל יִי הַקִּדְשִׁים כְּכִיָּה וְכִיָּה שְׂכָרָה מִקְרָאִים עַל כְּכִיָּה
 עַמֵּם כְּכִיָּה דְּכִיָּה חֲכָדָה קִדְשֵׁי ה' וְזוּ"ק:

ליקושים על התורה

(יא) קח את הבקעה וכן גזירה אש, דְּכִי פְּסִיקָתָא שְׂכָרָה
 וְיִתֵּן מֹשֶׁה הָאֵם גִּיְאָמָם צו אֲהֲרֹן גִּיְאָם דִּי פִּיִּיעַר פֶּאן
 עֲרָה אוֹיִף מֹשֶׁה אֹנִי אוֹיִף אֲהֲרֹן גִּיְאָם אֹנִי וַיֵּא
 דְּכִי וְאֲהֲרֹן הָאֵם כְּאֲדַעְקֵם דְּכִי עַם הָאֵם כְּאֲדַעְקֵם אִיהֶם הֲקִיִּיעַר דְּכִי וְאֲהֲרֹן כְּלֹמֶר
 וְהוֹ יִבֵּא אֹנִי אִיזִי גִיְקֹמְעֵן מֹשֶׁה מִיֵּם אֲהֲרֹן פֶּאָר דְּכִי אֲהֵל מוֹעֵד: (ט) גִּיְאָם יִי אֹנִי גִיְאָם הֵם גִּיְקֵמ
 צו מֹשֶׁה אֹנִי הָאֵם אִיהֶם אֹוִי גִיְאָמָם: (י) הַרְבֵּי שְׂכָרָה אִיִּךְ אֶפְּ מִיִּךְ פֶּאן דִּיא דְּאִוִּיעַ עֲרָה מִכְּלָה
 אִיִּךְ וְעַל וַיֵּא פֶּאָר לְעִנְדִּין אֹוִי וַיֵּא אִיִּין אִוִּיעִין בְּלִיִּךְ נִפְּלֵי אֹנִי וַיֵּא וְעִנְיִן גִּיְפִאלִין עַל פְּסִיקָתָא אוֹיִף
 וְיִתֵּר גִּיְאָם: (יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הָאֵם מֹשֶׁה גִיְאָמָם צו אֲהֲרֹן קַח אֶת הַבִּקְעָה גִיְאָם דִּי פִּיִּיעַר פֶּאן וְזוּ אֹנִי גִיב
 אוֹיִף

(שמות ד) ויוציאה והנה ידו מלורעת כשכל וע"כ לקח
 עושה בלרעת: (יח) וכפר עליהם, רז זה מסר לו מלאך
 המות כשעלה לרקיע שהקטרת עולה המגפה (ר"ל כשיתן רשות
 מדליה ים חוקין בקטרת אכל מה שגור הקב"ה בהדיא אין חכמה ודאן הנונה, וכן מתורג' מ"ס אה"כ שלא הניח
 המלאך את אהרן לעלות בקטרת והלא הוא מסר לו רז זה אלא שהיה גזרת הקב"ה כמ"ס אה"כ שכלו של מקום ודו"ק.)

פירוש לתורה אלהים
 אִיהֵר הָאֵם דְּכִיָּה גִיְוִעֵן אֹו דְּכִיָּה פֶּאָרָה
 פֶּאן גִיְאָם אִיזִי גִיְשְׁמִיִּין: (ז) גִיְאָם אֹוִי עַם אִיזִי
 גִיְוִעֵן וְהִתְהַלֵּל אֹו עַם הָאֵם וַיִּךְ אִיִּין גִיְוִאמִילֵם דִּיא
 הָאִבִּין וַיִּךְ גִיְקֵמֶרֶט צוֹם אֲהֵל מוֹעֵד הִתְהַלֵּל כְּכִיָּה
 דְּכִי וְאֲהֲרֹן הָאֵם כְּאֲדַעְקֵם דְּכִי עַם הָאֵם כְּאֲדַעְקֵם אִיהֶם הֲקִיִּיעַר דְּכִי וְאֲהֲרֹן כְּלֹמֶר
 וְהוֹ יִבֵּא אֹנִי אִיזִי גִיְקֹמְעֵן מֹשֶׁה מִיֵּם אֲהֲרֹן פֶּאָר דְּכִי אֲהֵל מוֹעֵד: (ט) גִיְאָם יִי אֹנִי גִיְאָם הֵם גִיְקֵמ
 צו מֹשֶׁה אֹנִי הָאֵם אִיהֶם אֹוִי גִיְאָמָם: (י) הַרְבֵּי שְׂכָרָה אִיִּךְ אֶפְּ מִיִּךְ פֶּאן דִּיא דְּאִוִּיעַ עֲרָה מִכְּלָה
 אִיִּךְ וְעַל וַיֵּא פֶּאָר לְעִנְדִּין אֹוִי וַיֵּא אִיִּין אִוִּיעִין בְּלִיִּךְ נִפְּלֵי אֹנִי וַיֵּא וְעִנְיִן גִּיְפִאלִין עַל פְּסִיקָתָא אוֹיִף
 וְיִתֵּר גִיְאָם: (יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הָאֵם מֹשֶׁה גִיְאָמָם צו אֲהֲרֹן קַח אֶת הַבִּקְעָה גִיְאָם דִּי פִּיִּיעַר פֶּאן וְזוּ אֹנִי גִיב

הַקָּצֵף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחֵל הַנֶּגֶף :
וַיָּקַח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה
וַיֵּרֶץ אֶדְתִּיתוֹךְ הַקָּהֶל וְהִנֵּה הַחֵל
הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרֶת וַיַּכְפֹּר
עַל־הָעָם : **וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמִּתִּים וּבֵין**
הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגֶּפֶה : **וַיְהִי**
הַמִּתִּים בַּמִּגֶּפֶה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי אָלֶף

יִי שְׂרֵי מוֹתָנָא : יִי וְנָסִיב
 אַהֲרֹן כַּמָּא דְמַלִּיל מֹשֶׁה
 וַיִּרְחַט לֵנֹו קִהְלָא וְהָא
 שְׂרֵי מוֹתָנָא בַּעֲמָא וַיִּהֲב
 יִת קִטְרֶת בּוֹסְמָא וַיַּכְפֹּר
 עַל עָמָא : יִי וְקָם בֵּין
 מִיתֵינֵא וּבֵין חַיֵּינֵא וַתַּכְפֹּר
 מוֹתָנָא : יִי וְהָו דְּמִיתוּ
 בְּמוֹתָנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרִי
 ת"א וַיִּסֵּן לֵס . שְׂכָה פִס וַיִּסֵּן פִס
 וַיִּסֵּן פִס מַלְכִּין וְיִי עֵינִי
 קִרְיָחָא פ' הַקִּטְרֶת שְׂכָה לֵס וְיִי
 לֵס . שְׂכָה וַתַּכְפֹּר מִתָּא מַלְכִּין
 פ' סוֹכֵר פ' וַיִּרְחַט : וַיַּעֲמֵד בֵּין
 סַמְסִים וּבֵין חַיֵּינֵא שְׂכָה פִס :
 בעל המורים

(יב) ויכן . כל"ס כ"ס לוחים מנפס שכן לפלור כמנפס :

רש"י

כדאיתא במס' (שנת פס) : (יג) ויעמוד בין המתים וגו'.
 אחז את המלחם והעמידו על כרחו ח"ל (המלחם) הכח
 לי לעשות שליחותי , חזק חזק לעכב על ידי , ח"ל חזק
 שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה , ח"ל אין משה חומר
 כלום מלכו חלל מפי הנבזרה אם אין אתה מחמין הכי הק'
 ב"ה ומשה אל פתח חלל מועד כל עמי ושאל וזהו שנאמר
 שהיו ישראל מלוחין ומרגינים אחר הקטרת ולומר קס המות

ספור מספר הוזהר על עניני הקטרת

ואמרו בדמות כפסגון ענינא דקטרת בוסמין דקב"ס יסב למשה
 וסנינא דקרבנא עמיס , עבדו כן כלם זעירין ואפסכרו ככל מהא
 לזכרע זייתא וסו אמרין כן , לבתר אמר להו נזיל לאיטון
 דלשונן לביעת ספרישו מניכין לנחשין ואמרי דדון ודן סמיטיו
 אמרין אלון ספוקיל ויאמר שם אל לטכין קח את כפתה וסן
 סלס סלס וגו' ויקח אסכר וגו' ויעמד בין סמסין וגו' , וכן עבדו
 ואסכסל עמיס , בסמו סכוס קלל ואמרי סתרת סתרת אפי' חזק
 לוחיל לליעל דסל דינא דספול סל אכדי סכל סכל דמי לנעלל
 ליס , חשג לביס דמי סלל חלל דלדוק שטע דלדעלי ליש דר סכדי דל
 עבדו דל ויל ורסני סל דיסחורין כהסכוס דסדיכין דליין קסל ,
 קס ואסכר לון כהסכוס כהסכוס וקדילן עלייהו דלל ירבעלן
 עטורייסל עמלס , ואסלסו שטע דקכטל וקסלון לה שטע עכסיה
 [משמשס זו מכל לנעס דמיס דקכטל וקסלון לה שטע עכסיה
 ואסכר סקטרת ככל יוס סני סמסין חלל כהסכוס ואסכר
 כהסכוס , וספיקר סדיכס ככוס סכל ויכין כפסוח ספוס כפסל
 ויסעעו חזויו מס ספיו מנכר] :

פירוש לחזרת אליהם

אויף איר פיינער פון רעם קובסן יליים אונ מזה דרויף
 קטורת ויחלץ ספרה אל העדה אונ גייא גיה צו דער
 עדה ובפר עליהם אונ פאר גיב אויף ויניא כי
 (וארעם עס איז ארויס געגאנגן דער צארין פון גאם
 ויחל תגנה עם האם אן גיהויגין צו ויניא דער קאדד :
 (יב) ויחל אהרן האם אהרן גינאקען די פיינער פאן אונ
 האם אזוי גיטאון כאסר דבר משה וויא משה האם
 גירעם גיה אונ איז גילאפין צווישען דעם איין
 נאמלונג פון די ישראל חנה החל אונ עם האם אן
 נאכפין תגנה דער קאדד דעם אין פאלק ויחל את הקטרת
 האם אהרן מקריב גיווער און די קטורת ויכפר על העם
 אונ ער האם פאר עכבין דעם תאלק : (יג) ויעמוד
 אונ ער האם ויך גישמעלס בין חסמים צווישען די

רשב"ם
 הנהגת חיים ביד כהנים לרעת שהם ראויים (יג) ויעמד
 בין המתים ובין החיים . שלא עבר המשהות את מקום
 שפתי חכמים

לסכן דמם ענין לנעם לפני אסכר : ח דל"כ מלי בין סמיס
 ובין סמסין ודי סמיס סו ללד ח' וסמסין ללד אחר סמיס אסכר
 סוכד כריסס ולי קלי מל סמסל ח' ס' סלל סמו סוד :
 ח לנעס דלשון קסל למל לל ספסל מיד כדי סלל וסחל סנג
 לו לכל ססוח ססחיל סנג , לכן סירכ דכר אחר סמיס
 גורס סכ"ס , וס' דכר אחר קסל סלל ענינו סאמר לו
 סקדוס כליך סול זס , ססוס סלי סירכ סלל דלשון כזס כז' :
 ויסב אהרן אל משה (מכילתא) . ד"ל למל כקטרת מ לפי

(יב) — ין ויסן אל סקטרת ויכפר סל ססס וגו' וסמל כהסכוס .
 ססס כספר סוכר (וירא דף ק ס"ב) כסוד אמר כדי
 סססס וסמל חלל סוילא חזונין כסוכסל וסלרס כיס כסלסו
 אסניל ליס ליומל ח מר מלס דמסלי לכריססל אמר לו וגו' וכסוח
 לסעכר ככל מילא דסמיל דלי יסלון כניו כסמי כסמיס וכסמי
 דסרסוח וסריוני כרסוח נססל כולל סנינא דקכטל כוסמין
 דיסכסל מוסל עמיס , די סלל חלל לול לכפר סכסל חלל לגבי
 לוססוח לישו עמיס כל די סמל אסכר גכרל ככל חלל ככל
 נזיל לגביס סמו לגביס אסכר לול סל סמל על אסכרל אמר לכו
 סמו אסכר ליש דליח סכסס ויסין אסכר מוסל כסמל וכל יוסל
 ססמק וול אסכסל , אמר לכו נזיל לבי ככסמל וסכסר כסמי
 מן קסד קב"ס , ער דסו חזלי סמו ואסכר סלני וסלני מיוח
 וסלני וסלני כזו למס , אמר לכו כדי סלל לית סמל לקייסל
 סכל דספסל דסיקל חלל אסכרסו מכלון אסכרסין כבי כסל סלינין
 דזכלין יסר סכסל סכסל לזכרסס חולקין וסלל עסכין סססר
 לוויסל דסמל וסכסר לוויסל דסמל וכן לזכרע זייתא דסמל

ליקובים על התורה

אונ גיב אויף אהרן פיינער פון מזה האם אהרן גינאם צו משה
 אויף כסס דף מין כרוכר משה דו ויילסם סוף כהנא , פאר
 וסנין וסנין דעם מיינע קינדער פארברענס גינאקין וייל ויניא
 וסנין געמקען פראקסע פיינער אונ האבין יום יוי אסכרענס
 די סקרת , אונ דו ונאקס צו מיר אויך ואל געקסן אפינער פאן
 אונ ארויס פראגין פון מלכין אונ אויף אהרן פארברענס סקרת
 אויפער דעם סלכין האם משה גינאם צו אהרן דוא רעקס
 מיס פיר אונ דערווייל שפארדיגן עקסלשין גי געשווינד אונ
 נכס די סקרת , ווי אהרן האם גינערס דוא ונערסר האם ער
 גינאם אפילו אויך וועל שפארדיגן פון ווענין דאי וידין הארס
 סוף אויך גים נאר דיא ויניא ואלין גלייבין סקרת ונערס וסר
 ונאם דער עקסלש , וואס ויניא אלע ספאן אונ אכענד
 וספארניאקסו די פרישע פון קסרת מיס ענה איז ער פארניאקסר
 לו ער ונעב גים שפארדיגן פאר ויין צייט :

וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבָר הַמֵּתִים עַל־
 דְּבַר־קִרְחָה: 10 וַיֵּשֶׁב אֶהֱרֹן אֶל־מֹשֶׁה
 אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמִּגְפָּה
 נִעְצְרָה: 11 חֲמִישִׁי מִן וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵּאמֹר: 12 דְּבַר וְאֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתֶם מִמֶּה מִמֶּה
 לְבֵית אֲבִיב מֵאֵת כָּל־נְשֵׂי־אֲהֵבָם לְבֵית
 אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִפְּסוֹת אִישׁ
 אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִפְתָּחוֹ: 13 וְאֵת

אֶלְפִין וְשֶׁבַע מֵאוֹת מִלְּבָר
 מִדְּמִיתוֹ עַל פֶּלֶג וְתָא
 דְּקִרְחָה: 10 וְתִבְּ אֶהֱרֹן
 לְמֹשֶׁה לְתַרְעִמְשָׁבוֹזְמָא
 וּמִזִּתְנָא אֶתְכִלִּי: 11 וּמִלִּיד
 יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימֵר:
 יֵי מִלִּיד עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְסֵב מִגִּהוֹן חוּמְרָא
 חוּמְרָא לְבֵית אֲבָא מִן
 כָּל רִבְרִבְגִּיהוֹן לְבֵית
 אֲבִיהֶתְהוֹן תְּרִי עֶשֶׂר
 חוּמְרִין גְּבֵר יֵת שְׁמִיה
 תִּכְתֹּב עַל חוּמְרִיה:

רשב"ם

ההקשרה: (יז) וקח מאתם משה משה וגו'. מאחר
 שמתלוננים על דבר הקשרת ואומרים אתם המתם את עם
 רש"י

הוא, על ידו מתו נדב וזבדיהו, על ידו נשרפו ר"נ ח"ט. אמר הקב"ה תראו שעורר מנפשה הוא והסמל הוא הממית:

פירוש לתורת אלהים

מִיִּשְׂרָאֵל וּבִין חֲמִישִׁי אֲנִי צְנוּיָשֶׁעַן דִּי לַעֲבָדִינָע וְתַעֲבָד
 תַּפְסָה אֲנִי עִם אִיזִי אִיזִי גִיְהֵאֲלֶסְן גִּיְוֵאֲרִין דִּי בְּאֶרֶץ
 רִשִׁי שְׂרִיבִים אֶהֱרֹן הָאֵם צו גִּיְהֵאֲלֶסְן דָּעִם מִלְּאָךְ
 הַמִּקֹּת אֲנִי הָאֵם אִיהֶם נִיִּם גִּילְאֻם גִּיין וְיִימְעָר
 צְנוּיָשֶׁעַן דִּי לַעֲבָדִינָע הָאֵם דָּעִר מִלְּאָךְ הַמִּקֹּת צו
 אִיהֶם גִּיְנָאֲמִס מִיךְ מֵאֵן דָּאֵם שְׁלִיחוֹת פִּון נָאִם
 הָאֵם אֶהֱרֹן צו אִיִּם גִּיְנָאֲמִס מִשָּׁה הָאֵם מִיךְ גִּשְׂקִים
 אִיךְ זָאֵל דִּיךְ נִיִּם לֵאנָעֵן הָאֵם דָּעִר מִלְּאָךְ הַמִּקֹּת
 גִּיְנָאֲמִס אִיךְ בִּין דָּעִר שְׁלִיחִים פִּון הַקִּבְלָה אֲנִי דְּרֹא
 בִּיקִס דָּעִר שְׁלִיחִים פִּון מִשָּׁה וְעִמְעֵן גִּיְהֵרִי מֵעֵן
 גִּעֶסְעֵר צו פִּאֲלִגִּין הָאֵם אֶהֱרֹן גִּיְעִמְסָפְעֵרִם מִשָּׁה
 זָאֲמִס נִיִּם גִּיין שׁוֹם זָאֵךְ סִידְעֵן נָאִם הִיקִס אִיהֶם
 הַקִּבְלָה אֲנִי מִשָּׁה שְׁמִיטֵעֵן אִין דָּעִר מִיִּר פִּון דָּעִם
 נִיִּימְעָר אִין פִּסּוּק מ"ו גִּיְבֵּב אֶהֱרֹן הָאֵם יִיךְ אֲוִם
 וְיִאֲרוּם עִר אִין גִּיְנָאֲגֵעֵן מִיִּם דָּעִם מִלְּאָךְ הַמִּקֹּת
 רש"י דָּרֹם הָאֵם נָאִם גִּיְקֹאֵן אִין מִיִּם קְמוֹרֶת וְאֵל
 קִאֲבִין גִּיְדָעִם אִיךְ דִּיא קְמוֹרֶת אֲנִי הַאֲבִין גִּיְנָאֲמִס
 גִּיְשְׁמֵאֲרִבִּין קִבֵּב וְאִבְהִיֹּא אֲנִי דִּיךְ דִּיא קְמוֹרֶת וְעִנָּעֵן פִּאֲר
 פּוֹפְצִין מֵאֵן הָאֵם נָאִם גִּיְנָאֲמִס אִיהֶר וְעִנָּעֵן אִין דִּיא קְמוֹרֶת
 מִיִּימֵעֵן דָּעִם מֵעִנְשָׁשׁ: (יח) וְהִיִּי וְעִנָּעֵן גִּיְוֵעֵן תַּפְסִים
 אֶרְבָּעָה עֶשֶׂר אֶלְפִינָעִין מִזִּיִּינָם יִשְׁבַּע מֵאוֹת אֲוִם וִיבִין
 עַל דְּבַר קִרְחָה דָּעִר זָאֵךְ פִּון קִרְחָה: (יט) וַיְדַבֵּר יְיָ
 בִּידֵי צו דִּי יִידִין וְקַח מֵאֲתֶם אֲנִי גָעִם פִּון וִיִּי מִפֶּה מִפֶּה
 אֶלְעֵי וִיִּעֲרַעֵר נְשִׂאִים לְבֵית אֲבֹתָם צו דָּעִם הוּיִי גִעִינָר פִּון וִיִּעֲרַעֵר
 פִּון אִיִּמְלִיקֵעֵן מֵעִנְשָׁשׁ אֵת שְׁמוֹ נִיין נִאֲקֵעֵן תִּכְתֹּב עַל

צוֹא מִשָּׁה יְעִדְרֵר נְשִׂאִי פִון יְעִדְרֵר שְׁבָם זָאֵל גִּעִבִין
 אֶשְׁמַעְקִין, אֲנִי דָּעִר שְׁמַעְקִין וְנָאִם וְעִם בְּלִיָּהֵן וְעִם קִעֵן
 וְיִיִּיִּעֵן צו דָּעִם נְשִׂאִי גִיְהֵרִי דִּי קִרְחָה. וְיִאֲרוּם הַקִּבְלָה הָאֵם
 גִּיְנָאֲלֶסְן מֵעֵן זָאֵל נִיִּם מֵעֵר קִרְבֵּעֵן אִיךְ אֶהֱרֹן, דָּעִר
 עִיִּקֵּר קִרְבֵּי אִין גִּעִבְרִיִּים פִּון שְׁבָם לִי, דָּעִר שְׁבָם לִי זָאֲמִס
 מִיִּם וְנָאִם וְעִנָּעֵן מִשָּׁה מִיִּם אֶהֱרֹן מֵעֵר יִחְסִיִּים פִּון גִּיְנָאֲבִין שְׁבָם
 לִי, מִיִּר וְעִנָּעֵן אִיךְ דָּעִר מֵעֵשֶׂר פִּון יְעִבֵּק וְיִאֲרוּם יְעִבֵּק הָאֵם
 גִּעֵהֵאֵם צְנוּיָשֶׁעַן קִינְדֵּר אֲנִי אֶפְסִים מִיִּם מִנְשָׁה קִאֲבִין עִר
 נִיִּיִּעֵן צוֹא זִיךְ פִּאֲר וִיִּיִּעֵן קִינְדֵּר, גִּעִנָּעֵן פִּקְרָעֵרִם קִינְדֵּר,
 מִיִּר קִינְדֵּר וְעִנָּעֵן גִּיְוֵעֵן בְּכֹרִים וְנָאִם וְעִנָּעֵן אֶלִּין הִילִיג
 וְיִאֲבִין דָּן גִּד וְיִפֹּס, אִין גִּעִבְרִיִּים גִּעֵהֵן פִּון דִּיא גִּעֵהֵן הָאֵם
 עִר גִּעִבְרִין אִיִּיִּם מֵעֵשֶׂר דָּאֵם אִין דָּעִר שְׁבָם לִי, דִּירִבְכֵּר
 אֲנִי זָאֵ דְּרֹא וְיִלְלִים מִיִּר גִּיִּם גִּלְיִיִּעֵן גִּיִּם מִיִּם מִיִּר.
 אֶהֱלֵ מִנְשָׁה וְעִלִּין מִיִּר אִיהֶם פִּרְעֵנָעֵן דָּרֹם שְׁמִיִּים
 גִּיְקֵעֵרִם צו מִשָּׁה צו דָּעִר מִיִּר פִּון אֶהֱלֵ מִנְשָׁה
 וְיִאֲרוּם עִר אִין גִּיְנָאֲגֵעֵן מִיִּם דָּעִם מִלְּאָךְ הַמִּקֹּת
 רש"י דָּרֹם הָאֵם נָאִם גִּיְקֹאֵן אִין מִיִּם קְמוֹרֶת וְאֵל
 קִאֲבִין גִּיְדָעִם אִיךְ דִּיא קְמוֹרֶת אֲנִי הַאֲבִין גִּיְנָאֲמִס
 גִּיְשְׁמֵאֲרִבִּין קִבֵּב וְאִבְהִיֹּא אֲנִי דִּיךְ דִּיא קְמוֹרֶת וְעִנָּעֵן פִּאֲר
 פּוֹפְצִין מֵאֵן הָאֵם נָאִם גִּיְנָאֲמִס אִיהֶר וְעִנָּעֵן אִין דִּיא קְמוֹרֶת
 מִיִּימֵעֵן דָּעִם מֵעִנְשָׁשׁ: (יח) וְהִיִּי וְעִנָּעֵן גִּיְוֵעֵן תַּפְסִים
 אֶרְבָּעָה עֶשֶׂר אֶלְפִינָעִין מִזִּיִּינָם יִשְׁבַּע מֵאוֹת אֲוִם וִיבִין
 עַל דְּבַר קִרְחָה דָּעִר זָאֵךְ פִּון קִרְחָה: (יט) וַיְדַבֵּר יְיָ
 בִּידֵי צו דִּי יִידִין וְקַח מֵאֲתֶם אֲנִי גָעִם פִּון וִיִּי מִפֶּה מִפֶּה
 אֶלְעֵי וִיִּעֲרַעֵר נְשִׂאִים לְבֵית אֲבֹתָם צו דָּעִם הוּיִי גִעִינָר פִּון וִיִּעֲרַעֵר
 פִּון אִיִּמְלִיקֵעֵן מֵעִנְשָׁשׁ אֵת שְׁמוֹ נִיין נִאֲקֵעֵן תִּכְתֹּב עַל

יום 1 כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום חצנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפסוק :

י ואת שם אהרן תכתב על־מטה
 לוי כי מטה אחד לראש בית
 אבותם : ויהנחתם באהל מועד
 לפני העדות אשר אועד לכם שמה :
 חצי הספר כ והיה האיש אשר אבחר
 בו משהו יפרח והשכתי מעלי את־
 תלנות בני־ישראל אשר הם מדינם
 עליכם : כי וידבר משה אל־בני
 ישראל ויתנו אליו כל־נשיאותם
 מטה לנשיא אחד מטה לנשיא
 אחד לבית אבתם שנים עשר
 מטות ומטה אהרן בתוך מטותם :

יח וית שםא דאהרן
 תכתוב על חומרא דלוי
 ארי חומרא חד לריש
 בית אבותהון :
 יט ותנענינון במשכן
 זמנא קדם סדרותא די
 אומין מימרי לבון תמן :
 כ ויהי גברא די אתרעי
 ביה חומריה יגעי ואניח
 מן קדמי ית תורעמת
 בני ישראל די אינון
 מתרעמין על־יכון :
 כא ומליל משה עם בני
 ישראל ויהבו ליה כל
 רב־רבניהון חומרא
 לרבא חד חומרא לרבא
 חד לבית אבותהון
 תרי עשר חומרין
 וחומרא דאהרן בנא
 תר'א לפי סעודת . סוכות יב
 כלימות ס :

בעל המורים

(כ) 'סרס' ד' כמס', סכל, וסידך לדיק כחמר יסרס, יסרס רש"י

(יה) כי משה אחד. אף על פי שחלקתים לשתי משפחות משפחת כהונה לכד ולויה לכד מ"מ כמס' א' הוא : (כ) והשכתי. כמו (בראשית ח) וישבו המים [אסתר כאלמעי י שלא יאמרו מפני שהנימו כלד שכיה פרח :

פירוש לתורת אלהים

ספרי ואלקטמו שרייבין אויף דעם ששעקין : (יה) ואת
 שם אהרן אונ דעם נאקען פון אהרן תכתוב ואלקטמו
 שרייבין אויף דעם ששעקין פון ששם לוי כי ניישעם
 מטה אחד איין ששעקין זאל ייין לראש צום עלקטען בית
 אבותם פון דעם דרוי געוידר פון וינערע עלקטען בית
 חאמקשע איהר האם דאם ששם לוי צו טיילט אויף
 צוויי משפחות די משפחה פון כהונה באונגערער
 אונ די משפחה לוי'ה באונגער די ביינע משפחות
 איז אקער נאר איין ששם דרום זאל נאר ויין צוויי
 ששעקין באהיל מיט איין דעם אוהל סעוד לבי תעזת
 אונד לבס וואס איך מוא זיה צו אייה קווינען ששה
 אשר אבתי בן וואס איך וועל אין איהם אויס דער
 אונ איך וועל שטילען סעלי פון מיר את תמנות די
 אויף אייך : (כא) וידבר משה האם משה גיבט צו די
 איהם אלע גשיאים גינעבין משה לנשיא אחד אששעקין צו איין נשיא כלוקר
 לבית אבותם צו דעם דרוי געוידר פון וינערע עלקטען

רשב"ם

על ידי : (ב) והשכתי. מן וחמת המלך שככה. המכות שפתי חכמים

י מדכתיב שנים עשר מטות ליל ומסס מלכין כחוק ממוסס אלע ללמד כל שקודש כהנן כפרקס. סיו מסרין הסמוס כמייסס וסמיו כמלעל, והס'א'ם כלכ וספסר שרש'י ז'ל מלס פס

ז וחמת המלך שככה : (כא) בתוך מטותם. הנימו

ליקוטים על התורה

האם נאם געויען דורך דעם ששעקין אז דער עיקר פון ששם
 לוי איז משה מיט אהרן, דער ששעקין אליין איז אששל צוא
 לוי, דאס בליהונג וואס איז ארויס געקומען פון דעם ששעקין
 דאס איז אששל צו די קינדער וואס זענען גיבארדין פון לוי,
 איז ארויס געקומען אבליביל, דאס איז קרת גיבארין פון לוי.
 פון דעם בליביל איז ארויס געקומען איין בליהונג דאס איז
 גברס גיבארדין פון קרת, אונ עס איז ארויסגעקומען מאנדלן
 צוויי, דאס זענען משה מיט אהרן גיבארדין פון עשר, פון
 איינס נועם שוין דער ששם לוי וויסען אז נאר משה מיט אהרן
 האם נאם געווייליגס אונ קיין אונדערין :

איין ששעקין : (יס) ויהנחתם אונ דו זאלקסט לייגין די
 פאר דעם ארון וואס רריגען ליגען די לוחות אשר
 דארשען : (ס) ויהי אונ עם וועט ייין האיש דער כאן
 וויילען פפרי קרי נועם ייין ששעקין בליגען משכתי אונ
 קריג פון די יודין אשר הם פליגס וואס ציאי קריגין
 יודין ויהי אליי האבין איהם אלע גשיאים גינעבין משה
 איינליקער נשיא האם איהם גינעבין אששעקין לבית אבותם

כב וינח משה את־המטת לִפְנֵי יְהוָה
בְּאֶהֱלֵה־הָעֵדוּת: כג ויהי מִמַּחֲרַת וַיָּבֹא
מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱלֵה־הָעֵדוּת וַהֲנִיחָהּ פָּרֹחַ
מִמֶּה־אֶהֱרֹן לְבֵית דָּוִי וַיֵּצֵא פָּרֹחַ
וַיֵּצֵן צִיץ וַיַּגְמֵל שְׁקָדִים: כד וַיֵּצֵא
מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמַּטָּה מִלִּפְנֵי יְהוָה
אֶל־כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ־אִישׁ
מִמֶּהוּ: פ ששי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־

חזקיהו: כב ואצנע
משה ית חזקיהו קדם
וי בשכנא דסחודתא:
כג והנה ביומא דבתרוהי
ועל משה למשכנא
דסחודתא והא געא
חזקיהו דאחרן לבית
לוי ואפיק לבלבין ואנין
נין וקפית שיקדן:
כד ואפיק משה ית כל
חזקיהו מן קדם יי לות
כד בני ישראל
ואשתמדעו ונסבו גבר
חזקיהו: כה ואמר יי

בעל הטורים

כשנשט: וסרס כיומי לריק. מספס וסרס זסו לריק כסמך וסרס
שכין שספסו וסרס ילא לריק כדיו. וסס וסרס כסשסכ וסס
כסס ססו. וסס כסמך ססוכ מל סלסל יוכר על סוקן זקן אסרן.
וכן יסרס כיומי לריק שס' מל סמלך ססשס סכמייו סססו
ססססס וסרס ססס אסרן: (כג) סרס. לין. סקדים. כסג ג'
ססרססו סל ססססס. קרס. וסרסס. וססססס. כססס'
סססססס. כסו לסססססס ססס סרסס: סססס סססס ססססס
ססס: (כד) וססל ססס סס כל סססס. ססס וסס סססס וססס

רש"י

(כג) ויצא פרח. כ כמשמעו: ציץ. הוא חננת הפרי
כשהפרח נופל: ויגמל שקדים. כשהוכר הפרי הוכר
שכן שקדים לשון [בראשית כא] ויגל הילד ויגמל ולשון
זה מלוי כברי האילן כמו (ישעיה ית) ובושר גומל יהיה
לזה ולמה שקדים הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפירות
אף המעוקר על הכהונה פורענותו ממחרת לזה כמו
סמיונו כשוויח (ד"ה כו) והרעית ורחה כמלחו ומרגמו
וכפית סגדן כמין אשכול שקדים יחד כפותיו זה על

רשב"ם

מן סבב: (כג) ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים. נראה
למי הפשט כשהוציאו משה סמיונו כמלח ולא יותר.
כדכתיב והנה פרח כסס אחרן. אבל אחר כן ויצץ ציץ
לענין כל ישראל. ואחריו כן ויגמל שקדים, שאילו כן
היה הענין תחלה הנה לא היה נראה לא הפריח
ולא הניחא וגם לא היה לו לכתוב והנה פרח אלא והנה

שפתי חכמים

אגדה כדכתיב ולא שמת כסוך מוכר על זה: כ לפי שמלכו ציץ
קודם הסרס שנלמד ציץ וסרס, לכן סרס"י סרס כמשמעו. וס"ה
למה לא סרס ציץ כמשמעו וסרס סוף דבר סכס קודם סוף כסון
למלח של אילן, וי"ל לפי שנלמד אחר סוף ויגמל שקדים
ומהו הדבר שלפני גומל שקדים חננת ססס, מלסס, וסוד
מלססו סרס ססס לססס כסון סלס סרס וסרס ויין לין
וסרס סוף ידוע מה ל' סוף לין אין ידוע מה ל' סוף לכך סרס"י
סרס כמשמעו וס"ה אכל לין אין ידוע ולכך ס"ה וסל
חננת סרס וכן מנחם ססססס וסססס כמשמעו וסססס לין
ססס ידועים מה סס אכל סרס יסרס ל' לרין לסרס סס סל
כי לא סרס"י ידוע מה סרסס סל סרס יסרס ל' אכל מנחם

דעת זקנים מבעלי התוספות

שקדים. וכלהו מיומא ומסרס. סקס ססססו דמסס סל ססס
דכסס ססססו. וי"ל אף סקל סל סססן שקדים וסלססס סססו
מלל ססססס ססו וסססו לסססס וסל סל סל ססס שקדים:

(כג) והנה סרס ססס אסרן. מססס דסרס ססססו סרס ססו סס
ומלד סלס סרס וסססן ססססס סססו וסל סססו לסססס ומלד
סל סרס וססל סססן כל סססו אילססס ויין לין ויגמל

פירוש לתורת אלהים

לוי ויצא אונ ער האם ארוים גיצויען פרח אקליאונג
ויצא אונ עם האם גישפראצט צי אשפראצונג ויגמל
אונ עם האם גיוואקסין שפדים מאנדלן. רש"י שרייבס
דרום וענן דרויף גיוואקסין מאנדלן צו וויזען
אזוי וויא דיא מאנדלן איז אפרי וואס עם בליהם
געקער פון אלע פירות אזוי דער וואס קריגט אויף
דער ברהנה קומט אויף איהם גיף אפונגעניז:
(כד) ויצא משה אונ משה האם אוים גיצויען את כל
תפסות אלע שפעקיקס מלפני יי פון פאר גאט אל כל
בני ישראל צו אלע ווירן וירא אונ ויזא האבין גינעקן
ויקחי אונ זיי האבין גינעקען איש אימליקער מענקיש
פסחי ויין שפעקיקן: (כה) ויאמר יי אל משה האם גאט

אונ עם איז גיווען דיא צאל פון דיא שפעקיקן שנים
עשר פסות צוועלף שפעקיקן ופסה אחרן אונ דעם
שפעקיקן פון אהרן האם מען גליינט ביהר פסותם
צווישין וייערע שפעקיקן בדי מען זאל גים זאגן אז
דרום האם ער געקליט טייל מען האם אים גליינט
אין דער זייט ווא די שכינה באווייזט זיך: (כב) וינח
משה האם משה גליינט את תפסות די שפעקיקן ובר:
(כג) ויהי אונ עם איז גיווען מפתח אויף קארנדיגען
סאג ויבא משה אל אהל תפסות איז משה גיקומען צום
אהל וואס דער ארון קיפ פו לוחות וענען דריגען
והנה פרח אונ דעם האם געקליהם פסה אהרן דער
שפעקיקן פון אהרן לבית לוי צו דעם הויז געוידר פון

הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־
יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם
הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם
מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לְעֹבֵד אֶת־
עֲבֹדַת אֱהֹל מוֹעֵד׃ וְאֵתָּה וּבְנֶיךָ
אֶתָּה תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־
דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֶכֶת
וְעַבְדְּתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֶתָּה אֶת־

קודשא וית מסרת
מדבא ולא יהי עוד
רונא על בני ישראל׃
וואנא הא קריבית
אחיכון דיאי מגו בני
ישראל לכוון מתנא
יהיבין קדם יי למפלח
ית פולחן משכן זמנא׃
וואת ובנך עמך המרון
ית כהונתכון לכל פתגם
מדבא ולמגו
לפרוכתא ותפלחון
פולחן מתנא אתן ית
הא אלה וכנין חסד משכנו יומא
כד כן׃ ולמבית יומא כד׃
ניסוד פתגם סמסס מג׃

רשב"ם

אל יקרב וחיבתים מיתה׃ (י) עבודת מהנה. ונסא: ישראל פטורים מן העבודה ומתוך שאינם מצויים לא שפתי חכמים

רש"י

הוא אם הלוים מוהלים ק"ו ישראל אין מוהלים מן הדין׃
ש הולך לומר כמו שהיה כבר בעבור מלת עוד שפירושו שכל
קצף כיוצא בו׃ ת ואל"כ אומה משמרת של גזירים שכלם היה
שלמלא לויים עושים חוקים חייבים חסם לפנים חסם׃ א ס"י
עבור שהיה חסם כלומר העבודה פתח היה שחסם לא
עבור של מתנה של׃ שהיה החסם חסם העבודה וכמו שפירש

קד׃ ולא יהיה עוד קצף. [ספרין] כמו שהיה כבר
ש שנאמר (במדבר יו') כי יאלה הקצף׃ (י) לכם
מתנה נתנים. וכול לעבודתכם של הדיוט ת"ל לה
כמו שפירש למעלה לשמור ת משמרת גזרים ולמרכלין׃
(י) עבדת מתנה. במתנה א נחמיה לכם׃

פירוש לתורת אלהים

בעדינוג פון דעם אהל מועד דאס הייסט ויאי
זאלין הייסן די מועדין אונ קען זאל פון ויאי
סאכין גבאי צדקה אונ אנדערע כמנים אזוי ווי
פרער איז גישטאנען׃ (י) וואה אונ דוא אהרן
יבנה אונ ריינע ויהן אהד מיט דיר תשמרו זאלט
איהר היסען אייער בעדינוג לכל צו אלע זאכן
פון דעם מזבח ולמבית לפרכת אונ פון אינווייניג
פון דעם פרכת ויבדלם אונ איהר זאלט דינען
עבדת די בעדינוג מתנה אנשלאק אהן האב איך
גינעבין אה כהונתם אייער בעדינוג פלוקר דא
עבודה פון אייער כהונה האב איך איך במתנה
גינעבין

איהר זאלט הייסן את משמרת הקודש דאס הייסט
פון דעם הייליגקייט ואת אונ דאס הייסט פון דעם
מזבח ואת יהיה אונעם זאל שוין מער גוט ויין קיין
צארין אויף דיא יודין אזוי ויאי עס איז אקאהל
גינען אצארין אויף דיא יודין׃ (י) וואני אונ איך
נאם הנה לקחתי איך האב גינענען את אחיכם אייערע
פרדער הלויים די לויים מתוך בני ישראל פון צווישן
די יודין לכן צו איך פלוקר צו דיר אהרן אונ צו
דיינע קינדער מתנה זענען די לויים גנעבין גווארין
פאר אמתנה גוט וי זאלין סאהן אייער אייגענע
בעדינוג נאר וי זיי זאלין סאהן די בעדינוג פון
נאם לעבד צו דינען אה עבדות אהל מועד דיא

מצות השם

(ה) [שלו] [לוא ולוי] שלם לנעם שנים המקדש הנכבד שאל' ומכרתם את משארת הקדש׃

הגרין דער בית המקדש זאל גוט ויין איין פנים אן אחישנא
דאס הייסט און גוט ווי קען דאס הייסן פון מלכים דער
דיא אונ דער סלך זאלין זיין געדיש פון גנבים אונ פון רוצחים
דער הייסט פון בית המקדש איז גינען זענען קבד׃
אך

בית המקדש אונ זאל גוט סאהן דיא עבודה וואס כהנים
דארפן סאהן אין מקדש׃

לשכרתם את משמרת הקדש ונא' ודאס איז אקצול לא העשלה
דיא הייסט פון בית המקדש זאל קיין סאהל אויף

אונקלוס

עמך דקום עלם קיום
מלח עלם היא קדם יי
דך ולכנך עמך: כ ואמר
יי לאהרן בארעהון לא
תחכין וחולק לא יהי דך
ביניהון מתנן די תבית
דך אינן חוץ דך
וא חסנך בנך בני
ישראל: כא ולבני דוי
הא תבית בך מעשרא
בישראל לאחמנא חלק
פולחנך די אינן
פלחין ית פולחן משכן
זמנא: כב ולא יקרבון
עוד בני ישראל למשכן
זמנא לקבלא חוץ א
למקט: כג ופלחון דיואי
אינן ית פולחן משכן
ת"א כדים מלח מולס . מנחות יט
כ:

אתך דחק עולם ברית מלח עולם
הוא לפני יהוה לך ולזרעך אתך:
ו יאמר יהוה אל אהרן בארצם לא
תנהל וחלק לא יהיה לך בתוכם
אני חלקך ונחלתך בתוך בני
ישראל: ס שביעי כא ולבני לוי הנה
נתתי כל מעשר בישראל לנחלה
חלק עבדתם אשר הם עבדים
את עבדת אהל מועד: כב ולא
יקרב עוד בני ישראל אר אהל
מועד לשאת חטא למות: כג ועבד
הלוי הוא את עבדת אהל מועד

רשבים

את חרבו מסנן: (יט) ברית מלח . נראה לי ל' קיום . וכן ברור לו ולבניו ברית מלח , כי פתורנם לפי ענינם .

רש"י

ומכירא את אחרים: ברית מלח . ככרית הכרחה למלח
שאינו ממריא לעולם: (כ) וחלק לא יהיה לך בתוכם .
פירוש לתורה אלהים

וועלן אפ שידען צו נאם נחמי האב איך גיגעבין
לך צו דיר ולבנה אונ צו ביינע ויהן ולבנה אונ צו
ביינע מעכער אפך קים דיר חלק עולם צו אחזק
אויף אייביג ברית מלח עולם הוא לפני יי ולזרעך אפך .
רש"י שרייבם אזוי וויא נאם האם פורת ברית גינען
קים דעם ואלץ אז עם זאל אייביג נים קאליע
נעדין אזוי האם ער פורת ברית גינען קים אהרן
אז ויינע קינדער זאלין ויין פלגים אונ זאלין נעמען
די מקנות פהונה אויף אייביג: (כ) ואמר יי אל אהרן
האם נאם גינאנמ צו אהרן בארצם אין יינער לאנד
פון דיא ישראל לא תנהל ואלסמו נים ירשנן חלק
אונ אחלק ואלסמו נים האבין צווישען יי פלוקר
אפילו דאם רויב וואס דיא ישראל וועלן רויגען

מצות השם

(כג) [כז] (בכס קט) להיות היום שמערים ומשכרים קבועים במקדש שנאמר ומכר כליו סוף סוף עם עבדכם לאל

ועבד הלוי וגו' ונאם איז אמצות גשהו דיא לויס זאלין אלע
קאן אין דער פריה שפענען די מירען פון דם בית המקדש
אונ פארין נאכס זאלין יי צו שליסען די מירען פון בית המקדש
אונ נען מין איז מקריב דיא קרבנות איז אמצות דיא לויס
זאלין זינגען :

ומא ואינו יקבלון
 חו ביהו קים עלם
 לדריכון ובנו בני ישראל
 לא יחסנו אחסנא :
 כי ארי ית מעשר דבני
 ישראל די יפרשו קדם
 יי אפרשותא יה בית
 לליואי לאחסנא על פון
 אפרית להון בנו בני
 ישראל לא יחסנו
 אחסנא: כה ומליל יי עם
 משה למימר: כו ודליואי
 תמליד ותימר להון ארי
 חסבון מן בני ישראל ית
 מעשרא די יהבית לבון
 סהון באחסנתכון
 ותפרשו קדם יי
 אפרשותא קדם יי
 מעשרא מן מעשרא:

ת"א כי את מעשר בני ישראל אשר
 יימולס' תרומם יבמות פו
 כבולס כו נפ פמורס נ: ואל כלס
 דכר ופמורס כלסס: י"ס יב יבמות

והם ישאו עונם חקת עונם
 דדחתיכם ובתוך בני ישראל לא
 ינחלו נחלה: כי פי את מעשר בני
 ישראל אשר ירימו ליהוה תרומה
 נתתי ללויים דנחקה עד כן אמרתי
 להם בתוך בני ישראל לא ינחלו
 נחלה: פ כה וידבר יהוה אל משה
 לאמר: כי ואל הלויים תדבר ואמרת
 אלהם כיתקחו מאת בני ישראל
 את המעשר אשר נתתי לכם
 מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו
 תרומת יהוה מעשר מן המעשר:

כרסות עופות כו מרובין לא פסחים לה כלס יב מנחום פו:

בעל המזרים

יכרסס: (כו) ויכרססו מתנו. קרי כים עמינו שטין פורעין עמינו על שטין מנו ולא עמדע על שטין:
 שפתי חכמים

כסוף נחמו כו: פ דלוס לחסן כסוי כסוי כלרסס לא סחל ולסס
 כסוי וסלס לא יסס וגו' אלס סף כרסס, וס' סכר נסל סלסור
 סכסן כרסס כמו סמנור כס' ססוס. וי"ל סכלן מנכר כס'
 וסס לא נסלו כרסס ולכר כסוי סלן כלרסס מנעס כס': ע לא
 סלויס ופוסס סכס סל יסכלס סססון וסס' ס' סכו ססלוס סון

פירוש לתורה אלהים

ארב על פון דרום אפרית האב איה צו וי"א גיואנא
 בתוך בני ישראל צווישען די יודין לא ינחלו ואין וי"א
 גים ירשון: (כה) וידבר אונ גאם האם גירעם צו
 משה אונ האם צו איהם אזוי גיואנא: (כו) ואל
 הלויים תדבר אונ צו ריא לויס ואלקסו גיידען ואפרית
 אליהם אונ דוא ואלקסו צו וי"א אזוי גאנן די תחית
 אז אידר נועם געקען פון ריא יודין דאס מעשר
 אשר נתתי ואלקסו איה האב צוא אייה געקען
 פון וי בנחלתכם פאר אייער ארב והרמותם ססט
 ואלקסו איהר דער פון אפ שידין איין אפ שידונג

השם

יוד וואס האם גראפענטקען ריא תבואה פון וינע קעלכער
 אין ארץ ישראל, אדער ער האם גראפענטקען ריא פירות
 פון וינע בויגער, בארף ער געבן אפגעקילט פון די תבואה
 אדער פון ריא פירות צום לוי:
 והרמותם ססט תרומת וי' וואס איז אפגעד: עשיתו דיא
 לויס ואלקסו געבן אפגעקילט פון וינע קעלכער צום
 כהן, דאס תייקס תרומת קעשער:

(ספרי) אף קם בכיוה: (כז) והם. הלויס ישאו עונם על
 עישראל עמליהם להזכיר הזרים מנשח' אליהם: (כד) אשר
 יריבו לה' תרומה. (ספרי) ככתוב קראו תרומה עד
 שסמך שמלת וסס וימלס פוסס סל יסכלס קר וסס סכס אל
 פירוש לתורה אלהים

ואלין ליידיען די וינר פון די ישראל אז וי וועלין
 גינעקען צום אהל סנעד ווארום עם איז אויף די
 לויס אקסונג צו געבין וי"א ואלין גים לאוען
 גינעקען פערקער צו דעם אהל סנעד חקת שולס
 עם ואל ויין צו אייה איין גינעק אויף אייביג
 להרבותם צו איינער דודיה ובתוך אונ צווישען די
 יודין לא ינחלו ואלין וי גים ירשון גיין ארב: (כד) כי
 ווארום דאס מעשר פון ריא יודין אשר וואס וי"א
 נועדין אפ שידען צו גאם תרומה איין אפ שידונג
 נתתי האב איה געקען צו ריא לויס לנחלה צו איין

מצות

(כד) [שולס] [פסס קנח] לחם ללויס חלק מלך מעשרס מנס
 סמולס סלסן סלס מלך מעשר דלסון סלסמך כי סח
 סמולס גני יסכלס סכר יסלס' לס' תרומס נחסי ללויס וגו':
 מעשר גני יסכלס סכר יסלס' לס' תרומס נחסי ללויס וגו':
 (כו) [שולס] [גסס] קנח סלסויס יספרייו מעשר מן סמסער
 סמלסן לסס וימלס וססס לסססי וסס סקלס תרומס מעשר
 סמלס' ואל כלויס מנח: וספמך אלסס כי סקלס מלס כני יסכלס
 לס סמסער סכר נחסי לסס מלסס כנחלתסס וסלרומס סמלס
 סרומס ס' מעשר מן סמסער וגו':
 בי את קעשער בני ישראל וגו'. ודיס איז אפגעד עשיתו יעדער

אונקלוס

כ ו ת ת ח ש ב ל כ ו
א פ ר ש ו ת כ ו נ פ ע ב ו ר א מן
א ד ר א ו כ מ ל א ת א מן
מ ע צ ר ת א : כ כ פ ו ת פ ר ש ו נ
א פ א ת ו נ א פ ר ש ו ת א
ק ד ס יי מ ב ר מ ע ש ר ת י כ ו נ
ד י ת ס ב ו נ מן ב נ י י ש ר א ל
ו ת ת נ ו נ מ נ י ה י ת
א פ ר ש ו ת א ק ד ס יי
ל א ה ר נ פ ה נ א : כ ט מ ב ל
מ ת נ ת י כ ו נ ת פ ר ש ו נ י ת
פ ר א פ ר ש ו ת א ד יי מ ב ל
ש ו פ ר י ה י ת מ ק ד ש י ה
מ נ י ה : ל ו ת י מ ר ל ח ו נ
פ א פ ר ש ו ת כ ו נ י ת

וְנִחַשְׁב־לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדָגָן מִן־
הַגֶּזֶן וּבְמִלֵּאָה מִן־הַיֶּקֶב: כח בֶּן
תְּרִימוֹ גַּם־אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל
מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת
יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: כט מִכָּל
מִתְנִיתֵיכֶם תְּרִימוּ אֶת־כֶּל־תְּרוּמַת
יְהוָה מִכָּל־חֶלְבֹוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:
ספמיר ל וְאִמְרַת אֱלֹהִים בְּתִרְיִמְכֶם אֶת־

ת"א ונחשב לכם: גענין ל מנחות לר: תרומתכם: ספמיר כנ בילס יג בכורות יח: גם חסם: גענין כג קידושין מא מילטא כח
טח: ונתתם ממנו: סנהדרין ל: מכל מעשרותיכם: בכורות מו שבת קכז עירובין לא ספמיר לט בילס יג חמורס ד י
מכל חלביו: תעורה ח:

רשב"ם

אבל לא תשבית מלח ברית אלהיך, מדבר במלחממש, ברית מלח, ברית קים ועומר לדורות: (כו) כרגן מן
הגרון, שהוא בלאו, וכל זר לא יאכל קודש, כאמור אל הבהנים, לא יחללו לאכלם בטומאה:

שפתי חכמים

שיפוט ממנו פ תרומת מעשר: (כו) ונחשב לכם
תרומתכם כרגן מן הגרון, תרומת מעשר שלכם חסויה
לזרים ולעמלים וחייבים עליהם מיתה והומם כתרומה
גדולה שנקרחת ראשית ראשית דגן מן הגרון: ובמלאה
מן היקב, כתרומת חירוש ויהיה הנוטלת מן היקבים:
שלפני הגט שהיו יורד לתוכו, וכל לשון יקב חסירה קרקע
הוא וכן (ובריה יד) יקבי המלך הוא יס ואוקיינוס חסירה
שישראל מרימים מגרנס ומיקביהם תרומה גם חסם
את כל תרומת ה', בתרומה גדולה הכתוב מדבר צ שאל הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם
שיוכל כהן תרומה גדולה מן הכרי לרד להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מהממשים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש

שאל לא ויזכרוס כו: פ דלתיכ תרומה ליל הא בכר נאמר אשר
ירימו לו' וסוד מעיקר קרי לים מעשר ובסוף תרומה: צ משום
דמכל מעשרותיכם חרימו חרימו מעשר ששעט ולי' חרימו את
כל תרומה ס' ע"כ בתפושם גדולה קצתיו ולי' יסיה זה הא
כבר נתן יסכל תרומה גדולה ואמר כגון שחקדים לוי את הא הכהן
דסיניו אמר חריסה ולא בשענים שאל הקדמו לו לינו חייב ליתן
מלאה, לשון ביטול תבואה שנתמלאת: יקב הוא הבור
הוא וכן (ובריה יד) יקבי המלך הוא יס ואוקיינוס חסירה
שישראל מרימים מגרנס ומיקביהם תרומה גם חסם
את כל תרומת ה', בתרומה גדולה הכתוב מדבר צ שאל הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם
שיוכל כהן תרומה גדולה מן הכרי לרד להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מהממשים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש

פירוש לתורת אלהים

איהר אפ שיידין אלע תרומות פון גאָסס נענין.
רש"י שייבס דאס שמועקטס אז דער לוי האט
פריער גנומען בייא דעם ישראלי דעם מעשר
איינער דער ביהן האט גענומען דיא תרומה ואל
דער לוי פון דעם מעשר אפ שיידין אפופצינקט
חלק פון תרומה גדולה נענין אונ דער גאָה ואל
ער אפ שיידין תרומת מעשר סל חלבו פון גאר
דעם פֿעקסין אַתּ מַדְשׁ ויין הייליגקייט פון איהם
פלוקר אז די תבואה ליגט אויף איין ארם אונ
פון איין זייט ליגט ערנערע תבואה אונ פון דער
אנדערער זייט ליגט פֿעקערע תבואה ואלט איהר
אפ שיידין פון דער גוטער תבואה: (ט) ואסרתי איהם
אונ דוא משה נאָלמט צו ויי אזוי נאָגין פֿערקסס
אז איהר נועם אפ שיידין דאס פֿעקסען נאָה דעם
אז איהר נועם דער פון אַראַפ געקען תרומת

פון גאָסס נענין פֿעשר פון מעשר פון דעם מעשר
נואס איהר נועם געקען ואלט איהר דער פון
אויף געבין מעשר אונ דאס נועם גירופין
תרומה מעשר: (כו) ונחשב אונ די תרומת מעשר
אל נוערין גירעבינט לָס צו אייך עס ואל האבין
דעם דין גִּזְוֹ אוי ווי תרומה גדולה וואס נועם
נערופין ראשית דגן אונ אוי ווי די תרומה וואס
מען שיידט אפ פון איין אונ פון איילקירט: (כח) ו
תָּרִימוּ אֹתָא וְאִמְרַת אֱלֹהִים אֶת־מִקְדָּשׁוֹ שִׁידִין
חִסְתּ אִיין אַפּ שִׁידוּגָה פֿאַר גַּאָט אַפּ שִׁידִין
אַיַעבֶע מעשֶׁרוֹת אֶשֶׁר תִּקְחִי וואס איר נועם געקען
פון דיא יודין ווארום דאס איז אינער גחלה ונתתם
אונ איהר נאָלמט געבין פון דעם מעשר די תרומה
נואס איהר שיידט אפ פון גאָסס נענין צו אהרן
הכֹּהֵן: (כט) מכל פון אלע אינער גאָב תריס נאָלמ

אמאל שמים אין פסוק גאס וועט
גיס פארלאזן זיין פאלק וועגן זיין
גרויסן נאמען, און אמאל שמים
כי לא יושלח ה' את כמו ונחלתו לא
יעזב, גאס וועט גיס פארלאזן זיין
פאלק ווייל זיין נעמן זיין נחלת
דריבער וועט ער זיין גיס פארלאזן,
נעמען דער פדרש ווען דא יודין
נעמן דריבער פארלאזט גאס זיין
גיס ווייל זיין נעמן זיין נחלת, און
ווען דא יודין נעמן גיס דריבער
פארלאזט זיין גאס גיס וועגן זיין
גרויסן נאמען, דאריין ביי וועט
ס'ווי ס'י גאס פארלאזט גיס דא
יודין וואס איז דער אונטערשייד צו
ער פארלאזט גיס וועגן זיין נאמען
צו ער פארלאזט גיס ווייל דא יודין
נעמן זיין נחלת, גאר למשל אז
אפאסער האט אקער וואס ער איז
גוט און פרום און קלוג און האט
נאך פסלות, און דער אפאסער האט
אין לב, ענדערש וואך וואס דער
אפאסער גיס איז איהם אין דאס מיט
אזריליך פנים, און דער אפאסער
ווארט גיס ביי דאס קינד וועט פון
איהם געסען וואס ער דארף, גאר
דער אפאסער אליין גיס אקטונג דאס
קינד זאל האבן זיין געסן צו דער

צ"ס

שם זכחים ע"מים לפני יהוה וישלח שם שמואל
וכל אנשי ישראל עד מאד: ויאמר שמואל אל-
כל ישראל הנה שמעתי בקרבכם לכל אשר-
אמרתם לי ואמליך עליכם מלך: ועתה הנה-
המלך מתהפך לפניכם ואני זקנתי ושבת יבני
הגם אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנערי עד היום
הזה: ה' הנני ענו בי נגד יהוה ונגד משיחו את-
שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשיתי
את מי רצותי ומיד מי לקחתי כפר ואעלים
עיני פו ואשיב לכם: ויאמרו לא עשיתנו
ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה:
ויאמר אליהם עד יהיה בכם ועד משיחו היום הזה
כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד: ה' ויאמר
שמואל אליהם יהוה אשר עשה את משה ואת
אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מצרים:
ועתה התיצבו ואשכמה אתכם לפני יהוה את
כל צדקות יהוה אשר עשה אתכם ואת אבותיכם:
כאשר בא יעקב מצרים ויועקו אבריכם אל-
יהוה וישלח יהוה את משה ואת אהרן ויצאו

פירוש ע"ס

בייא וועמען האב איך, עפים מיט גיוואלד אנועק
גינעמען און פון וועמען האנט האב איך גינעמען
אויס לייזונג צו גינעמען דעם דין און איך האב פאר
הוילן מיינע אויגן פון אים ואשיב לכם וועל איך איך
צוריק געבן: (ו) ויאמר האבין זיי גינאנט דו האסט
אונז גיס פאר צוקט און דו האסט גיס מיט גיוואלד
בייא אונז אנועק גינעמען און דא האסט גיס
גינעמען פון אונז קיין שום זאך: (ו) ויאמר אליהם האט
שמואל גינאנט צו זיי גאט איז איין עדות אז איך
האט קיין זאך גינעמען אין מיין האנד ויאמר דא איז
איין בת קול ארויס גינאנען און האט גינאנט געס
איז איין עדות: (ח) ויאמר שמואל האט שמואל גינאנט
צו דעם פאלק דער גאט וואס האט גינאנט גיסים
דורך משה מיט אהרן און דער וואס האט גיסים
גינאנט איהרע עלטערין פון דעם לאנד מצרים
דער זאל זיין איין עדות: (ט) ועתה און איצונד
שמעלס איך און איך וועל איך ריכטען דאס
הייסט איך וועל מיט איך איין וויפונד האבין פאר
גאט אז כל דקות אלע גירעכטיקייט וואס גאט האט
גיטארן מיט איהרע עלטערע: (י) כאשר בא יעקב
אז יעקב איז גינעמען אין מצרים האבין דאריין

האבין דאריין גישאכטן קרבנות שלמים צו גאט
נישט און שאל האט זיך דאריין געפרייט ווער: (ו) ויאמר שמואל
יודין האבין זיך אויך געפרייט ווער: (ו) ויאמר שמואל
און שמואל האט גינאנט צו אלע יודין איך האב
גיהערט איינער קול צו אלץ וואס איך האט צו
מיר גינאנט און איך האב גימאכט קינען איך
איך אפאל: (ד) ועתה און איצונדערש וועט דער
מלך זיין פאר איך און איך בין אלס און גרייט גרא
גינאנטן פלוצלונג און מיינע קינדער נעמען מיט
איך ואני התהלכתי און איך בין גינאנען פאר איך
פון מיין וועגנט אן ביי דעם טאג: (ה) הנני אז איך
בין נאך דא אז איך לעב נאך עט בי וואנט עדות
אויך מיר נגד: אקעגן גאט און זיין גינאנען צו
מלך וועמען אקס האב איך גינעמען צו מיין
אורעם און פון וועמען האב איך גינעמען איין
אוייל אז איך בין גינאנען פון איין שטאט צו
דער אנדערער שטאט צו משפטן זיין איך
דאך גינאנען פון ווערס וועגן וואלט איך דאך
גענארפט געמען פון זיין איין אוייל האב איך
פארט ביי זיין גיס גינעמען און בין גינעמען אויך
מיין אוייל און וועמען האב איך פאר צוקט און

את--אבותיכם ממצרים וישיבוכם במקום הזה :
 "וישבתו את--יהוה אלהיהם וימכרו אתם ביד
 סיסרא שר-צבא חצור וביד פלשתים וביד מלך
 מואב וילחמו בהם : י' ויועקו אל--יהוה ויאמר
 חמאנו כי עזבנו את--יהוה ונעבד את-הבעלים
 ואת-העשתרות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדך :
 "וישלח יהוה את-ירבעא ואת-בדן ואת-יפתח ואת-
 שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו
 במח : י' ותראו כי נחש מלך בני-עמון בא עליכם
 ותאמרו לי לא ביי-מלך ימלך עלינו ויהוה אלהיכם
 מלכם : ט' ועתה הנה המלך אשר בחרתם
 אשר שאלתם והנה נתן יהוה עליכם מלך :
 טו אם-תיראו את--יהוה ועבדתם אתו ושמעתם
 בקולו ולא תמרו את-פי יהוה והיתם גם--אתם
 וגם-המלך אשר-מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם :
 י' ואם-לא תשמעו בקול יהוה ומריתם את-פי יהוה

צייס , און דאס בעסטע עסן וואס
 ער קען איהם נאר געבן , און ער
 זאל האבן ניין בעסטע קליידונג
 וואס ער קען איהם נאר געבן ,
 אבער אז דאס קינד גייט נישט אין
 גוסען וועג און דער פאטער איז נישט
 צו פרעגן פון איהם , אפילו דער
 פאטער האלט איהם ביים זייד און
 שטוב און נישט איהם עסן , אבער
 נישט מיט אפרייליך פנים , און נישט
 דאס בעסטע , ער נישט אים אשפיקול
 ברויט און ער נישט דאס נישט ווען
 דער קינד וויל נאר ווען עס איז דא
 איבעריגע , און נישט איהם אונזער
 דאס שפיקול ברויט און אפאהל
 פאלט דאס שפיקול ברויט אויף דא
 ער און דער קינד האט פיל ארבעט
 ביין צו מאכן דאס שפיקול ברויט
 ער זאל זיך קענען עסן , און ער
 וואלט אפשר דאס קינד לאנג ארויס
 געפרייט נאר ער שטעט זיך פאר
 געשטען בעסטע נישט שיינ זיין פאר

איהם

וואס ער

פירוש עיני

און רעכנט ווידער דריי גרעסטע צדיקים פון דער
 וועלט דאס איז משה און אהרן און שמואל דאס
 וויל אונז לערנען אז דער גרעסטער אין ווין דור
 אז עס איז נישט פאר האנדען אבעסערע פון אים
 זאל קען אים אזוי חשוב האלטן ווי דעם בעסטע
 אין ווין דור : (יד) ויחרא און אז איהר האט געווען
 נחש דער מלך פון עמון קומט אויף אייך מלחמה
 האלטן וואס איהר האט איהר געזאגט ביין פלומוס מיר
 ווילען שוין נישט אז דא שופטים זאלן ביין פאר
 אונז בי מלך נאר מיר ווילען אפאלן זאל איבער אונז
 קינגן וי אבר נאט איז דאך אייער מלך : (טו) ועתה
 און איצונד הנה המלך אשר בחרתם דאס איז דער
 מלך וואס איהר האט אים דער וויילט אשר שאלתם
 וואס איהר האט באקערט והנה האט נאט געגעבן
 איבער אייך איין מלך : (טז) אז פריא אז איהר וועט
 זיך פארקעסן פאר נאט און איר וועט איהם רינגען
 און איהר וועט פאר געקען זיין קול און איהר
 וועט נישט ווידער שפעניגען דא בייד פון נאט
 והייתם וועט איהר ווין איהר וועט אקיום האבן און
 אויך דער מלך וואס ער קינגט איבער אייך אחר
 נאך נאט אייער נאט פלומוס איהר וועט אקיום
 האבן פאר נאט : (יז) ואם לא תשמעו און אז איהר
 וועט נישט פאר געקען אין נאט קול און איהר
 וועט ווידע-שפעניגען דריי פון נאט והייתם וועט
 זיין דער שלאק פון נאט אין אייך און אין אייערע

אייערע עלטערן גישרינגען צו נאט מחמת קען
 האט זיי דארטן גיפייגנט האט נאט געשיקט משה
 מיט אהרן און זיין האבן אים גיזינגען אייערע
 עלטערע פון מצרים און האבן זיין פועצט אויף
 דעם אים אין ארץ ישראל : (יח) וישבו און אז זיין
 זענען שוין גיווען אין ארץ ישראל האבן זיי פאר
 געסין נאט ויער נאט האט ער זיי איבער געגעבן
 אין האנט פון סיסרא דער הויכט מאן פון חצור
 און אין דער האנט פון די פלשתים און אין דער
 האנט פון מואב און זיין האבן מיט אייערע
 עלטערען מלחמה גיהאלטן : (יט) ויועקו אל--יהוה
 אייערע עלטערען גישרינגען צו נאט ויאמרו און זיין
 האבן געזאגט מיר האבן געזינגט וואס מיר
 האבן פאר לאזט אנזעהר נאט און מיר האבן
 גדינט עבדות בוכבים וואס הייסען עלהרות ועהר
 און איצונד בעסטען מיר דרך זיין אונז מציל פון דער
 האנט פון אונזערע פיינט און מיר וועלן שוין צו
 דור רינגען : (יט) וישלח יהוה האט נאט גשיקט דעם
 ירובעל דאס איז גרען און ברוי מיינט קען שמשון
 וואס ער איז ארויס געקומען פון שבתן און ופחה
 און שמואל און נאט האט אייך דורך זיין מציל גיווען
 פון די הענד פון אייערע פיינט פון ארום און איר
 זענט געוועסן ובער און דרום רעכנט דער פסוק
 דריי געשעס וואס זענען נישט גיווען גרויסע
 צדיקים דאס זענען גרעו און שמשון און ופחה

והיתה יד-יהוה בכם ובאבותיכם: יח גם-עתה
 התיצבו וראו את-הדבר הגדול הזה אשר יהוה
 עשה לעיניכם: יח הלא קציר-המים היום אקרא
 אל-יהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי-רעעתכם
 רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול ככם מלך:
 כ ויקרא שמואל אל-יהוה ויתן יהוה קלת ומטר
 ביום ההוא ויירא כל-העם מאד את-יהוה ואת-
 שמואל: כא ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל
 בעד-עבדיך אל-יהוה אלהיך ואר-נמות כי-
 יספנו על-פל-חמאתינו רעה לשאל לנו מלך:
 כב ויאמר שמואל אר-העם אר-תיראו אתם עשיתם
 את כל-הרעה הזאת אך אל-תסורו מאחרי יהוה
 ועבדתם את-יהוה בכל-לבבכם: כג ולא תסורו כי
 אחרי היתהו אשר לא-ייעלו ולא יצילו כי-תהו
 הקו: כד כי לא-יפוש יהוה את-עמו בעבור שמו
 הגדול כי הואיר יהוה לעשות אתכם לו לעם:

פירוש ע"ט

על-מקצתן: (יח) גם עתה אויב אצור ששעלם איך
 אנו ועתה די ראוינו גרויסק ואך וואס גאט וועט
 קאמאן פאר איינעם אויגין: (יח) הלא פאר נאך קציר
 חמים הימים היינט איז די צייט וואס מען גענייט ווייץ
 אקרא איך וועל רופען איך וועל מתפלל ויין צוא
 גאט וועט ער געבין רונערען און רעגען אפילו
 קשעה שנים איז רעגען אסיען קללה און עס איז
 שווער ביא הש"ת צו ברענגען אפונעניו אויך
 ויסק פון רעקסטוועגין האב איך פארט פח או איך
 נאל מתפלל ויין צו גאט וועט ער געבין רעגען און
 אויז אויך אז עס וואלט אויך אייך גיקוקען
 אמלקה וואלט איך גיקאנט מתפלל ויין אז איך
 נאלט דעם פיינט ביא קוקען ויש און ווייסק ויא
 און וקדמ איהר וועט וויקען און וועט זעהן כי אז
 איינער שלעכטיגקייט וואס איהר האט גישאקאן איז
 גרויס געזי"י אין די אנגען פון גאט: (כ) ויקרא און
 שמואל האט מתפלל געווען צוא גאט האט גאט
 געגעבן רונערען און רעגען אין דעם געלדיגען
 קאמ ויירא האט דאס פאלק וייער גיקאנקען פאר

גאט און פאר שמואל: (כא) ויאמרו האט נאך דאס
 פאלק גיקאנט צו שמואל וי מתפלל צו גאט פאר
 דייענקעקס און מיר ואלין גים שטארקין ווארום
 מיר האבין גיקערט אויף אונזערע וינר און מיר
 האבין שלעכטס גיקאנט: (כב) ויאמר שמואל דאס שמואל
 גיקאנט צום פאלק אל תיראו איר ואלט גים פאר-
 קען אז אל תסורו גיעקט איר ואלט גים אפ קערען
 פון גאט ויבדקם און איהר ואלט דיען גאט מיט
 נאך אייער הארצען: (כג) ולא תסורו און איהר ואלט
 גים אפ קערען פון גאט וועט איהר ויך דער נאך
 קערען אחרי היות נאך אנעלעקע וואס וואס איז
 גישט אשר לא יעלו וואס ויירא קאנען גים העלפען
 און ויירא קאנען גים מציל ויין ויירא גענען וויקט:
 (כד) כי ווארום לא יפוש יהוה גאט וועט גים פארלאזן
 ויין פאלק פון וועגין ויין גרויסן קאנען ווארום גאט
 האט גיוואלט ארער ער האט גישווארין ער נאל
 אייך מאכין צו ויך פאר אפאלק:

ליום השבת וה' מלך יל"ח דבר משנה והלכה
 מסדר מדרות שהול נד היסוד כמיתא היום:

חנה קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום
 והפטרה ומזמור ה' מלך גאווה לבשאו כמזמור שיר

נצר שהוא נתון על פי תנור חדש. שלל הוסק דלא מקבל עומלה ובהנור העומד כחצר או כנייה חיירי: בפרותה מפה. שהנצר רחבו יולא חוץ לתנור ספח סביב מכל לדדיו: שעל גביו. ע"ג הנצר: מהורים. כיון

שהתנור עוהר לעולים הכלים וכן חס עומלה ע"ג הנצר וכלים תחת הנצר: ובישן. כגון שהוסק התנור דמקבל עומלה: במא. התנור (ח) שאין הנצר מלינו וכ"כ כלים תחת הנצר ושעל הנצר ועומלה דמתנייהו דכלים נעשים חללים למאח אכל לא לתקר הלכך חדש דלאו כלי הוא מילי יסן דכלי הוא אינו מילי: ורבי

יוחנן בן נורי מפרש. דרוק נתמר (ג) אכל כלים מזה דמאמין. הכי איתא בתוספתא: נתון על שני תנורים. רשא הנצר על הכיר זה ורשא הנצר על תנור אחר. ועומלה בין שני התנורים ובהנורים חייירי וזוהו רבנן לטעמיהו ורבי יוחנן בן נורי לטעמיהו, ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: ב סרידה. כיון סבכה של חרס תרנוס מעשה רשת עובד סרידה והיא חלקה (ג) וכדפסח חוץ לתנור ספח מכל זד: גבה כנגד חוירו של תנור לפי שהחלה מביא עומלה תחתיה למעלה נוקטת למטה ונמשכת סביב וחוזרת ונוקטת למיד פתיל ומספיק: כנגדו עד דרקיט במא. אכל מה פ' התנור יולא ספח מן המורה וספח מן המערב ודרוס וספח

דא לעבלאך דאם היקט סוידה, אויב דא סרידה ליגט אויף אדויבן צו גירעקט און ויא איז ברייטער וויא דער הובין אפסח אין געדער וייט סוף צמיד פתיל און דא ברעט אין גוט בקעקט צום הובין ספסא תחתיו או על גביו אויב דא סומאך ליגט אונטער דא שטיק ברעט ווס איז ברייטער וויא דער הובין אדער ויא ליגט אויף דא שטיק ברעט וואס איז ברייטער וויא דער הובין הכל ספא איז אלץ ספא. וואס עס ליגט אויף דא שטיק ברעט וואס איז ברייטער וויא דער הובין, אדער וואס עס ליגט אונטער דא שטיק ברעט וואס איז ברייטער וויא דער הובין איז אלץ ספא כנגד חוירו של תנור ספח און דא פלים וואס ליגען אויף דא ברעט געגן דא לאך פון הובין וגעגן סוף ספסא כנגד חוירו של תנור אויב דא סומאך ליגט אויף דא ברעט געגן דא לאך פון הובין כנגדו עד דרקיט ספא וואס עס איז געגן דא סומאך ביז צום היקעל איז ספא. און וואס עס ליגט אונטער די ברעט איז סוף: ג נצר שהוא נתון על פי התנור ונצר סביב מכל לדדיו: שעל גביו. ע"ג הנצר: מהורים. כיון שהתנור עוהר לעולים הכלים וכן חס עומלה ע"ג הנצר וכלים תחת הנצר: ובישן. כגון שהוסק התנור דמקבל עומלה: במא. התנור (ח) שאין הנצר מלינו וכ"כ כלים תחת הנצר ושעל הנצר ועומלה דמתנייהו דכלים נעשים חללים למאח אכל לא לתקר הלכך חדש דלאו כלי הוא מילי יסן דכלי הוא אינו מילי: ורבי יוחנן בן נורי מפרש. דרוק נתמר (ג) אכל כלים מזה דמאמין. הכי איתא בתוספתא: נתון על שני תנורים. רשא הנצר על הכיר זה ורשא הנצר על תנור אחר. ועומלה בין שני התנורים ובהנורים חייירי וזוהו רבנן לטעמיהו ורבי יוחנן בן נורי לטעמיהו, ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: ב סרידה. כיון סבכה של חרס תרנוס מעשה רשת עובד סרידה והיא חלקה (ג) וכדפסח חוץ לתנור ספח מכל זד: גבה כנגד חוירו של תנור לפי שהחלה מביא עומלה תחתיה למעלה נוקטת למטה ונמשכת סביב וחוזרת ונוקטת למיד פתיל ומספיק: כנגדו עד דרקיט במא. אכל מה פ' התנור יולא ספח מן המורה וספח מן המערב ודרוס וספח דא לעבלאך דאם היקט סוידה, אויב דא סרידה ליגט אויף אדויבן צו גירעקט און ויא איז ברייטער וויא דער הובין אפסח אין געדער וייט סוף צמיד פתיל און דא ברעט אין גוט בקעקט צום הובין ספסא תחתיו או על גביו אויב דא סומאך ליגט אונטער דא שטיק ברעט ווס איז ברייטער וויא דער הובין אדער ויא ליגט אויף דא שטיק ברעט וואס איז ברייטער וויא דער הובין הכל ספא איז אלץ ספא. וואס עס ליגט אויף דא שטיק ברעט וואס איז ברייטער וויא דער הובין, אדער וואס עס ליגט אונטער דא שטיק ברעט וואס איז ברייטער וויא דער הובין איז אלץ ספא כנגד חוירו של תנור ספח און דא פלים וואס ליגען אויף דא ברעט געגן דא לאך פון הובין וגעגן סוף ספסא כנגד חוירו של תנור אויב דא סומאך ליגט אויף דא ברעט געגן דא לאך פון הובין כנגדו עד דרקיט ספא וואס עס איז געגן דא סומאך ביז צום היקעל איז ספא. און וואס עס ליגט אונטער די ברעט איז סוף: ג נצר שהוא נתון על פי התנור ונצר סביב מכל לדדיו: שעל גביו. ע"ג הנצר: מהורים. כיון שהתנור עוהר לעולים הכלים וכן חס עומלה ע"ג הנצר וכלים תחת הנצר: ובישן. כגון שהוסק התנור דמקבל עומלה: במא. התנור (ח) שאין הנצר מלינו וכ"כ כלים תחת הנצר ושעל הנצר ועומלה דמתנייהו דכלים נעשים חללים למאח אכל לא לתקר הלכך חדש דלאו כלי הוא מילי יסן דכלי הוא אינו מילי: ורבי יוחנן בן נורי מפרש. דרוק נתמר (ג) אכל כלים מזה דמאמין. הכי איתא בתוספתא: נתון על שני תנורים. רשא הנצר על הכיר זה ורשא הנצר על תנור אחר. ועומלה בין שני התנורים ובהנורים חייירי וזוהו רבנן לטעמיהו ורבי יוחנן בן נורי לטעמיהו, ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: ב סרידה. כיון סבכה של חרס תרנוס מעשה רשת עובד סרידה והיא חלקה (ג) וכדפסח חוץ לתנור ספח מכל זד: גבה כנגד חוירו של תנור לפי שהחלה מביא עומלה תחתיה למעלה נוקטת למטה ונמשכת סביב וחוזרת ונוקטת למיד פתיל ומספיק: כנגדו עד דרקיט במא. אכל מה פ' התנור יולא ספח מן המורה וספח מן המערב ודרוס וספח

[8] שפ"ג כו'. אכל כבתין סתניו (וכ"כ תהתיו) סתניס ע"ד אכלים עתני: כתיס. עכר"ס: (6) דכיה"ג שהעומלה עתניס סביב לתנור מכל דלמירינן א"כ מן סוף דרס וכלים כעין דליקטו. דמי לטמא ואלא לספר ועתניספת הסומלה תחת כל הנצר א"כ כנגד פי הסתני וכוין שהסתני פתוח נכנסת סתומה וכו'. עכר"ס

(ג) כיון דלוינ' בין פי הסתני לנצר ספח וכו'. כנגדל ויכרס שסתמה דלוינ' בין סתים לנצר ספח דלוינ' סומלה נכנסת וכל ואל בעי למיד פתיל אלא היכא דליקט ספח בין פי סתני לנצר סתניו אלא כללים מודע דעסס אכל נעסא וח"כ ס"ל דנזיו נס כמקור דלא ילמדו סתניו מליקט פי הסתמה שלל לעמוד לזל סתם. מפר"ס: [ב] סתמיס. הסתניו וכו' כלי' סתמה הנכנס דנעיקע ספח מיירי. כר"ס: (ג) וספסח דכתיב לא לזכור סוף דרשיתך לקח וספסח אכל כשלין

לא לזכור לא כתיבא וליקט סתמינן דסרידס שאין לא גפ"ס חוללת. ולא כתיב לא גפ"ס. וסכר"ס כתיב על פי חוספתא דמיירי כסרידס שאין לא לזכור דחיי לשיכיס וכל סתמינן מודע סתמינן ס"ל לך אינס חוללת אכל כתיב לא לזכור (ולא דר' ריחוסיה דל"כ סתמינן עתניס כלי קיבול) דלא מיל לשיכיס מוין וכיון דסתמינן מוקף למיד פתיל דמי לגדוק סתמינן ע"ג אכלים דרש"י, וסתי"ס: [ג] סכל כו'. כלמער סכל ספח חוץ כנגד חוירו של תנור. סכר"ס: [ד] חוירו כו'. כלמער על סרידה אכר על חויר סתניו לא סל

הכל במא. כלים שתחתיה ושעל גבה חוץ מכלים שעל כל סביב התנור וחוזרת ונוקטת למעלה וחץ כשהעומלה למעלה: כנגד חוירו של תנור סתניו. סכר"ס הוא מוקף שתחתיו סתניו: ג נצר. שהוא חרוץ וזר וכשאלו נתון ע"פ

פרק יב א נצר שהוא נתון על פי תנור חדש אפסח וואס ליגט אויף אגניעם הייבין, וואס קען האט איהם נאך גיט ניכרענט. און דער הויבין שטייט אין אהויף אדער אין אגארטין ויהי פל דדיו כפותה ספח און דא ברעט איז ברייטער פאר דעם הובין פון געדער וייט מיט אפסח סתמינן תחתיו און אסומאך ליגט אונטער די ברעט פלים שעל גביו דא פלים וואס אויף דא ברעט סתניו וגעגן סוף ספסא על גביו אויב אסומאך ליגט אויף דא ברעט פלים שחתיו דא פלים ווס אונטער דא ברעט סתניו וגעגן סוף סתניו און בייא אגארטין אפסח איז דער הובין אויף ספא. אויב דא סומאך ליגט אויף די ברעט אדער אונטער דא ברעט, כבי יוחנן בן נורי ספסח ונאמ דער הויבין איז סוף נתון על פי שני פתנים אויב דא ברעט ליגט אויף צוויי הויבנים, איין עק ברעט ליגט אויף דעם הובין און איין עק ברעט ליגט אויף דעם אגערין הובין, און דא הויבנים וגעגן אפסח סתמינן בניהם און אסומאך ליגט צווישן דא בייידע הויבנים הם ספסיס דא הויבנים וגעגן ספא, רבי יוחנן בן נורי ספסח ונאמ בייידע הויבנים וגעגן סוף: ב סרידה. שהיא נתונה על פי הסתני אפסח פון גער ניכרענט אין אהויבין. און אין דא ברעט איז

אינו יואל: מומאה בצד זה. תחת הכתר מנחה או
כחש: כלים שבצד השני מהדורים. דאין מקום
למומאה לעבור שאין הכתר עורך מן הצד וכן הדרוס:
ורבי יוסי מומאה. קסבר אין תנור מפסיק, ואין הלכה
כ' יוסי: הבטח. יס
ספרים שגורסים הכנה והוא
כנין עשוי כעין אלקיני
שגורסמלכות שנותנין בהם
מים לרחוץ וספר נתון
עליו לתקרה והכטר עורך
משני צדדים ואם הטומאה
נמצא זה אין יואל לזה אחר
לפי ההכנה חוצץ: היה
בו זיו. הייתה קורה
יואלה למעלה מן הכנה מן
המזרח למערב: רואין את הבטח כאלו אינו. שאלע"ס
שהכנה חוצץ כנכר גבי זיו אינו הולך (ד) והלכה כרבי
יהושע: ד' סנדל של עריסה. עריסה של חינוך רגילים
שלא ירדו: שפחתו בתוך הכית. שפחת הגג של
בתוך הכית מן הפחת כנגד ועומדת בתוך הכית: אם יש.
כית עליונה: ואם לאו. שאין שם פותח טפח: מונין בו כדרך
שמונין במת. סביב סביב כדחת כס"ק הלכתי בין אדם בין כלים
טומאים ער: מצינוה. קיט וזריות שרגילים לשוט ע"ג קורות:
ומבנות. קורה העליונה כנגד התחתונה
וכל אחת יש בה רוח טפח: תחתיה טמא. ושעל גבה
טורו השקורה הוללת וס"ק כשם בקורות פותח טפח
שן רחבות טפח אבל אין רחבות טפח לא מצינוה טומאה ולא
הוללת וכחלן ליתנהו דמי וכמלא טומאה כאלו עומדת

אין פון דא צווייטא נייטקען צפון און דרום אין
דיא גרעט גלייך מיט דעם דארבן, נאר נישט
פאר מאכט מומאה בצד זה כלים שבצד השני מהדורים
אויב דיא מומאה ליגט אויף דיא שטיק גרעט
אדער אונטער דיא שטיק גרעט, ואם אין
גרעטער ווי דער הויבין אין דער יוסי. אין מדרח.
און אויף די שטיק גרעט אדער אונטער די שטיק
גרעט ואם אין אויף די אנדערע נישט אין מערב
נייט גרעטער וויא דער הויבין ליגט פליס, זענען
דיא פליס קטור. רבי יוסי קסבר ואגם דיא פליס
זענען קטא קטא אדרוב אין דיא ערך נישטאכט
ווי אונאנע צום אדרין זיך אינצווייניג, און אויף
דיא גרוב ליגט אגרעט. פון צוויי זיימין אין מדרח
און אין מערב אין דיא גרעט לייגנער ווי דיא
גרוב און צפון מיט דרום אין דיא גרעט גלייך
מיט דיא גרוב. אויב אמומאה ליגט אויף דיא
גרעט אין מדרח נייט און פליס ליגען אין מערב
נייט אויף דיא גרעט ואדער פאר קערטן איינציג
אם הסיקא בריינגט נישט די מומאה פון מדרח צו
מערב דאס ווי אין אויב איגער די גרעט אין די הייך
נייט ארויס אבעליק פון וואגם. און דער בעליק
אין אין צפון און אין דרום ברייטער וויא דיא
אונטערשטע גרעט. רבי אבנער ואגם איינציג
אם הסיקא דער בעליק בריינגט נישט דיא מומאה
פון מדרח צו דיא פליס ווס אין מערב. רבי יהושע
ואגם רואים את הפסח כאלו איינציג מדרח דא וואגם
גלייך ווי יואל אין ניקא ונתן תלפין מביא את הסיקא
און דער אויבערשטער בעליק בריינגט דיא

איה העגול הכולל מפי הכתר, סכ"ט: (ד) כיון דהיו עשויים
למקח חסד סמכתי בעל הסמכתי נגדיה ספי' מלגדי כסר,
מכ"ט: (ס) מפעם כמפחם מלפני וקס"ט דכ"ט
דלעקן מחצית בין משה נכנסה, וס"ט וס"ט כתיב סנדל
ספחה מפעמים שיפוחי כס"ט נכנסה מלפני שיפוחי כמלא ארזות
וכ"ט מכ"ט. דמחציתין דיקא
כסחה ולא כסחה: (ס) סכ"ט
סכ"ט וכל ונס טפח מלפני
סכ"ט: (ז) מוין כו'. וקס"ט
דכ"ט סכ"ט. מ"ב כ"ט וקס"ט
שליש דה"ס טומאה כית
נתן את רגלו סהורס, ו"ל
דעירי כספסגל נתן כסחה
מפסח כמלוי של טפח דנדוית
מפסח על מפסח כללעלי כס"ט
מ"ד ספי' טומאה כנגד סכ"ט
ל"א עירב את הטומאה שכל
דכ"ט כספסגל כענין כספסגל
ומפסח הפסח יושב שם
ומ"ד עירב את הטומאה, כ"ט
כס"ט עירב. ו"ל כספסגל

ליתיה תחת רגלו כעין סנדל של מתכת לנו או בשביל
עליה (ה) שהעריסה נתונה עליו וגרסה סנדל העריסה
במקום הפחת פותח טפח: מביא את המומאה. מן
הכית מן הפחת כנגד ועומדת בתוך הכית: אם יש.
כית עליונה: ואם לאו. שאין שם פותח טפח: מונין בו כדרך
שמונין במת. סביב סביב כדחת כס"ק הלכתי בין אדם בין כלים
טומאים ער: מצינוה. קיט וזריות שרגילים לשוט ע"ג קורות:
ומבנות. קורה העליונה כנגד התחתונה
וכל אחת יש בה רוח טפח: תחתיה טמא. ושעל גבה
טורו השקורה הוללת וס"ק כשם בקורות פותח טפח
שן רחבות טפח אבל אין רחבות טפח לא מצינוה טומאה ולא
הוללת וכחלן ליתנהו דמי וכמלא טומאה כאלו עומדת

מומאה אויף די פליס: ד' סכ"ט של עירב דער שוך
פון אונגויל, ביי אונגויל פון אקנד מאכט מען
אונטער די פיס אזוי ווי איינערקע שיקראך פון
שיינקייטונען. און די וויגל איז נישטאנען אויף
דיא אויבערשטע שטוב שפחת בתוך הכית און דיא
בעלעקס פון דיא אויבערשטע שטוב האט מען
איינגיבראבין אין דיא אונטערשטע שטוב אריין
זעהם מען די איינערקע שיקראך אין דיא אונט
מערשטע שטוב, און אמומאה ליגט אין דיא
אונטערשטע שטוב אם יש בו פותח טפח אויב דיא
לאך פון בעלעק אין בריים אפסח און לאנג
אפסח. נייט אויף די מומאה פון די אונטערשטע
שטיב אין דיא אויבערשטע שטוב הכל כפי
אלץ וואס אין דיא אויבערשטע שטוב אין
קטא ואם לאו און אויב עס אין נישט בריים
אפסח אדער עס אין נישט לאנג אפסח מיט
בי דרך שטוב כפי ציילט מען די מומאה וערשטע
צווייטע, דריטען אזוי וויא מען ציילט אז מען
רייט אן אקט, ריא שיק פון דיא וויא און דיא וויא
זענען קטא זענען קטא, און דאס קינד וואס ליגט
אין וויא אין קטא ביי נאכט: ד' קורות הכית והלכה
שאין עליה מצינוה דיא בעלעקס פון שטוב און דיא
בעלעקס פון בורים וואס זיי זענען נישט בעלעקס
פון אויבין מיט ליים און נישט באשקאנן מיט
גרעטער ונתן תלפין מביא את הסיקא ונתן תלפין
איינער איגער דעם אנדערין, און וויא זענען
בריים יעדר בעלעק אפסח מביא את הפסח

אויב אונזער איינעם פון דיא בעלזשע ליגט
אטומאח תחתיה סמא אלץ וואס עס ליגט אונזער
דעם בעלזשע איז סמא. און וואס איבער דעם
בעלזשע איז סטור בין התחתונה לליליה און אויב די
אטומאח ליגט צווישן דעם אונזערשטען און דעם
אונזערשטען בעלזשע בניה סמא אלץ וואס עס
ליגט צווישן די בעלזשע איז סמא. און וואס עס
ליגט אונזער דעם אונזערשטען בעלזשע און
איבער דעם אונזערשטען בעלזשע איז סטור על גבי
הליליה און אויב דיא סמאח ליגט איבער דעם
אונזערשטען בעלזשע נגידע דעם סמא אלץ וואס
נגען דעם בעלזשע ביו צום היסטעל איז סמא און
וואס עס ליגט צווישן דעם אונזערשטען און דעם
אונזערשטען בעלזשע און וואס עס ליגט אונזער
דעם אונזערשטען בעלזשע איז אלץ סטור די
הליליה בין התחתונה אויב דיא אונזערשטע
בעלזשע נגען נגען דעם אויב וואס צווישן
צוויי אונזערשטע בעלזשע, אויב מען האלט
אראפ לאזן דיא אונזערשטע בעלזשע וואסין
ויך אלע בעלזשע פאר גלייכע סמאח פחת אחת מהן
אויב אונזער איין בעלזשע ליגט אטומאח פחת בלש
סמא אלץ וואס עס ליגט אונזער אלע בעלזשע
און סמא וואס עס ליגט איבער די בעלזשע
איז סטור על גביה און אויב די סמאח ליגט אויף
דיא בעלזשע נגידע דעם סמא אלץ וואס ליגט
נגען די בעלזשע ביו צום היסטעל איז סמא און

באלכסונה נחל האלכסון עודף על הרוחב ט"ו חומשים תן מהם מחלה לקרן זה ומחלה לקרן זה הרי לכל א' שונה חומשים ואם בלחט בקרן זוית שחון לעגול רבוע של טפה על טפה נחל אלכסונו עודף על רחבו שני חומשים ומחלה מדה אלכסונו ו' חומשים לא שתייר בו יותר על הצורך חלל חומס אחד וחומס אחד לא דק (י) ועוד דכל אחת ברבוע אחת ותרי חומשי באלכסונה אינו מכון לגמרי שהסר ממנו מעט: ח מורבק לאסקופה.

שהאסקופה רחבה ועומאה מורבקה באלסוף מן השקוף ולחון רבי אליעזר חשיב כל האסקופה כזית הילוך מטמא את הזית ורבי יהושע סבר מן השקוף ולחון אין האסקופה הטובה כזית, והלכה כרבי יהושע: ידון מחצה למחצה. מחלה של אסקופה ולפנים כלפנים והזית טמא מחלה ולחון כלחון והזית טהור מחלה על מחלה הזית טמא: מורבק למשקוף. תחת המשקוף מן השקוף ולחון: הבית טמא. דלפי מן השקוף ולחון חשבו זית: ורבי יוסי משה. דלא חשבו ליה כזית (יא), ואין הלכה כרבי יוסי: ר"א מטמא. דחשיב כל האסקופה כזית: מטמא ולמטה שחור. דכרקה דמי: מטמא ולמעלה טמא. וכן ע"ג כשמודבק לאסקופה מטהר רבי יהושע חת הזית הכל כשהטמאה כזית מטמא רבי יהושע באסקופה מטמא ומעלה משם דדרך טמאה לזאת ולא לזאת: והלכה כרבי יהושע:

שטוב אין טהור היה נתן פתח האסקופה אויב היא מוקאה ליגט אונסקער דיא שוועל דיין ביהא נפחה ווערנט גרעכניגט העלפט אויף העלפט, אויב דיא מוקאה ליגט אינשער דיא העלפט שוועל אויס ווייניג צו איז אלץ וואס אין שטוב טהור. און אויב די מוקאה ליגט אונסקער די העלפט שוועל איג ווייניג צו איז אלץ וואס אין שטוב קטא, און אויב דיא מוקאה ליגט ריכטיג אין מיטען שוועל איז אלץ וואס אין שטוב קטא מידען לשקוף אויב איבער די שוועל איז דא אפגעלעק און די מוקאה איז אנגיקלעכט צום בעלעק אנקען געגען דיא שוועל הבית קטא אלץ וואס אין שטוב איז קטא, רבי יוסי פסח ואגס אלץ וואס אין שטוב איז טהור היה נתן פתח הבית אויב די מוקאה ליגט אין שטוב הנניע במשקוף קטא ווער עס דירט אן דעם בעלעק וואס איבער דיא שוועל איז קטא הנניע באסקופה ווער עס דירט אן די שוועל, רבי אליעזר קטא ואגס ער איז קטא, רבי יהושע ואגס קטא יאןשן שחור אויב מען האט אנגעדרוסט פון אסקופה און אריבערשטען פון די שוועל ראי קען מיטען מען דעם ערשטען שטח פון די שוועל איז מען קהור דפסה ויחלן קטא און אויב מען האט אנגעדרוסט פון אסקופה און העקער איז מען קטא:

אויב יש בריקפו כ"ד טפחים, מביא את המומאה תחת דפנו, ואם לא מומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ח כזית מן המת מורבק לאסקופה, רבי אליעזר מטמא את הבית, רבי יהושע מטהר. היה נתון תחת האסקופה ידון מחצה על מחצה. מורבק למשקוף, הבית טמא. רבי יוסי מטהר. היה נתון בתוך הבית, הנוגע במשקוף טמא. הנוגע באסקופה, רבי אליעזר מטמא, רבי יהושע אומר [כ] מטמא ולמטה שחור מטמא ולמעלה טמא:

רש"י גמרא דף כב ע'

ולפלוג נמי ר' יהודה המפלה כמין רגלים. ופלוג נמי ר' יהודה בהא. לפלוג נמי רבי יוחנן בהא. וזימא בין

המפלה דין דמי אויב אשה האט מפיס גינען דעם איז פון אידר ארום געפאלן אשטיקן וואס עס געהט אויס אזוי ווי פיש, איז דער דין אויב עס איז מיט דיא שטיק ארום געגאנגען בלוט

אויך, איז די אשה קטא, און אויב עס איז גיין בלוט ארום געגאנגען, איז דיא אשה טהור. פריענט דיא גמרא ופלוג נמי רבי יוחנן בהא ואל רבי

סבין דלפלוג רבי יוסף
דשטפין מיט וואל סבין כח
פסית קבר :

אמר ריש לקיש במחלוקת שניה ורבנן היא.
ור' יוחנן אמר אפילו תיבא רבי יהודה ע"כ לא
קאמר רבי יהודה דהם אלא גבי חתיכה דעביר
דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי, ולהך
לישנא דא"ר יוחנן דאי אפשר לפתחת הקבר בלא דם
קמיפלגי ליפלוג נמי ר' יהודה בהא. מאן דמהני הך
לישנא מהני הכי. רבי יוחנן ור"ל
דאמרי תרוייהו במחלוקת שניה ורבנן תיא :

פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא כהניסא עלמה ס"ל דהוי דם וכגון שהיא מלרצפת מיני דמים :

עפעס גיבארין און בלוט זאל ניט ארויס גיין,
אָדער אז אאָשה גיבארט, עפעס מוז ארויס גיין
בלוט. די רבנן האלטן, עס קען זיין אז אאָשה
זאל עפעס גיבארין און בלוט, דריבער אויב מיר
זעהן בלוט פון די אָשה איז זי א טאָא, און אויב
קען זעהט קיין בלוט איז זי א טהור. און רבי
יהודה האלט, עס קען ניט זיין אז אאָשה זאל
עפעס גיבארין און בלוט, דריבער אפילו קען
זעהט קיין בלוט, איז אָדער גענויס אז עס איז
גיווען בלוט, דריבער איז זי א טאָא, איז דאָ
אָדער אַקשזא לשלוג נבי רבי יהודה בלא זאל רבי
יהודה קריגען אויף דיא רבנן אויף דעם זיין פון
המפלת במין דגים אויף און זאל נאגין אפילו זי
האט קיין בלוט גיגען איז זי א אויף טאָא,
גנפערט דיא גזרא מאן דפתי הך לישנא קער וואס
לערונט דעם לשון אז רבי יוחנן זאגט רבי יהודה
מיט די רבנן קריגען אויב אאָשה קען גיבארין און
בלוט אָדער גיין פתי הך לערינט, ער אזוי גבי יוחנן
גבי לקיש דאמרי תרוייהו במחלוקת שניה ורבנן היא רבי
יוחנן און ריש לקיש זאגן גיידע דער זיין פון
המפלת במין דגים איז אויף גילערינט גיווארין
אין די קרייז פון רבי יהודה מיט דיא רבנן, און
דעם זיין אז עס איז דיא אונגקערשייד צווישען
זי האט גיגען בלוט אָדער גיין, דאס זאגן די
רבנן, אָדער רבי יהודה קריגט אויף דעם, און
ער האלט אפילו זי האט קיין בלוט גיגען איז
זי א אויף טאָא :

יהודה ביי דעם זיין אויף קריגען און זאגן סייא
עס איז ארויס געגאנגען פון איהר בלוט איז סיי
עס איז ניט ארויס געגאנגען פון איהר בלוט איז
זי א צלין טאָא, אזוי ווי ער זאגט אין אנהייב
משנה אפר ריש לקיש במחלוקת שניה ורבנן היא האט
ריש לקיש גיזאגט רבי יהודה קריגט טאקי אויף
דעם זיין אויף, און ער זאגט אפילו פון איהר איז
קיין בלוט ארויס געגאנגען איז זי א אויף טאָא,
און וואס דיא משנה זאגט אויב פון איהר איז
ארויס געגאנגען בלוט איז זי א טאָא און אן בלוט
איז זי א טהור, אזוי זאגן דיא רבנן גבי יוחנן אפר
אפילו מביא רבי יהודה רבי יוחנן זאגט מיר קעגען
זאגן אז המפלת דגים זאגט אויף רבי יהודה ער
זאן לא קאמר רבי יהודה דהם אלא גבי חתיכה נאר ווען
זאגט רבי יהודה אפילו עס איז פון די אָשה קיין
בלוט ארויס געגאנגען איז זי א אויף טאָא, נאר
אז דיא אָשה האט במיל גיווען אשטיק, ווייל
עס קען זיין אז דיא אָשטיק איז בלוט דאָדיר נס
דקריש והוי חתיכה ווייל בלוט ווערט אקאהר פאר
גליווערעם און עס ווערט אשטיק אָל ברה לא
הי אָדער אז דיא אָשה איז במיל אָפגעשעפעניש
למילא אזוי ווי אפיש אָדער אזוי ווי זיין אָדער
זאך, איז רבי יהודה אויף בודה צו דיא רבנן
אויב עס איז פון איהר ארויס געגאנגען בלוט איז
זי א טאָא און אן בלוט איז זי א טהור יהודה לישנא
דאמר רבי יוחנן דאי אפשר לפתחת הקבר בלא דם
קמיפלגי און נאך דעם לשון וואס רבי יוחנן זאגט אז רבי
יהודה מיט דיא רבנן קריגען אויב אאָשה קען

זוהר: יחל דף רב ע"ב

ה"ח כיון דשאל שבתא והתעמר ההוא מדורא כל חשין דאשא קשיא התעמר ותתכפין ואפי' אשא דגיהס ומייכין
דגיהסא חיה לין ניהלא, וכלא תחא וזיילא חיה לכו ניהלא, כד נסיק שבתא ומכריכן ישראל על זורא
כדון נפקין כל חשין דמתעמר כל חד וחד לאתריה ובגין דלא לאתערט אשא אחרא כחכי לא תבערו אש
בכל מושבותיכם ביום שבת, וזה אחרתא אשא דמבטחא אחרא אלא כד עאל שבתא כרווא קרי בכלהו
דקיעין אחרתא רתיכין אחרתא משריין לקדמות מאריכון כדון נפיק חד רוחא מסערט דדרוס והוא רוחא
אחרתא על כל אינון חילין ומשריין לסערט ויניא ואלתכשן ביה והוא רוחא אחרתא לכושי דיקר דשבתא
כדון פתורי דהוי עלמא מתתקן בחד היכלא, וכלא חולקיה דהוא ב"ג דשדורא דפתוריה אחרתא מתני תמן
כדכא יאות וקיימא כלל מהתקנא בלא כסופא זיניט כסוס חיליה :

ומצערות אות: כותר ליכול אותן בידו אכל לא בבלי ואם נטלן בבלי פטור, ואם אינן מצערות אותו אסור לנטלן ביד ואם נטלן בבלי חייב:

גערקען אונ אשטיקעל היינגט נאך, אדער שטיקליך הויט האט זיך אפגעריסען אונ עס היינגט נאך אביסעל אונ דיא זייט וואס איז אפ געריסען איז קעהר וויא די זייט וואס היינגט אס וירשט בלוי מעלע ומצערות אותו אויב וויא זענען ארויף געריסען אונ ער האט שטערצין פון דעם נאגיל אדער פון די שטיקלאך הויט מופד ליטול אותן ביהו אכל לא בבלי מעג ער דאס אפרייסן ודעם נאגיל אדער דיא שטיקלאך הויט אום שבת, מיט דיא

הענט, אבער ניש מיט אפלי ואם נטלן בבלי פסיד אונ אויב ער האט יא אראפ גענומען דעם נאגיל אדער די שטיקלאך הויט מיט אפלי איז ער פטור ואם אינן מצערות אותו אונ אויב ער האט קיין שטערצין פון דעם נאגיל אונ ניש פון די שטיקלאך הויט אסור לנטלן ביד כאר ער וויא ניש אראפ געקען מיט די הענט אום שבת ואם נטלן בבלי הייב אונ אויב ער האט וויא אראפ גענומען (אראפ געשניטן) מיט אפלי אום שבת איז ער חייב:

אלו שמות הטעמים

פִּשְׁטָא מִנַּח זִרְקָא מִנַּח סָגוּל מִנַּח | מִנַּח רְבִיעִי
מִהֶפֶךְ פִּשְׁטָא זִקְף קָטָן זִקְף-גָּדוֹל מִרְכָּא טַפְחָא
מִנַּח אֶתְנַחְתָּא פִּזֵּר תְּלִישָׁא-קִמְנָה תְּלִישָׁא-
גְּדוּלָה קִדְמָא וְאַזְלָא אִזְלָא-גֵרֵשׁ גֵּרֵשִׁים דִּרְגָא
תְּבִיר יְתִיב פָּסִיק | סוּף-פָּסִיק: שְׁלֵשֶׁת קִרְגִּי
פָּרָה מִרְכָּא-כְּפֻלָּה יֶרֶח-בְּיָוִמוּ:
תם ונשלם שבח לאר בורא עולם:

כָּלָיִים בְּדַבְרֵי רֵשִׁי ז"ל

- שמורה בכל טוב וערוכה .
- לקוחים מדברי הכפרשים .
- זה אומר כבה , וזה אומר כבה :

(א) כל מקום שפירש רש"י כתרגומו . הגה הוא סותר את העברי . פי' שאין הפשט כמו העברי :

(ב) ואונקלוס תרגם . אז אינו סותר התרגום אלא מפרש דעתו של אונקלוס :

(ג) המתרגם . בכל מקום שהוא . אז סותר התרגום שהוא טעות :

(ד) ותרגומו . אז מביא רש"י ראיה לפירושו שכן הוא :

(ה) וכשהוא כותב התרגום . כגון דחילו או כיוצא בו ואינו אומר כתרגומו או תרגום .

אז אינו קשה על העברי אלא רוצה ליישב ולפרש לשון התרגום . כגון שאלתי' הוא מפרש שהוא לשון הולאה :

(ו) וכשהוא אומר ואונקלוס תרגם בפנים אחרים . אז לשון המקרא טופל על לשון התרגום אך שמאריך בלשון :

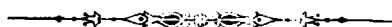
(ז) וכשהוא כותב העברי וגם התרגום . כגון כבד תרגום יקיר ולא אחייקך אז הוא מפרש

הפעולה שלא תסעה אחר העברי לומר שהוא טווי אלא שם דבר כמו כי כבד מיך

הדבר . וגם כשמסנה לשון תרגום מן העברי לפי לשון התרגום יש לומר כגין ופריט בארץ

וניפוש בארעא ופריט עבר והתרגום מהפכו להבא . אי יקבה שדרך . תרגום פרכ ארץ

שלא נאמר שהגו"ן שמוש :

תורה רע מאד והשם י"ת יצילנו מזאת שכל אדם חייב לעסוק בתורה בכל עת ורנע שאפילו מי שעוסק במו"מ ואין לו זמן עכ"פ יקבע עתים לתורה וכפרס שעבדו בנמצא הספר **חק לישראל** שבו כלול תנ"ך גמרא ואגדה משניות וזוהר ואין צורך שהות רק חצי שעה ומה תירץ יש על זה ומה יענה האדם כשידונו אותו ע"ד פוסט מ"ס ראשית מדון ומה תירוצו יהיה לו על זה למה לא קבעת עתים לתורה היה לך לקבוע עכ"פ איזה עת לתורה

לחם הפנים

הגהות מכעמ"ח מסגרת השלחן

(א) יעסוק בתורה. איתא בספרים דלימוד משניות מסוגל לנשמה כדלעיל סי' א' ס"ה וע' לעיל בסי' כ"ז ס"ג דטוב ללמוד בספר חק לישראל דבר יום ביומו, והנה עמדנו למנין בשיתא סדרי משנה וז"ל כי משניות אלו הסרים בהספד חק (סדר זרעים) מעשרות, מעשר כני, חלה, ערלה, בכורים: (סדר מועד) שקלים: (סדר תענית) יומא, ראש השנה, תענית, מגילה, מועד קטן, חגיגה: (סדר נשים) נדרים מן פרק ד' ולהלן, גזיר: (סדר נזיקין) מכות, עדיות, אבות, הוריות: (סדר קדשים) בכורות מן פרק ד' ולהלן, ערכין, תמורת, כריתות. מעילה, תמיד עד פרק ד': (סדר טהרות) כלים, נגעים מן פרק י"א ולהלן, טהרות, נדה, מכשירין, זבים, טבול יום, עוקצים: והם עולים בס"ה שני מאות פרקים, והנה עצה היעוצה לסיים בכל שנה לימוד שיתא סדרי משנה כשילמוד בספר חק לישראל דבר יום ביומו, ואם לא יהיה לו פנאי באיזה יום ישלים בלילה או ביום שאח"כ (גם ישלים בשנה שאינה מעוברת המשניות של הסדרות המחוברין הכתובים בחק). והשני מאות פרקים הנוספים הנ"ל לימוד בכל שבוע ד' פרקים, היינו בכל לילה לימוד חצי פרק משניות קודם השינה, ובשיק לימוד פרק אחד: וכתב בספר שערי הקדושה חלק א' שער ר' וזה לשונו ולמנען יהיה שלחן מונח כפרה לכפר עונותיך במהעיס מאכלך להחליש הקליפה השורה במון שנשך גיונות בו תעסוק בתורה איזה משנה כו' ויכריזו עליך זה השלחן אשר לפני ה' ויחלש כח היצ"ר מעליך ויתחזק נפש השכלית שכן על ידי התורה שהיא מוון אל הנפש הזו גם היא עכ"ל. וכן כתבו בהרבה ספרים. ולכן טוב להשלים הד' פרקים הנ"ל שבכל שבוע בדרך זה, שילמוד בכל סדרה של ימות החור עכ"פ ב' משניות. ובליילה קודם השינה ג"כ עכ"פ ב' משניות, וממילא יושלמו הד' פרקים במשך השבוע, וזה יוכל להתחיל לנהוג גם באמצע השנה מתי שירצה, כי א"צ ללמוד המשניות כסדר דוקא. וכל אימת שיתחיל לנהיג יצשה בשנה הבאה בעת זה הסיום על המשניות כנזיל, רק שצריך ליותר להתנות בתחילה שאינו מקבל עליו כן בנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן למדי באופן זה אלא בפעם ההיא, או בפעמים שירצה, ולא לעולם, וכמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו סעיף ד' בכל מנהג של מצוה:

ה ח י י מ

סדר היום

א ו צ ר

קכט. אחר תפלת מנחה למד רבינו בחדרו חק לישראל ושר"ע אר"ח.

(ד"ח)

ו י ל ק ט קכט י ו ס פ

בתורה מפר' השבוע שהוא ביום א' יקרא ששה פסוקים ראשונים שבאותה פרשה וביום ב' יקרא ד' פסוקים שלאחריהם, וביום ג' ה' פסוקים שלאחריהם וביום ד' ו' פסוקים שלאחריהם וביום ה' ה' פסוקים שלאחריהם כללות כולם הם כ"ו פסוקים וכו' עיי"ש.

בשער המצוות פר' ואתחנן דף מ"ו ועתה נבאר סדר עסק התורה שיעסוק האדם בכל יום וכו', תחלה יקרא מקרא ואח"כ גביאים ואח"כ כתובים ואח"כ קבלה ואח"כ משנה ואח"כ תלמוד, וטוב שיקרא ג' בחינות שיש בתלמוד והם ברייתא ותוספתא ומימרא וכו' תחלה יקרא